

# PAPEŽSKÁ NEOMYLNOST

DR JOSEF KUBALÍK

PAPEŽSKÁ NEOMYLNOST  
A JEJÍ OHLASY V ZEMÍCH  
SLOVANSKÝCH, ZVLÁŠTĚ ČESKÝCH

NAKLADATELSTVÍ UNIVERSUM 1947

ORDINARIUS PRAGENSIS

Nihil obstat

*Dr. Felix Mikula,*

ENSOR

IMPRIMATUR

Pragae die 21. Januarii 1947

*Prael. Dr. Theophilus Opatrný,*

vicarius generalis

N. 883

## PŘEDMLUVA

*Biskupové menšiny na sněmu vatikánském byli úctyhodní pastýři svých svěřených stádců a stáli proti prohlášení papežské neomylnosti jedině z důvodů opportunity, neboť se domnívali, že nové dogma přinese neblahé ovoce pro jejich působení i pro blaho duší jim svěřených.*

*Bohužel, zejména v kruzích protestantských tato jejich činnost na sněmu vatikánském byla skreslována a mnohdy vysvětlována jako odmítnání samého dogmatu neomylnosti papežské čili jinými slovy byli biskupové minority prohlašováni za falibilisty či přesněji vyjádřeno antiinfalibilisty, což ovšem neodpovídá skutečnosti.*

*Proto katoličtí theologové obhajují čest svých biskupů katolických, podezříváných z bludu t. zv. starokatolicismu. V Německu nedávno byl obhájen známý činitel na sněmu vatikánském, historik a biskup rottenburský Hefele, a podobně chorvátský theolog Andr. Spiletak usiluje dokázati ve svém spise: „J. J. Strossmayer u vatikánském saboru“, že i tento nejbouřlivější člen minority na sněmu vatikánském nebyl antiinfalibilista, nýbrž jen oportunista. I francouzští biskupové byli očištěni z podezření falibilismu. Z toho důvodu bylo záhodno, aby též slavný kardinál pražský Schwarzenberg byl postaven do správného světla a jeho světla památka zbavena stínu, odrážejícího se z jeho postoje na sněmu vatikánském.*

*A rovněž vlastenecký biskup Jan V. Firsík, jenž československo-evangelickým historikem F. M. Bartošem v „Právu lidu“, 1933, č. 46, byl prohlašován za odpůrce samého dogmatu, jistě plným právem si za-*

*slouží, aby jeho nad slunce jasná pravověrnost ohledně papežské neomylnosti byla vyzdvižena.*

*A podobně třetí velký biskup slovanský, Strossmayer, jehož jméno nese i známé náměstí ve zlaté Matičce Praze, dochází ve studii této svého ospravedlnění.*

*Prohlášení neomylnosti papežské znamená konsolidaci v nazírání na církevní ústavu, jež je původu Božího, a proto neměnná.*

*Pro sjednocení církve katolické s ostatními společnostmi křesťanskými má ten dalekosáhlý význam, že bylo vneseno jasno o basi, na níž nutno veškeré jednocení stavěti.*

# PRVNÍ ČÁST

## NEOMYLNOST CÍRKEVNÍ

### POSLÁNÍ A DÍLO JEŽÍŠE KRISTA

Bůh ve své neskonalé dobrotě povýšil lidi do stavu nadpřirozeného, čímž se stávají dítkami Božími a dědici slávy nebeské. Nejen je chtěl ozdobiti dary nadpřirozenými v životě posmrtném, nýbrž i v pozemském, hlavně milostí posvěcující a vlitými ctnostmi. Vinou však prvního člověka vše bylo ztraceno, neboť v Adamovi „všichni zhřešili“ (Řím. 5, 12); následky Adamova hříchu přecházejí na jeho potomky jako hřích dědičný. Úradky lásky Boží však nepřišly nazmar; neboť „kde se rozhojnil hřích, tam rozhojnila se nad námi milost“ (Řím. 5, 20). Ježíš, druhá božská osoba, Slovo Otce, pro nás a naši spásu sestoupils nebe a vtěluje se. Svaté člověčenství Kristovo, samo o sobě bytost stvořená, konečná, hypostatickým zapojením v Božství, je orgánem, z něhož pramení proudy milostí. Zástupnou svou smrtí, obětí na kříži vykoupil lidi od hříchu a smířil s Bohem. Tedy nejen přemohl hřích, nýbrž i vykoupil a získal lidstvu plnost milostí a posvěcení. (Srov. Ef. 2, 3-6.) Z milosrdenství Božího krví Páně lidé přijali „ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče!“ (Řím. 8, 15.) Kristus je jediný Prostředník a věčný Velekněz pokolení lidského podle řádu Melchisedechova. Úřad kněžský a smířčí je zajisté nejvznešenější a nejdůležitější z úradů Páně, avšak nikoliv jediný. Neboť Bůh spasí a posvěcuje pokolení lidské nikoli bez lidské spolupráce. „Bůh tě stvořil bez tebe, ale nespasí tě bez tebe,“ píše sv. Augustin. Člověk jako tvor rozumný, obdařený rozumem a svobodnou vůlí

podle plánu Božího může a má uchvátiti a přisvojiti si vykoupení Bohem mu nabízené.

Bůh totiž zjevoval svou vůli, jak a jakými prostředky možno spolupracovati, a to prostřednictvím svých proroků a vyslanců. Proto *prorocký* čili učitelský úřad je druhým důležitým úřadem Páně. Syn Boží se objevuje v dějinách lidských jako poslední z Božích vyslanců, nesrovnatelně ovšem větší než jeho předchůdci. Jako všichni proroci Starého Zákona o Něm předpovídali, tak všichni náboženští učitelé po Něm přicházející jsou jen vyslanci Kristovými, zvěstující Jeho evangelium, Kristovo učení. Kristus Pán hlásá příchod království Božího, učí lid, zvláště připravuje své učedníky a apoštoly pro nové poslání. Ke kněžskému a učitelskému úřadu druží se ještě třetí úřad Páně, úřad královský. Jako Mesiáš, král z rodu Davidova, očekávaný po mnohé věky, král věčný, těší se nejvyšší důstojnosti, vyvěrající z Jeho božství - úřad pastýřský! Kristus vstupuje na nebesa, jeho ideály mají však dále trvati v Jeho díle, v Jeho Církvi. Neboť Spasitel založil náboženskou společnost, jíž svěřil své milosti i své zjevení. Kristus, nejvyšší kněz, učitel a pastýř ustanovuje a svěřuje své Církvi trojí úřad.

Slavný sněm *Tridentinum* (1545-1563) si všímá ve svých dekretech spíše kněžského úřadu Páně i Jeho Církve. Neméně důležitý sněm vatikánský zaměřuje pak svou pozornost k učitelskému úřadu. Výslovně prohlašuje: „Abychom mohli dostáti své povinnosti, získati si pravou víru a v ní setrvati, ustanovil Bůh prostřednictvím svého Syna učitelský úřad Církve.<sup>1)</sup> Tedy je článkem víry (*de fide*), že magisterium bylo svěřeno Církvi. Podobně totéž zdůrazňuje CJC v kánonu 1322.

Vatikánští Otcové usilují vystihnouti i povahu ma-

---

<sup>1)</sup> H. Denzinger: *Enchiridion Symbolorum*, Herder, Freiburg 1937 (1793), str. 494.

gisteria církevního, zdůrazňující, že učitelský úřad má ráz tradiční a neomylný. Církvi totiž bylo svěřeno „depositum fidei“ - odkaz víry, nikoli jako nějaký filosofický nálezk předložený rozumu k bádání, nýbrž učení víry je svěřeno neposkvrněné Nevěště Kristově, aby je střežila a vykládala. (Srov. Dz. 1800.) Tedy zjevení křesťanské, jež končí smrtí posledního apoštola, a proto plným právem zvané *apoštolské*, bylo svěřeno Církvi.

*Charisma neomylnosti* v Církvi je rovněž jasné a nutné. Princip jednoty, bez níž zavládá anarchie místo pořádku, roztržštěnost místo sjednocení, je vyžaduje. A v Církvi jest *jednota ve víře a sjednocení lásky* ve společenství církevním. Za jednotu se Kristus modlí, a ta je „životním prvkem“ Církve.<sup>2)</sup>

## USTANOVENÍ UČITELSKÉHO SBORU CÍRKVE

Sám Kristus Pán nezanechal nic písemného. Kázal ústně; učil lid na hoře, z lodičky, v synagogách. Práví výslovně: „Já jsem se narodil a přišel na svět proto, abych vydal svědectví pravdě; každý, kdo jest z pravdy, slyší hlas můj.“ (Jan 18, 37.) Apoštolům přikázal kázati evangelium všemu stvoření, t. j. poučovati živým slovem, nikoli mrtvou literou. (Srov. Mt 14, 15.) Apoštolové sice později některé úseky z kázání Páně za určitým cílem, ač nikoli soustavně, písemně poznamenali, ale hlavním pramenem vždy bylo ústní hlásání slova Božího, živé magisterium církevní. „Oni vyšedše kázali všude s pomocí Páně,“ podle slov sv. Marka, taková byla methoda, jež zůstala vždy v Církvi.

O ustanovení živého učitelského úřadu církevního

---

<sup>2)</sup> Srov.: Fr. Hettinger: *Die Dogmen des Christentums*, II. sv., Herder 1887, str.3.



svědčí mnoho textů Písma sv. Tak podle Skutků apoštolských (hl. 18) Spasitel svým apoštolům praví: „Budete mi svědky . . .“ Sv. Pavel zdůrazňuje v listu k Římanům: Nuže, víra jest z kázání, kázání pak z rozkazu Kristova.“ (10, 17.) Hlavním činitelem pro magisterium církevní je ovšem pomoc Kristova a Ducha sv. O toto přispění-asistenci se opírá veškerá autorita církevního úřadu učitelského. Apoštolové si energicky připisovali tuto autoritu. Sv. Pavel vášnivě prohlašuje v listu ke Galatským, že bude proklet, byť by to byl anděl, kdož by hlásal něco jiného než apoštolové. (1, 8.) Tento úřad má trvání i v budoucnosti, ježto týž apoštol vyzývá Timothea: „Co jsi slyšel ode mne před mnoha svědky, to svěřuj lidem věrným . . .“, nebo: „Ó Timothee, opatruj statek svěřený . . .!“ (II. Tim. 2, 2 a I. Tim. 6, 20.) Věřící jsou tudíž povinni věřit v evangelium hlásané apoštoly. „Pročež Církev z vůle Kristovy je orgánem pravdy,“ píše sv. Tomáš. (S. Th. 2, 2 q. 1, 10.) Rovněž svědectví staré Církve hlásají existenci učitelského úřadu, zavazujícího všechny věřící. Tak sv. Kliment papež napomíná Korintské, aby „v poslušnosti byli poddáni kněžím“. Sv. Ignác hlásá tuto povinnost poslušnosti ve svých listech. Pastor Hermas chválí svornost mezi apoštoly, biskupy, učiteli a jáhny.

Ze svědků pozdějších století sv. Irenej v knize Proti bludařům 3, 41 píše: „Není dovoleno hledati pravdu u jiných, kterouž lze snadno získati v Církvi, když apoštolé jaksí v odkaz nejplněji ji zde . . . Tato je totiž vstup do života, všichni ostatní jsou zloději nebo lupiči.“ Tertulián prohlašuje, že souhlas s učením apoštolské církve je kriteriem pravdy. Sv. Jeronym upřímně píše: „Mé předsevzetí je čísti staré, zachovati, co je dobré a od víry katolické Církve neodstoupiti.“ (Ep. 119.) Slavné prohlášení sv. Augustina proti Manicheovu listu zní: „Já bych nevěřil evangeliu, kdyby mne k tomu nenutila autorita katolické Církve.“ Ve všech

dobách bludaři byli odbýváni jednou větou: „Tak učí Církev.“<sup>3)</sup>

Kristus chtěl, aby Jeho neporušené učení bylo hlášáno všem lidem a tak všichni došli spásy. Nejvhodnějším však prostředkem, jehož mohla za tímto účelem použítí ekonomie Boží, je živé magisterium církevní. Jen tímto způsobem lze jak zachovati svobodu jednotlivců, tak posílit autoritu představených, a mimo to ustanovení magisteria plně odpovídá společenské povaze člověka. Proto není protestantské pravidlo víry, totiž katalog posvátných knih, dostačujícím, nýbrž jedině je správné katolické pravidlo víry, živý učitelský úřad Církve.

## NEOMYLNOST UČITELSKÉHO SBORU CÍRKVE

Ač papež a biskupové jako lidé se mohou mýlit, ve věcech však víry a mravů s pomocí (asistencí) Ducha sv. za určitých podmínek nejenže skutečně nebloudí, ale ani se nemohou mýlit. A tato infalibilita čili neomylnost je podstatnou vlastností církevního magisteria.

- *Učitelský úřad Církve* byl obdařen od samého Krista *neomylností*. Podle vůle Páně má Církev po všechny doby zjevené pravdy neporušeně vykládati, všem lidem hlásati, a tak je vésti ke spáse. To je jeden z nejdůležitějších jejích úkolů. Má-li však tomuto úkolu dostáti, je třeba, by sama učící Církev se nikdy nemohla ve zjevení Božím mýlit a poblouditi a vždycky s naprostou jistotou věděla, co jest a co není jeho obsahem. Je tedy nutno, aby ve hlásání zjevení Božího byla prosta všeho omylu

---

<sup>3)</sup> Srov.: Ant. Michelitsch: *Elementa apologeticae sive theologiae fundamentalis*. Styria: Graz et Viennae 1925, str. 397-8.

a bludu, t. j. *aby byla neomylná*. To je ovšem možné jen za zvláštního přispění a pomoci Boží. Jen Bůh sám, bytost vševědoucí a naprosto neomylná, může svou milostí uchrániti Církev všeho bludu a omylu, neboť na lidský rozum, podrobený nejrozličnějším omylům, nelze spoléhati. Jen tehdy, jestli Bůh sám Církev svou milostí od bludu ochrání, věřící křesťan může míti jistotu, že pravdy Církví hlásané jsou slovem Božím a neporušeným zjevením Kristovým.

## POJEM NEOMYLNOSTI ČILI INFALIBILITY

Především dlužno si objasniti pojem t. zv. *infalibility* či *neomylnosti*. Všeobecně neomylnost znamená „vynětí a uchránění od omylu nebo pádu“. <sup>4)</sup> Církevní neomylnost je vlastnost, jíž je Církev při výkladu zjevení ohledně víry a mravů chráněna od všeho omylu. *Absolutní, naprostá neomylnost* samozřejmě je výhradní vlastností Boha, církevní *neomylnost* je jen sdělená, závislá od přispění Božího. V Církvi lišíme *dvojí* neomylnost: 1. *aktivní* čili *činnou*, jíž se těší Církev učící a 2. *pasivní* čili *trpnou* ve věření, jíž se těší Církev slyšící. V Církvi totiž často se mluví o t. zv. *dualismu*, jak vzhledem k úřadu kněžskému, neboť rozlišujeme *kleriky* a *laiky*, tak vzhledem k *magisteriu* lišíme Církev učící, t. j. *pravé, autentické, autorisované svědky zjevení* (jimiž jsou papež a biskupové), a *Církev slyšící* (ostatní věřící včetně kněží, kteří jsou zvaní *pomocnými svědky zjevení*).

*Pasivní neomylnost* spočívá v tom, že Církev všeobecná se nemůže mýlit ve víře v zjevení Boží. Neboť kdyby celá Církev mohla upadnouti v blud nebo ve

---

<sup>4)</sup> Patrick Toner: *Infallibility*, The Catholic Encyclopedia, Vol. 7, New York, str. 790.

věroučný omyl, již by nebyla více nutnou a jedinou cestou ke spáse, nebyla by nositelkou pravého náboženství Kristova a nemohla by býti zvána od sv. Pavla „sloupem a utvrzením pravdy“. Mluví-li se o neomylnosti v Církvi, jde pravidelně však o neomylnost *aktivní*, neboť tato neomylnost učitelského úřadu je pramenem neomylnosti trpné.

Tanquerey podává výměr neomylnosti slovy: „Praerogativa supernaturalis, qua Ecclesia docens, vi specialis assistentiae Spiritus Sancti revelationem ab Apostolis traditam fideliter custodit, ab omni errore immunis.“<sup>5)</sup> (Nadpřirozená přednost, jíž Církev učící pomocí zvláštního přispění Ducha svatého věrně střeží zjevení apoštoly svěřené, chráněna jsouc všeho omylu.)

*Neomylnost Církve* je praerogativa, t. j. milost darovaná, jakési charisma pravdy, jež byla přislíbena Církvi od jejího Zakladatele pro výkon úřadu učitelského. Je to dar nadpřirozený jak svým původem, tak svou účinností i účelem. Nositelem, držitelem či subjektem neomylnosti je *Církev učící*, totiž oni pastýři, jimiž na prvním místě jsou sv. Petr a jeho nástupce, římský biskup, a pak jemu podřízený sbor-kolegium biskupů, jakožto nástupců svatých apoštolů. *Příčinou* neomylnosti je zvláštní přispění Ducha sv., tudíž neomylnost nevyvěrá z přirozených sil, na př. z nadání římského Velekněze a biskupů, jejich studia nebo bádání. Po stránce negativní tato pomoc Boží, přivlastňovaná Duchu svatému, odstraňuje vše, co by mohlo uvést v omyl, a po stránce kladné spočívá v tom, že účinně napomáhá při výkladu zjevení; než přesto nevyžaduje se zde nikterak zázračného zásahu. Ovšem tato asistence Ducha sv. nevylučuje a nečiní zbytečnými studium a pečlivé zkoumání pramenů zjevení (t. j. Písma a tradice), avšak od této lidské práce ne-

---

<sup>5)</sup> Ad. Tanquerey: *Synopsis theologiae dogm. fundamentalis*, Desclée Parisiis, Romae 1937, ed. 24, str. 583.

odvisí. *Předmětem neomylnosti* je zjevení apoštolské, totiž učení Kristovo o věcech víry a mravů. Neomylnost se nevztahuje na všechny věci, na př. vědecké, nýbrž je takového rázu, že vykládá věrně a střeží za pomoci Ducha sv. poklad víry, to jest zjevení apoštoly nám odkázané. Církev se těší neomylnosti jak skutečné, tak i právní, neboť je chráněna jak všeho bludu skutečného, tak i možnosti omylu.

Účelem daru neomylnosti je: 1. aby Církev odkaz víry zachovala neporušený a chránila jej od bludu, 2. aby věřícím předkládala jisté pravidlo o tom, co mají věřit a činit, 3. aby s konečnou platností (definitivně) rozhodovala bez omylu v rozepřích náboženských.

## POMĚR NEOMYLNOSTI KE ZJEVENÍ A INSPIRACI

Znajíce výměr neomylnosti, můžeme pojem infalibility si prohloubiti srovnáním jejím s pojmem *zjevení* a *inspirace*.

Zjevení je nadpřirozené poučení o pravdách Božích, kdežto neomylnost se týká toliko předložení pravd Božích, již předem zjevených.

Neomylnost se též liší od inspirace, již svatopisec je veden při psaní Duchem svatým, který pozitivně řídí jeho vůli i myslí tak, že píše jediné, co má býti napsáno podle vůle Boží. Kniha pak pod vlivem inspirace napsaná je formálně psané slovo Boží. Při neomylnosti však není nějakého vnuknutí Božího ke psaní, též věroučný dekret neomylně Církví hlásaný není povýšen k důstojnosti výroku Božího, nýbrž zůstává lidským dílem. Přesto neomylnost onoho dekretu neodvisí od činnosti a přičinění lidských činitelů magisteria, nýbrž jediné od přispění Božího. Nicméně je třeba vážné vědecké přípravy k vydání podobného dekretu. Bůh není sám autorem neomylné definice, ta

formálně je čistě lidským dokumentem. Též nelze zaměňovati neomylnost s milostí osvěcující, jež může býti dána i nevěřícím ke vzbuzení spasitelných skutků.

Nesprávný názor na infalibilitu hlásají někteří protestanté zaměňující ji za bezhříšnost anebo za vlité vědění. Modernisté připisují Církvi neomylnost v tom smyslu, že prý z náboženské zkušenosti všech vyvěrá formule, jež lépe vyjadřuje tuto zkušenost ohledně odsouzení bludů, osvětlení smyslu Písem a definování věroučných článků.

Tedy dlužno pamatovati: „Zjevení je dílem *samého Boha*, inspirované Písmo svaté však dílem Božím i svatopiscovým, *neomylnost* je vlastní Církvi, římskému papeži, ač za přispění Božího.“<sup>6)</sup>

## DŮKAZY NEOMYLNOSTI CÍRKVE VŮBEC

Sice neznáme výroku Páně, v němž by bylo použito výslovně výrazu neomylnost, ale skutečnost sama je obsažena již v učitelském poslání apoštolů a v sankci, již potvrzuje Kristus jich poslání, a pak v příslibení pomoci pro úřad tak odpovědný. Památná slova Páně u šv. Matouše (28, v. 20): „A ejhle, já s vámi jsem po všechny dny až do konce světa,“ obsahují příslib trvalé pomoci Páně. Poslání apoštolů je zřejmě učitelské, neboť mají učit všechny národy - až do skonání světa. Tudíž slíbená pomoc v sobě nutně zahrnuje též neomylnost. Podobně texty jednající o příslibení Ducha svatého - „Ducha pravdy“ poukazují, že Kristus slibuje apoštolům zvláštní, nadpřirozenou pomoc pro učitelský úřad. (Srov. sv. Jan: 14, 15-16, 17, sv. Lk 24, 10 a j.)

Apoštolové považovali magisterium za úřad sobě

---

<sup>6)</sup> P. Reg. M. Schultes O. P.: De Ecclesia Catholica. Praelectiones apologeticae. 1931, Parisiis Lethellieux, str. 283.

vlastní.<sup>7)</sup> Hlavním svědkem je nám sv. Pavel, jenž musel hájiti svůj apoštolát proti židokřesťanům, a proto zdůrazňuje svou naprostou autoritu učitelskou a tím neomylnost apoštolskou. (Sk. ap. 10.) Na počátku listu ke Galatům píše: „Pavel apoštol nikoli od lidí ani skrze člověka, nýbrž skrze Ježíše Krista . . .“ Podobně zdůrazňuje své poslání v listu ke Korintským (II.). Svatý Petr rovněž odvozuje své poslání od Ducha sv. (1, 12). Svatý Jan projevuje totéž přesvědčení, že je očitým svědkem Kristovým, hlásajícím jenom to, co oči jeho viděly . . . (Jan I. I., hl. 1, 3.)

Celá poapoštolská Církev souhlasí v názoru na neomylnost církevní. Sv. Ignác z Antiochie nazývá evangelium „dovršením neporušenosti“, ale tuto má jen ten, kdož je spojen s biskupem. Napomíná Efeské, aby souhlasili s míněním biskupa, neboť biskupové ustanovení jsou „mínění Ježíše Krista, jako Ježíš je mínění Otce“. Toto přesvědčení o neomylnosti Církve a jejího magisteria se jeví též v dokladech z tradice o posloupnosti, jež uvádějí Otcové církevní k rozřešení sporů s bludaři. Tak na př. sv. Irenej píše, že kázání Církve všude stejné a trvalé má svědectví od proroků i apoštolů a všech učedníků. Podobně sv. Klement ve svých listech projevuje pevné přesvědčení o neomylnosti Církve.

Než i rozum doporučuje toto privilegium Církve, ať již je jakkoli tajuplné. Nutno připustiti, že neomylnost není nemožnou, líbí-li se Bohu, aby ji udělil. Tím spíše rozum osvěcený vírou má mnoho důvodů ji připustiti, neboť neomylnost je pro Církev nutností. Vždyť již ve světské společnosti, aby nevznikla anarchie, stojí v čele nejvyšší zákonodárce, ba mluví se ve světském právu o nedotknutelnosti zákonů. V občanském zákonodárství je ovšem neomylnost fikcí, než tam, kde jde o du-

---

<sup>7)</sup> L. Lercher: *Institutiones theologiae dogmaticae*, V. I, F. Rauch, Oeniponte 1939, str. 159.

chovní zájmy, dlužno od Prozřetelnosti Boží čekat, aby v duchovní společnosti Církve byla neomylnost skutečností. Nic neodpovídá tak touhám a potřebám náboženské duše, pro niž nejcennějším dobrem je bezpečné poznání Boha a Jeho vůle, než neomylná instituce pravdy. Proto Bůh své duchovní společnosti musel dát neomylnou autoritu. Již v přirozeném řádu se jeví tento závěr jako nutný. Pro křesťana tím spíše, protože pro něho plné držení zjevených pravd je nutnou a nezbytnou podmínkou spásy. A proto jediné neomylná autorita je solidním podkladem pro první počátky náboženského života. „Se všech hledisek neomylnost Církve je v souladu s nadpřirozenou ideou Prozřetelnosti, takže se nám zdá nutnou k uskutečnění jejích plánů.“<sup>8)</sup> Nicméně tyto vývody byly by nedostačující, kdyby nebylo opory ve zjevení.

## UČITELSKÝ ÚŘAD SVATÝCH APOŠTOLŮ

Jednotliví apoštolové byli neomylní při hlásání evangelia Kristova. Tak sv. Pavel si osobuje neomylnost učitelskou, protože je apoštolem. Apoštolové, kteří se rozešli do celého světa, kázali tak, že každý z nich vystupuje jako svéprávný. Proto Prozřetelnost Boží se musela postarat o čistotu a neporušenost kázání jednotlivých apoštolů. Z toho vyplývá, že v hlásání evangelia Páně byli apoštolové neomylní.

Dogmatikové připisují apoštolům dvojí úřad: 1. řádný - totiž učit, posvěcovati a řídití partikulární církve; a ten přešel na jejich nástupce. 2. Mimořádné poslání, bezprostředně jen apoštolům Kristem udělené, totiž zakládati církve, jež však nepřešlo na biskupy. A k tomuto poslání sv. apoštolové obdrželi mimořádné dary.

---

<sup>8)</sup> A. Gastrouée: *Infalibilité-Dictionnaire pratique des connaissances religieuses*, Paris 1929, str. 1011.



Bohoslovci vyjmenovávají 4 takovéto dary: 1. Bezprostřední poslání, jímž se stali orgány zjevení. Tuto missi mají apoštolé *jednotlivě*, nikoliv jako sbor apoštolský pod vedením sv. Petra jako primase. 2. Všem jednotlivým apoštolům bez omezení je dána moc kázati všem národům (Mt 28, 18, Mr 16, 15, Jan 20, 21 atd.). 3. Každý jednotlivý apoštol se těší *osobní neomylnosti*. 4. Každý z nich měl též všeobecnou pravomoc neomezenou nijak podle národů nebo krajů. Ovšem byli podřízeni sv. Petru jako hlavě sboru apoštolského a nebylo dovoleno, aby jeden apoštol vykonával moc pastýřskou na území jiného apoštola. Kromě toho byli obdařeni mimořádnými dary: 1. darem konati zázraky, 2. utvrzování v milosti a 3. znalostí věcí Božích.

Moc nástupců apoštolských je však omezena na vykázané jim diecése (na př. biskupové sv. Timotheus nebo Titus mohou působiti jen v území jim vykázaném sv. Pavlem). Ovšem výjimku tvoří římský biskup, jenž jako nástupce sv. Petra je obdařen všemi čtyřmi uvedenými dary, a proto se zve Dominus apostolicus a jeho úřad Apoštolská stolice.

## PRIMÁT V CÍRKVI

K jasnému pochopení neomylnosti papežské třeba si krátce předeslati pojednání o primátě v Církvi. Kristus dal své Církvi zřízení hierarchické, měla býti totiž vedena a spravována svatovládou apoštolů a po nich jejich nástupců biskupů za pomoci kněží a jáhnů. Než ekonomie Boží se jeví i při ustanovení církevního magisteria. „Cílem této ekonomie je jednota celé Církve a spočívá v tom, že Kristus ustanovil nejvyšší autoritu monarchickou.“<sup>9)</sup> Označil osobu sv. Petra a jemu ode-

---

<sup>9)</sup> Dom. Palmieri S. J.: Tractatus de Romano Pontifice, Pratti 1891, str. 594.

vzdal nejvyšší moc, čili jinými slovy ustanovil primát. Tudíž ústava církevní podle vůle Páně není ani demokratická ani aristokratická, nýbrž monarchická; to znamená, že „jedna fysická osoba jest nositelem nejvyšší pravomoci“.<sup>10)</sup> Protože monarchickou ústavu v Církvi odmítali v dějinách církevních nestoriáni, protestanté a v posledních stoletích jansenisté, galikáni, febroníani i josefinisté, sněm vatikánský definuje trojím způsobem primát v Církvi jako dogma: 1. tím, že definoval, že sv. Petr z ustanovení Božího přijal bezprostředně od Krista prvenství pravomoci, 2. definováním, že sv. Petr z ustanovení Páně iure divino má v prvenství nad celou Církví nástupce, 3. a definicí, že římský Velekněz je nástupcem sv. Petra v témž primátu.

## DŮKAZY PRIMÁTU SV. PETRA

Ze svědectví evangelií jasně vysvítá, že sv. Petr obdržel bezprostředně od Pána primát jurisdikční nad celou Církví. Neboť jako ustanovil Kristus Pán Církev, tak i sám ustanovil primát tím, že naň připravoval, jej přislíbil a konečně též udělil.

A. Kristus pečlivě připravuje Petra na jeho budoucí úřad. Jeho jméno Šimon změnil na Kepha, t. j. skála. Změna jména nebyla pouhou ceremonií, nýbrž symbolem velké důležitosti. Všudy dává Petrovi přednost: z jeho ložky káže (Lk 5, 3-10), za sebe a jedině za Petra platí daň chrámovou (Mt 17), jemu prvnímu umývá nohy (Jan 13, 6), atd.

B. U Cesaree Filipovy po slavnostním Petrově vyznání víry v Ježíše Syna Božího pronáší Kristus památná slova: „A já pravím tobě: Ty jsi Petr, a na té

---

<sup>10)</sup> Lercher-Schlagenhaufen: Institutiones theol. dogm., Vol. I. 1939, str. 163.

skále vzdělám církev svou, a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského a cožkoliv svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi . . .“ (Mt 16, 18.) O pravosti 16. kapitoly sv. Matouše není dnes v biblické kritice pochybnosti. Ani protestanté, kteří z počátku z pohnutek konfesionálních brali v pochybnost text, nejsou proti, ale usilují slovům Páně dáti jiný výklad. Slova Páně jsou zaměřena jediné k sv. Petrovi, a to bezprostředně k němu, nikoli k ostatním apoštolům, ač byli přítomni. Třemi metaforami, a to o skále, klíčích, svazování a rozvazování Kristus jasně přislubuje Petrovi prvenství jurisdikční. Ve St. Zákoně znamená kepha skálu a tento výraz byl obvyklým symbolem pevnosti a solidnosti, Židům byl nám dnes neobvyklý příměr samozřejmý. Mnozí odpůrci primátu se odvolávají na výklad sv. Augustina v *Retractationes* 1, 21, podle něhož kepha-skála je Kristus. „Důvod nesnáze pro sv. Augustina byla různost výrazu *Petr a petra*, kdežto v aramejštině obojímu odpovídá jediné slovo kepha. A tak Augustin pochybil jako gramatik.“<sup>11)</sup>

C. Co Mistr přislíbil před svým utrpením sv. Petru, to též splnil po svém zmrtvýchvstání. Před šesti učedníky odevzdává mu nejvyšší moc v Církvi slovy: „Pasiž beránky mé, . . . ovce mé!“ (Jan 21, 15-17.) Petrovi je svěřena tím péče nad celým stádcem Páně, jak nad laiky, tak i nad pastýři.

Primát sv. Petra byl vždy uznáván, v katalozích apoštolů je Petr jmenován vždy na prvním místě (Mt 10 2, Mr 1, 36, Sk. ap. 2, 14). Petr však nebyl první svým povoláním, nýbrž byl to jeho bratr Ondřej, ani osobními vlastnostmi, tudíž byl první svou autoritou. Po nanebevstoupení Páně se ujímá Petr bez odporu apoštolů skutečného vedení Církve. Řídí volbu nového

---

<sup>11)</sup> Reg. Schultes O. P.: *De Ecclesia catholica*, Parisiis 1931, str. 395.

apoštola Matěje (Sk. ap. 1, 18), první káže o letnicích (Sk. ap. 2, 41), první činí zázrak, soudí Ananiáše a Safiru, přijímá do Církve prvního pohana, předsedá sněmu apoštolskému a rozhoduje. (Sk. ap. 15.)

K tomu přistupují svědectví staré Církve. Na sarkofazích je často znázorněn Petr se znaky moci: klíči nebo prutem. Z východních Otců dosvědčují jasně primát Petrův sv. Efrém, sv. Cyril Jerus., sv. Řehoř Nys. a jiní. Ze západních sv. Cyprián píše výslovně: „Jediný je Bůh, jediný Kristus, jediná Církve i jediná stolice slovem Páně zřízená na Petrovi.“ (Ep. 43, c. 5.) Památný a známý je výrok sv. Ambrože: „Kde Petr, tam Církve!“ Ba i svědectví schismaticů dosvědčují primát Petrův, neboť liturgické knihy řecké i ruské zvou sv. Petra: *kleithukos-klíčník*, *prostatos-představeným* Církve atd.

Petrovu prvenství neodporuje výjev, který líčí sv. Pavel v listu ke Galatům 2, 14, že totiž ostře vytkl sv. Petru dvojí způsob jednání. „Je přece jasno, že sv. Pavel, napomínaje bratrsky Petra kvůli dobru věřících, nikterak nestojí proti autoritě Petrově, již tento vůbec zde nevykonává ani doktrinálním poučováním ani úkonem nařizovacím.“<sup>12)</sup> Jde čistě o věc kázně.

## DODATEK

Často se vytýká římskému Veleknězi, že užívá titulu: „náměstek Ježíše Krista“. Döllinger v neblaze proslulých dopisech o sněmu vatikánském, nesoucích pseudonym Quirinus, ironicky zesměšňuje Pia IX., náměstka Kristova.<sup>13)</sup> Proto je vhodné ujasnit si poměr

---

<sup>12)</sup> E. Dublanchy: *Infallibilité du Pape-Dictionnaire de theol. cat.* Paris 1923, str. 1642.

<sup>13)</sup> *Römische Briefe vom Concil von Quirinus*, Mnichov 1870, str. 252. „Gli altri Papi credevano esse Vicarii di Christo, ma questo Papa crede che nostro Signore sia il suo Vicario in coelo.“

mezi Kristem a jeho prvním vikářem-náměstkem, sv. Petrem. Liší se od sebe: 1. stran pravomoci, neboť Kristus má svou moc ze sebe jako Bůh, sv. Petr však má jen moc propůjčenu od Pána; 2. stran působnosti, neboť Kristus, hlava Církve, uděluje milost své Církvi, kdežto sv. Petr jen po vnější stránce Církve vede; 3. vzhledem k údům. Kristus je totiž hlavou všech křesťanů všech dob, kdežto sv. Petr jen po dobu svého života.

Rovněž třeba si stanoviti poměr sv. Petra k ostatním apoštolům. Jako apoštol je ostatním rovný, ale jako primas s hlediska prvenství je zván „princeps apostolorum“ - kníže apoštolské. Primát je však řádný - ordinární úřad, který patří k ústavě Církve a trvá po dobu trvání jejího, tedy do skonání světa. Tudíž nástupci sv. Petra mají nejvyšší pravomoc v Církvi.

## PRVENSTVÍ ŘÍMSKÉHO BISKUPA

Prvenství sv. Petra nebylo osobním privilegiem, nýbrž veřejnou důstojností pro dobro Církve. Proto po smrti svého prvního držitele prvenství nezaniklo, ale přešlo na jeho nástupce. To dosvědčují slova Páně o trvání Církve a tedy i její ústavy až do skonání světa.

Byl-li primát potřebný v době apoštolské, tím spíše je nutný v pozdějších dobách, kdy se objevují rozmíšky, bludy. Primát je důležitým, ba podstatným prvkem v ústavě církevní, a proto musí trvati až do skonání světa. Prakticky však jde o to, kdo je vlastně pravoplatným nástupcem sv. Petra? Nástupcem Petrovým v prvenství je onen biskup, který je jeho nástupcem v biskupství. Sídlo biskupství Petrova bylo v Římě. Neboť sv. Petr nejen přišel do Říma, nýbrž zde též se usídlil. Proto biskup římský je nástupcem

sv. Petra v prvenství a tudíž viditelnou hlavou celé Církve.

Že sv. Petr žil v Římě a zde též zemřel smrtí mučednickou, je historickou skutečností. Sám píše v prvním listu: „Zdraví vás Církev, jež je v Babylonu shromážděná“; tím Babylonem míní Řím.

Sv. Kliment na konci I. st., později sv. Ignác, Caius a historik Eusebius dosvědčují, že sv. Petr v Římě byl a zemřel. Stejně nepochybná jsou svědectví o skutečnosti, že sv. Petr byl prvním biskupem římským. Stačí uvést sv. Ignáce, sv. Ireneu, sv. Cypriána, dále katalogy biskupů římských: Hegesipův, Ireneův, Liberiánský a jiné. Ba i Řekové zvou Petra římským představeným. Prvenství římského biskupa bylo též hned od počátku v celé Církvi uznáváno. Nejpadnějším důkazem toho je dopis papeže římského sv. Klimenta do Korinta, jímž ještě za života sv. apoštola Jana autoritativně uklizuje spory mezi křesťany korintskými. Vedle sv. Ignáce je klasické svědectví sv. Ireneu: „Nebot s touto Církví (římskou) pro mocnější knížetství musí souhlasiti každá církev...“ (Proti bludařům 3, 32.) Podobně Tertulián a sv. Cyprián vytykají bludařům smělost, že se odvažují až ke Stolci Petrovu.

A skutečně papežové římské od počátku vykonávají svůj primát. Kromě sv. Klimenta máme zprávy o papeži Anicetovi, k němuž se uchyluje sv. Polykarp, aby skončil rozepří o slavení velikonoce. Sv. Viktor pak hrozí trestem východním církvím, jestli se v této otázce nepodrobí. Sv. Štěpán rozhoduje proti sv. Cypriánu o znovukřtěnění. I pohané uznávají prvenství biskupů římských (na př. císař Aurelius). Ze všeobecných sněmů, jež výslovně zdůrazňují primát papežský, stačí jmenovati: sněm efeský, chalcedonský, cařihradský III., a zvláště florentský, jehož se dovolával poslední sněm ekumenický ve Vatikánu.

## NOSITELÉ CÍRKEVNÍ NEOMYLNOSTI

Předeslavše si katolické učení o primátu a neomylnosti vůbec, přistupujeme k pojednání o *nositelích* čili orgánech učitelského úřadu v Církvi. Učitelský úřad Kristem stanovený a Církvi svěřený předpokládá orgány, jež tento úřad vykonávají, a kterým byla propůjčena autorita, aby ve jménu Kristově učili všechny lidi o pravdách Bohem zjevených. Jinými slovy, kdo jsou autentičtí učitelé v Církvi z vůle a ustanovení Páně?

Není pochybnosti, že prvými autentickými učiteli, jimž Kristus bezprostředně světil úřad učitelský, byli apoštolové. Jde však o to, kdo byli a jsou nástupci apoštolů, na něž přešlo zákonitě magisterium Kristovo, a jakou mají autoritu. Mají biskupové tutéž prerogativu neomylnosti jako apoštolé a za jakých podmínek? Že jsou apoštolové neomylní, jsme si dokázali ze slov Páně a z tradice církevní. Neomylnost jim byla udělena nikoliv jako sboru, nýbrž každý apoštol se těšil osobní neomylnosti jako jednotlivec. Tak sv. Pavel si připsuje toto privilegium jako *apoštol*, nikoliv jako člen kolegia apoštolského. Tedy prerogativa neomylnosti u apoštolů byla osobní, svěřená apoštolům jako takovým, t. j. bezprostředním vyslancům Páně. Je samozřejmé, že nejsou neomylní v Církvi *pomocní učitelé* zjevení, kteří vykonávají svůj úřad jen ve jménu Církve autoritou jim svěřenou, nýbrž jen učitelé *autentičtí* čili autorisovaní. Vždyť charisma neomylnosti - přispění Ducha svatého bylo slíbeno jen autentickému magisteriu. Takovými autentickými učiteli jsou dnes biskupové jako nástupci apoštolští a v jejich čele nástupce apoštolského knížete sv. Petra, římský Velekněz. Proto ve dvou kapitolách objasníme si učitelskou autoritu: I. biskupů, a to a) jednotlivě učících ve své diecési, b) tvořících všeobecné magisterium církevní. II. učitelskou autoritu římského papeže, a to a) mlu-

vícího ex cathedra, jakožto nástupce Petrův v primátě,  
b) jestliže užívá menšího stupně své autority.

## I. UČITELSKÁ AUTORITA BISKUPŮ

Někteří řečníci na sněmu vatikánském si stěžovali, že se projednává otázka primátu papežského a dříve se neobjasní nauka o právech episkopátu.

V první hlavě si osvětlíme dvojí hledisko, pod nímž možno uvažovati o učitelském úřadě biskupů. Biskupové jednak řídí a učí onu část věřících, jež je jim v Církvi svěřena, totiž svou diecési; zároveň však patří k všeobecnému magisteriu, kde učí jako sbor. Proto jiná je jejich autorita, učí-li jako jednotlivci ve své diecési, jiná pak, fungují-li jako údy všeobecného magisteria.

A. Biskupové, ať jednotliví, ať shromáždění na partikulárních koncilech, netěší se neomylnosti učitelské, jsou však pod vedením římského Velekněze pravými učiteli věřících svěřených jejich vedení.<sup>14)</sup>

Úkony úřadu biskupa ordináře jsou sice autentické, vyplývají z opravdové učitelské autority a dlužno se jim podříditi v nitru, ale nejsou neomylné, t. j. nejsou totiž chráněny zvláštním přispěním Ducha svatého od omylu. Kristus přislíbil neomylnost apoštolům jako *sboru-kolegiu* dvanácti, osobní však neomylnost jednotlivých apoštolů odvozujeme odjinud. Proto připouštíme, že neomylnost s úřadem učitelským přešla od apoštolů na biskupy jen jako na sbor tak, že jsou neomylní, pokud učí jako sbor. Potvrzuje to svědectví sv. Pavla. Jedině sebe jako apoštola prohlašuje neomylným, své spolupracovníky a nástupce, jako Timothea nebo Tita, za neomylné však neprohlašuje. Na-

---

<sup>14)</sup> Herm. Dieckmann S. J.: *Theologia fundamentalis. De Ecclesia II.* Herder, Freiburgi Brisgoviae 1925, str. 63.



opak je napomíná, aby věrně střežili poklad víry, aby se vystříhali nepravých učení (I. Tim. 4, 7, 13, II. Tim. 2, 23, Tit. 2, 7; 3, 9). Ani ostatní apoštolové nepředpokládají u jednotlivých biskupů neomylnost (Jan 1, 1; 2, 18).

Ještě jasněji to vysvětluje ze svědectví pozdějších dob, z přesvědčení, že je nutný souhlas biskupů, má-li se dojíti jistoty v nějaké sporné otázce. Tak soudí sv. Ignác, Hegesip, Irenej, Tertulián a celá prvotní Církev. Implicitě naznačují, že jednotliví biskupové se mohou mylit.

Ba ani partikulární synody biskupů nejsou neomylné. Dějepisec Eusebius vypravuje o partikulárním sněmu, svolaném do Efesu Polykratem, který rozhoduje o otázce slavení velikonoce proti rozhodnutí jiných církví souhlasících s praxí římskou. Proto papež Viktor odsuzuje tyto církve, protože smýšlejí proti pravé kázni. Podobně rozhodnutí partikulárních synod afrických o znovukřtění věřících pokřtěných bludaři bylo sv. Štěpánem papežem i proti vůli sv. Cypriána zamítnuto.

#### **B. Autorita sboru biskupů.**

Biskupové jsou nejen představení ve svých diecésích, ale mají též vztah k celé Církvi. V Církvi nemá místa partikularismus, jednotlivé diecése jsou jen částí církevního celku, a tak i jednotliví biskupové jsou zároveň údy biskupského sboru učitelského pod vedením papeže. Všeobecné magisterium lze tedy popsat jako sbor neboli těleso autentických učitelů, pokud učí všechny lidi. Výkon tohoto úřadu je dvojitý: 1. řádný a 2. mimořádný. Je řádný tehdy, je-li formální souhlas biskupů rozptýlených posvětě v učení mezi sebou a hlavou všech, t. j. papežem. Mimořádný však k formálnímu souhlasu připojuje ještě místní společenství biskupů, shromážděných na všeobecném čili ekumenickém sněmu.

*Biskupové jsou neomylní*, pokud tvoří všeobecné a nejvyšší magisterium církevní, ať už jsou rozptýleni po celém světě (vykonávající řádné magisterium), ať už

shromáždění na sněmu ekumenickém (vykonávající magisterium mimořádné).<sup>15)</sup>

a) Že rozptýlení biskupové, pokud tvoří všeobecné magisterium, jsou neomylní, plyne z výroků Páně a z přesvědčení prvotní Církve. Kristus totiž udělil neomylnost svým apoštolům jako učitelům Církve, ale ta i její úřady mají trvati do skonání světa. Proto též neomylnosti se těší nástupci apoštolů-biskupové, pokud ovšem tvoří všeobecné magisterium; nemohou jako takoví se mýlit, neboť celá Církev by pak upadla v blud a tak podlehla mocnostem pekelným. Vzniká nesnáz, jak vysvětliti, že biskup jako jednotlivec ve své diecési omylný najednou jako člen celého magisteria je obdařen charismatem neomylnosti. Důvod je ten, že biskup má příslibení pomoci Ducha sv. jen potud, pokud je členem všeobecného magisteria, neboť jedině magisterium celé jako sbor je chráněno od omylu. Kdežto asistence Ducha sv. nebyla příslibena k jiným učitelským úkonům biskupa, jež vykonává jako představený diecése. Dlužno též připojiti, že je neomylné ono kolegium biskupů ve spojení s hlavou, papežem římským. Předmětem neomylnosti biskupů jsou pravdy přímo zjevené a pravdy vnitřně související se zjevenými. V souhlasu s biskupy, jakožto členy všeobecného magisteria církevního a tudíž neomylného, vyhlásil Pius IX. 8. XII. 1854 dogma o Neposkvřněném Početí Panny Marie. Ač řádné všeobecné magisterium zřídka kdy povýší nějakou zjevenou pravdu k důstojnosti dogmatu, přec je velmi důležité, ba někdy jeho úkony jsou i nutné.

b) Sněm ekumenický.

Mimořádné magisterium biskupů se nikterak neliší od řádného, pokud jde o autoritu nebo účinnost a rozsah učení, liší se jedině formou. Na koncilu jsou biskupové spojeni nejen mravním poutem souhlasu, nýbrž též místní přítomností, čímž souhlas se snadněji pro-

---

<sup>15)</sup> Herm. Dieckmann: *De Ecclesia* II., str. 72.

jevuje. Proto je samozřejmé, že všeobecný sněm je neomylný. Shromáždění biskupové ve spojení s papežem jednají v plnosti své autority. Zajímavá je otázka, zda k ekumenicitě sněmu je zapotřebí jednohlasného souhlasu shromážděných Otců? Jistě se nevyžaduje ani není prakticky možný jednotný souhlas fyzický. Je však nutný jednotný souhlas mravní? Tato otázka byla ventilována na sněmu vatikánském. Biskupové minority zdůrazňovali jednotný mravní souhlas a odvolávali se na pravidlo Vincence Lirinenského: „Quod semper, quod ubique, quod ab omnibus . . .“ Tato argumentace se dopouští omylu. Vincenc Lir. v této normě nemá na mysli neomylnost, nýbrž usiloval o metodu, jak najít pravdu proti novým heresím. Kdo je nejvyšším neomylným soudcem ve víře a mravech, zda papež sám či ve spojení se sněmem, vyvozujeme nikoli z kánonu Lirinenského, nýbrž z výroků Páně v Písmu a z tradice. Správně podotýká Palmieri, že „se zaměřuje norma, již dlužno se řídit v učitelském úřadu, se samou autoritou magisteria“.<sup>16)</sup> Dále biskupové na sněmu nejsou podle demokratického názoru odpůrci neomylnosti papežské *svědky vší svých diecézí*, jakými si vyslanci svých věřících, nýbrž jsou *učiteli*, rozhodčími, jimž je nutno se podřídit. Nedo-  
svědčují tedy víru svého stáde, neboť tato může pod rozličnými vlivy býti oslabena, znetvořena nejen u věřících, ba i u kněží a theologů, ale jsou Otcí svého stáda. Ani velikost diecése, ani lesk jejich vynikajících postavení nerozhoduje, nýbrž svědectví tradici. Význam úřadu rozhodčího ve víře nespočívá ani v učenosti a zkušenosti, ani ostrovtipu a osobních vlastnostech biskupa, nýbrž hlavním je nadpřirozený prvek, záležející v příslibení Kristově zajišťujícím neomylnost. Není třeba jednotného souhlasu přítomných bi-

<sup>16)</sup> Dm. Palmieri: Tractatus de Romano Pontifice, str. 661.

skupů. Tak na sněmu nicejském někteří Otcové odepřeli podpis, na cařihradském odešlo 36 macedoniánských biskupů, i na sněmu tridentském dekrety nebyly všemi Otcí aprobovány. Z toho plyne, že koncil může prohlásiti neomylné rozhodnutí, i když jsou opačné názory. Ježto jednotliví biskupové nejsou neomylní, může se též na ekumenickém sněmu státi, že mezi Otcisněmu jsou obhájci nesprávného mínění. Ba i menšina sněmu je neomylná, připojí-li se k ní po zralé úvaze římský biskup.

Ovšem sněm ekumenický se musí konati pod vedením hlavy Církve, papeže. Papež má právo sněm svoláti, říditi a hlavně potvrzovati. Toto potvrzení neodvisí nikterak od souhlasu ostatních biskupů. Kласický doklad máme ze sněmu vatikánského. 60 Otců minority, kteří usilovali oddáliti definici neomylnosti papežské, před veřejnou sesí 18. VII. 1870 odcestovalo, ale většina jich prohlásila, že se podřídí rozhodnutí ostatních.<sup>17)</sup> Z 535 hlasujících 2 hlasují proti, a Pius IX. prohlašuje i pak dogma o primátu a neomylnosti papeže. Není však zapotřebí akceptace věřících, jak žádali jansenisté a richeriáni.

## II. NEOMYLNOST PAPEŽE

Římský Velekněz je nejvyšší pastýř a učitel v Církvi. Proto, je-li neomylná Církev, tím spíše její nejvyšší autorita, neboť kdyby se mýlil papež, celá Církev by byla stržena v blud a tím zmařeno dílo Kristovo. Věc je tak samozřejmá, a přec v dějinách církevních vystupují protivníci Apoštolské stolice proti jasné pravdě a vyvolávají nutnost definovati dogma o neomylnosti papežské.

---

<sup>17)</sup> Srov.: Aem. Dorsch: *Institutiones theol. fundamentales*. Vol. II., *De ecclesia Christi*, Fel. Rauch Oeniponte 1928: str. 337.

## *Odpůrci neomylnosti papežské*

Prakticky článek o neomylnosti papežské napadají všichni bludaři. Theoreticky mezi katolickými bohoslovci první odmítá primát a tím i neomylnost papeže Marsilius Patavinus a později nemnozí v době západního schismatu. Do 14. st. nebylo vážnější pochybnosti. Dorsch rozeznává 3, Dublanchy dokonce 5 období vývoje v názoru na papežskou neomylnost. I. Období sněmu kostnického až po basilejskou synodu. Tehdy někteří bohoslovci výslovně hájí mínění o falibilitě či omylnosti papeže. Z Francouzů jsou to Jan Gerson, jenž stylisoval dekret kostnický o nadřaděnosti koncilu nad papežem a jej nazývá kard. Turrecremata atentátníkem na autoritu papežskou. Rovněž Petr d'Ailly v „*Tractatus de Ecclesiae, concilii generalis, romani pontificis, cardinalium auctoritate*“ je proti papežské neomylnosti, ač doznává, že mínění jeho je nové. Pod vlivem Gersona a Aillyho přidává se universita pařížská k táboru falibilistů. Koncil kostnický a basilejský nejsou nikterak důkazem proti neomylnosti papežské, neboť jejich theorie: „koncil nad papežem“ nebyla nikdy uznána a potvrzena. Dekrety sněmu kostnického nejsou definicí, nýbrž jen pouhým prohlášením, prohlášením, jež neobsahuje věroučného tvrzení, a nic více.<sup>18)</sup> Papež odsuzuje konciliární theorii v bulle *Exsecrabilis* r. 1459. Rovněž bohoslovci vyvracejí tuto theorii, vědecky zkoumají tradici týkající se tohoto problému a tak připravují půdu k budoucímu prohlášení dogmatu. Zvláště sv. Antonín Florentský, později kard. Cajetanus a Melchior Canus a nejpádneji dokazuje oprávnění primátu a z něho vyplývající neomylnosti papežské sv. Bellarmin.

II. Období galikanismu, jež vrcholí vydáním po-

---

<sup>18)</sup> A. Justice: *A propos de l'infalibilité du pape*. Paris. F. Juven, str. 217.

věstných artikulů kleru francouzského r. 1682. Čtvrtý artikul navrhuje vlastně neomylnost papežskou slovy: „In fidei quoque questionibus precipuas summi pontificis esse partes ejusque decreta ad omnes et singulas ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse iudicium, nisi ecclesiae consensus accederit.“ Známy opat benediktinský Petitdidier doznává, že teprve po hlubším studiu zjistil, že biskupové galikánští opustili starou tradici svých církví a že pařížská universita změnila učení prvých mistrů. Zdůrazňuje dále, že sv. Bonaventura i sv. Tomáš učili neomylnosti papežské a „stejně tak mluvilo duchovenstvo francouzské na počátku 17. stol. a uznávalo u nejvyšších Velekněží neomylnost“.<sup>19)</sup>

III. Na počátku 19. stol. skvěle dokazuje neomylnost papežskou mnich kamaldulský Mauro Cappellari, pozdější papež Řehoř XVI., ve spise: „Il trionfo della Santa Sede e della Chiesa“ a jeho ideály se uskutečnily za jeho nástupce. Již před svoláním sněmu vatikánského brojil proti neomylnosti papežské historik mnichovský Ign. Döllinger, jenž stál v čele německých falibilistů. Z laiků se mu staví po bok J. Schulte, v Anglii vystupuje Lord Acton, E. W. Gladstone, ve Francii Maréť a jiní.

Nositelem neomylnosti je římský papež, jeho neomylnost je osobní, ne sice v tom smyslu, že by příslušela papeži jako osobě soukromé pro jeho osobní dobro, nýbrž v tom smyslu, že neomylnost přísluší každému zákonitému nástupci sv. Petra neodvisle od schválení křesťanů. (Tak to usiloval totiž vysvětlovati Edm. Richer.) A proto nemůže papež neomylnost delegovati jinému.

Na sněmu vatikánském se objevovaly též snahy

---

<sup>19)</sup> P. Mat. Petitdidier: Tractatus theol. de auctoritate et infallibilitate Sum. Pontificum. Vídeň 1727. I. vyd., str. 125.

rozlišovati mezi Sedes a sedens, t. j. Apoštolskou stolicí a římským Veleknězem. Podle učení galikánů se prý papež může mýliti, nikoli však Stolicе římská, poněvadž již týž nebo aspoň pozdější papež s pomocí Boží omyl dříve hlásaný napraví. Na př. Pius XI. pobloudí, Pius XII. omyl předchůdcův opraví. Tedy pontifikát jako celek se prý těší neomylnosti, kdežto jednotliví papežové jsou omylní-falibiles. Podobně hlásají febroniáni v Německu a josefinisté v Rakousku. Nesprávné názory byly odmítnuty na sněmu vatikánském.

### *Vatikánská definice papežské neomylnosti*

18. VII. 1870 prohlásil slavnostně papež Pius IX.: „Definimus Romanum Pontificem, cum ex cathedra loquitur i. e. cum omnium Christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens, pro suprema sua apostolica auctoritate, doctrinam de fide vel moribus ab universa Ecclesia tenendam definit, per assistentiam divinam ipsi in beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus instructam esse voluit; ideoque eiusmodi Romani Pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae irreformabiles esse.“ (Dz. 1839.) Uvedené dogma prohlašuje, že římský Velekněz je neomylný za určitých čtyř podmínek:

1. *Stran osoby římského papeže.* Papež musí jednati jako pastýř a učitel všech křesťanů. Tedy *není neomylný*, mluví-li a) jako osoba soukromá (na př. v soukromých rozhovorech, v kázáních a exhortách lidu nebo ve svých soukromých spisech), b) mluví-li jako biskup města Říma (na př. v pastýřském listu pro římskou diecési), c) vyhláší-li něco jako světský kníže (na př. vydává-li dekrety pro obecné dobro státu Vatikánského).

2. *Stran způsobu mluvení.* Je třeba, aby svou nejvyšší autoritou definoval učení. Definovati podle sv. Tomáše znamená „finaliter determinare“, konečně vymeziti. Tudíž je neomylný papež, pronáší-li o věroučné věci úsudek konečný, definitivní a tím vyžaduje od věřících přísně neodvolatelný souhlas. Proto není „locutio ex cathedra“ (termín to technický) - prohlášení neomylné, když pronáší papež, byť i jako primas křesťanské učení formou exhorty nebo pouhého výkladu, jak tomu bývá často v encyklikách a jiných dokumentech papežských, anebo když ukládá závazek, jenž může býti splněn bez vnitřní víry (na př. zdržeti se od výtky určité nauce).

3. *Stran předmětu.* Je třeba, aby papež definoval „učení o víře a mravech“, to znamená, aby rozhodoval: a) o pravdách skutečně zjevených, jež ke spáse nutno věřiti, b) nebo aspoň o pravdách vnitřně souvisících s pravdami zjevenými. Definice se vztahuje jen na věc definovanou, nikoli na to, co s ní souvisí dogmaticky, historicky nebo filosoficky.

4. *Stran cíle.* Je třeba, aby definice vázala celou Církev a to musí býti jisto. Úmysl papežův, že chce zavazovati celou Církev, možno poznati z výslovných slov anebo aspoň z okolností. V pochybnosti dlužno přihlédnouti k výkladu církevnímu. *Kodex C. 1323, § 3* praví: „Žádná dogmatická věc není uznávána za prohlášenou čili definovanou, leč je to jasně zřejmo.“ Je ovšem možné, že definice římského papeže zdánlivě je zaměřena k partikulárním církvím, ve skutečnosti však úmysl papežův je definovati pro celou Církev.

Jedině tehdy, jsou-li splněny uvedené čtyři podmínky, možno mluvit o prohlášeném rozhodnutí čili „definici ex cathedra“, a pak taková definice vylučuje jakýkoliv omyl. Papež musí mluvit jako nejvyšší pastýř s nejvyšší svou učitelskou autoritou, musí rozhodovati s konečnou platností čili definovati, a to



o pravdách týkajících se víry a mravů a konečně musí mluvíti *ex cathedra* pro celou Církev.

V definici sněmu vatikánského se zdůrazňuje, že rozhodnutí papeže *ex cathedra* jsou ze sebe - *ex sese*, nikoliv ze souhlasu Církve neměnitelná (*irreformabiles*). Tento dodatek je zaměřen proti galikánům. Neboť neomylnost papežských definicí vyplývá z primátu, a tudíž rozhodnutí taková neodvisí *od přijetí biskupů*, a tím spíše nejsou odvislá od přijetí Církve slyšící. Předchází-li definici papežské souhlas Církve, je to důkaz pádnější, než nikdy není třeba, aby souhlasem Církve bylo rozhodnutí papeže schváleno. Neboť On sám je nejvyšší pastýř a učitel, jenž potvrzuje své bratry ve víře, nikoliv však naopak - je potvrzován. Na vatikánském sněmu sice Pius IX. definoval papežskou neomylnost „*sacro approbante concilio*“, ale přísně řečeno k prohlášení dogmatu nebylo naprosto nutně třeba této aprobace.

## DŮKAZY NEOMYLNOSTI PAPEŽSKÉ

Tvrzení, že římský papež mluvící *ex cathedra* při definování učení víry a mravů je neomylný, dokazujeme: 1. z Písma sv., 2. z tradice, 3. rozumovou úvahou.

I. *Z Písma sv.*: „Ze slov Kristových primát: 1. slibujícího, 2. udělujícího, 3. za Petrovu víru se modlíícího.“<sup>20)</sup>

1. Jedině ke sv. Petru Pán pronesl: Ty jsi Petr a na té skále . . . Mt 16, 18. Toto příslibení zahrnuje však v sobě neomylnost. Předpokládá, že sv. Petr a jeho nástupci jsou základem v Církvi, a to tak pevným, že brány pekelné jej nevyvrátí. Ba sv. Petr může vázati věřící učení, jež v nebi bude potvrzeno.

---

<sup>20)</sup> Ad. Tanquerey: *Synopsis theologiae dog. fundamentalis*. Ed. 24. J. B. Bord, 1937, str. 590.

Kdyby však římský Velekněz mluvící *ex cathedra* nebyl neomylný, ale mohl jako předmět víry předkládati učení nepravé, pak by jistě nebyl pevným základem v Církvi. Církev pak je buď povinna bloudícího papeže poslechnouti nebo nikoli. Je-li povinna, pak padá v blud a mocnosti pekelné ji přemohou a tak se nesplní příslib Kristův. Nebo není povinna poslechnouti bloudícího papeže a pak zaniká jednota Církve a prvenství papeže nemá smyslu.

2. Ze slov, jimiž uděluje Pán sv. Petru primát: „Pasiž beránky mé, . . . ovce mé,“ plyne, že sv. Petr je nástupcem Páně jako nejvyšší pastýř Církve, jenž má právo a povinnost celé stádo - věřící i biskupy - živiti slovem spasitelné pravdy. Tedy všichni jsou povinni poslouchati. A to by nebylo možné, kdyby byl omylný. Neboť kdyby se nejvyšší pastýř mýlil, již stádo neživí, nýbrž otravným pokrmem duchovně zabíjí; a to odporuje lásce nejvyššího Pastýře k ovečkám a též Boží moudrosti. Proto nástupci sv. Petra jako nejvyšší pastýři v Církvi jsou neomylní.

Je jasné, že neomylnost papežská je nutný důsledek primátu. Nejvyšší moc totiž sestává z úřadu učitelského, kněžského a pastýřského. Římský Velekněz je nositelem primátu a tedy i nejvyššího úřadu učitelského, a s ním spojené neomylnosti. Jestliže je neomylná Církev, tím spíše papež, jenž je skálou Církve, má klíče království nebeského, může svazovati i rozvazovati a má pásti stádce Páně. Tuto dedukci již nacházíme ve formulí papeže Hormisdase (z r. 517): „*Et quia non potest Domini nostri Jesu Christi praemitti sententia dicentis: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesias meam . . . (Mt 16.) Haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in Sede Apostolica citra maculam semper est catholica servata religio.*“ (Dz. 171.) (A poněvadž nemůže býti opomenut výrok Pána našeho Ježíše Krista pravícího: „Ty jsi Petr a na té skále vzdělám církev svou . . . . To, co bylo řečeno,

je dokázáno důsledky, neboť u Apoštolské Stolicе vždy bylo zachováno katolické náboženství bez poskvrny.)

Koncil vatikánský se dovolává k potvrzení neomylnosti papežské textu sv. Lukáše 22, 31-32: „Šimone, Šimone, hle, satan vyžádal si vás, aby vás tříbil jako pšenici; ale já jsem prosil za tebe, aby nepřestala víra tvá a ty někdy obrátě utvrzuj bratry své.“ Slovo „utvrzuj“ předpokládá skálu, „tudíž tento text Lukášův jest paralelní textu Matouše 16, 18.“<sup>21)</sup> Jestliže víra Petrova nemá klesati, musí býti neomylný, jen sám pevný ve víře může potvrzovati své bratry. Tohoto potvrzování ani nepotřebovali tak sv. apoštolové, jsouce sami osobně neomylní, jako spíše jejich nástupci-biskupové, jimž jako jednotlivcům privilegium neomylnosti není svěřeno. Protestantští bohoslovci nespřávně vysvětlují tento text, jako by sv. Petr po svém trojím zapření Pána těmito slovy byl opět přijímán do sboru apoštolského. Správný je výklad katolický, že totiž víra Petrova či jeho učení o víře bude tak pevné, že nikdy nebude se mýlit. A co platí o sv. Petru, platí i o jeho nástupcích-biskupech římských, učících „ex cathedra“.

II. Církevní Otcové a učitelé dosvědčují a uznávají neomylnost římského Velekněze.

Známy výrok sv. Irenea o nutnosti souhlasu všech církví ve víře s církví římskou předpokládá neomylnost papežskou. Rovněž sv. Cyprián vytýkající bludařům, že se osmělují až ke katedře sv. Petra, zdůrazňuje, že zde „věrolomnost nemůže míti přístupu“ (l. 55-14). Sv. Augustin píše: Bůh „v katedře jednoty uložil učení pravdy“ (l. 105, c. 5). Rovněž známý je výrok Augustinův v boji s pelagiány: „O této záležitosti dva sněmy byly poslány k Apoštolské stoličce; odtud přišly též písemné odpovědi. Záležitost je skončena; kéž by někdy byl ukončen též blud“ (Sermo 131, 10). Z těchto

---

<sup>21)</sup> A. Michelitsch: *Elementa Apologeticae*, str. 402.

slov Augustinových vzniklo známé axioma theologické: „Roma locuta, causa finita.“

Sv. Bernard píše papeži Inocenci II. o bludech Abelardových: „Neboť se domnívám . . . , kde víra nemůže pocítiti kazu.“ Podobně sv. Tomáš učí: „K onoho autoritě náleží vydávání symbolu víry, k jeho autoritě náleží konečně rozhodovati o tom, co má býti ode všech neochvějně věreno.“ (Sum. th. 2, II-q. I., a. 10.) Dogma neomylnosti papežské je sice co do formulace nové, leč co do podstaty vždy bylo věreno v Církvi.

To dosvědčují též Otcové na ekumenických sněmech. Tak na sněmu chalcedonském (451. - ek. IV.) biskupové zvolali: „Petr skrze Lva promluvil.“ Na sněmu cařihradském III. (r. 680 - ek. VI.) prohlašují: „Petr mluvil skrze Agathona.“ Dlužno si připomenouti, že právě na tomto sněmu byl odsouzen Honorius I., ovšem příliš přísně, neboť byl jako papež pravověrný.

Sněm cařihradský IV. (r. 869-70, ek. 8) zdůrazňuje, že „u Apoštolské stolice bylo vždy zachováno neposkvrněné katolické náboženství a slaveno svaté učení“. Koncil lyonský II. (r. 1274) připisuje papeži právo „suo iudicio definire“, rozhodovati o rozporech víry. (Dz. 466.) Florentský sněm, na nějž se odvolávali biskupové minority na sněmu vatikánském, výslovně jmenuje papeže „otcem a učitelem všech křesťanů“. (Dz. 694.)

Sněm vatikánský se dovolává rozhodnutí předchozích koncilů, zvláště cařihradského IV., lyonského II. a florentského a naznačuje, že účelem neomylného magisteria není tvořiti nové pravdy, nýbrž jen svatě ostříhati pravdy již zjevené, nikoliv však jako mrtvý poklad, nýbrž autenticky zjevené učení vysvětliti. Tedy je rozdíl mezi zjevením a asistencí Ducha svatého, neboť zjevení je něco pozitivního, asistence Boží jen něco negativního, co chrání od omylu.

III. Než i *rozum* nasvědčuje, že je vhodné, aby nej-

vyšší Pastýř v učení byl neomylný. Neboť víra má býti jedna a tak jistá, abychom bezpečně mohli poznati to, co je nutné k dosažení nadpřirozeného cíle. Avšak bez neomylnosti papežské by bylo těžko čekati onu jednotu a jistotu víry. 1. Jednota nemůže býti zachována, jestliže všechny herese nejsou neomylně odsouzeny a tím všechny rozpory ohledně víry jednou pro vždy pro celou Církev skončeny. Všichni věřící jsou povinni poslušností, a proto, je-li nejvyšší představený Církve neomylný, snadno se udrží jednota ve víře. Kdyby však se mohl mýlit a též skutečně bloudil, tehdy jednota by byla porušena, poněvadž někteří věřící by bludné definice následovali, jiní však odmítali. 2. K snadné a bezpečné jistotě ve víře je třeba neomylného a trvalého tribunálu, k němuž lze se vždy a bez průtahů odvolati. A takovým tribunálem nemůže býti leč Apoštolská stolice, římský Velekněz. Neboť by nestačila neomylnost jedině na ekumenickém sněmu. Různé obtíže: války a jiné překážky brání, aby se všeobecné sněmy častěji scházely. Bludy se pravidelně šíří rychle a proto by pronikly dříve, než by se sešel sněm. Kromě toho někdy těžko poznati a dojíti souhlasu celého ekumenického sněmu. „Proto je nejvýše vhodné, aby římský Velekněz byl neomylný sám i bez souhlasu Církve.“<sup>22)</sup>

## NÁMITKY FALIBILISTŮ

Döllinger a jiní odpůrci neomylnosti papežské uvádějí z dějin námitky, že prý někteří z římských papežů se dopustili ve víře bludu. Než všechny tyto námitky nejsou důkazem proti neomylnosti papežské, ježto žádný z uváděných papežů nemluvil ex cathedra.

---

<sup>22)</sup> Ad. Tanqueray: *Synopsis theol. dog. fundament.* I. vol., str. 602.

A. Neprávem bylo poukazováno na papeže Libéria (352-366), že prý podepsal formuli sirmijskou, jež byla ariánská nebo aspoň poloariánská a tím odsoudil pravověrného sv. Athanáše. Mnozí historikové pochybují o skutečnosti podpisu papežova. Někteří připouštějí, že Liberius podepsal třetí formuli, jež je sice nejasná, avšak sama o sobě nemá heretického smyslu. A i kdyby se připustilo, že podepsal heretickou formuli, neutrpí tím papežská neomylnost, protože podepsání bylo vynuceno násilím a nebyla to svobodná definice ex cathedra.

B. Na sněmu vatikánském mnoho rozruchu způsobila brožura historika Hefelega:

*Causa Honorii.* Autor její, rottenburský biskup, usiluje dokázati, že papež Honorius I. (625-627) ve 2 listech k patriarchovi cařihradskému Sergiovi, učil bludu monothetismu, a proto byl odsouzen na sněmu cařihradském (VI. ekum.) a též papežem Lvem II. Tvrzení Hefelega není správné. Chytrý patriarcha cařihradský, který přál monothetismu, píše r. 634 papeži Honoriovi, že názory o dvojí a jedné činnosti u Krista působí pohoršení u věřících, a proto by bylo pro dobro míru vhodnější vyhýbat se těmto výrazům. Dobromyslný, nic netušící Honorius odpisuje, že nechce nic definovati o jedné či dvojí činnosti u Ježíše, nýbrž že pro jednu činnost jest usuzovati na jednoho činitele, pro dvě však bylo by vhodno připustiti 2 přirozenosti. Tím nevědomky hovoří monothetismu. A v tom byla právě jediná chyba Honoriova, že ihned heresi nezamítl. Mluví-li o jedné vůli, jedná Honorius o lidské vůli Kristově, v níž vylučuje vůli tělesnosti (žádostivost), což je správné. O smyslu slov Honoriových o dvou vůlích píše papež Jan IV. (640-642): „Řečený náš předchůdce mluvil o tajemstvích vtělení Kristova, že v něm nebyly jako v nás hříšnicích odporující si vůle mysli a těla; což někteří vysvětlující ve vlastním slova smyslu, podezřívali ho, že učil o jediné

vůli v jeho božství a člověčenství; to však je naprosto proti pravdě.“<sup>23)</sup> Kromě toho nejde zde o nějakou definici, neboť Sergius ohledně dvojí činnosti v Kristu žádal t. zv. *silentium oeconomicum* a též Honorius užívá slov, jež vylučují definování. Dopisy Honoriovy nebyly vyhlášeny a zůstaly za života Honoriova neznámy. Honorius byl sice odsouzen na sněmu, ale nikoli pro heresi, nýbrž protože nezabránil šíření bludu. Lev II. odsuzuje svého předchůdce proto, že „dovolil poskvřniti neposkvřněnou Stolicí“. Slavný Bellarmin píše o Honoriovi: „Non erravit definiendo, sed tacendo et omittendo, quod definiendum erat.“ (Schill-Apol. II. v. str. 496.)

C. Často odpůrci neomylnosti papežské poukazují na proces Galileův. Galileo Galilei (1564-1642) učil oproti jiným hvězdářům své doby o pohyb Země kol Slunce (názor heliocentrický). Týž názor již před ním hájil slavný kanovník Mikul. Koperník (r. 1543) ve svém spise: „*De revolutionibus orbium coelestium*“, jež věnoval papeži Pavlu III. Ve sporu se svými protivníky Galilei stanovil nové zásady a pravidla pro výklad Písma sv., jež, ač jsou správná, zdála se současným příliš odvážná. Mnozí se domnívali, ač neprávem, že jsou nebezpečná víře. Proto výnosem kongregace z 24. II. 1616 bylo učení Koperníkovo zakázáno; platilo za pouhou domněnku. Galilei ve svém *Dialogu* r. 1633 vydaném je hájí dále. Proto volán do Říma k odpovídání. Došlo k procesu, jenž byl velmi mírný, neboť Galilei byl miláčkem papeže Pavla V. i tehdy vládnoucího Urbana VIII. Dne 22. VI. 1633 v římském chrámu s. Maria sopra Minerva Galilei své učení odvolal a zřekl se soustavy Koperníkovy. Známá slova, vkládaná do úst Galileovi: „e pur si muove“ jsou výmyslem pozdější doby. Zbytek svého ži-

---

<sup>23)</sup> Srov.: A. Michelitsch: *Elementa Apologeticae*, str. 407.

vota Galilei klidně strávil v Sieně u arcibiskupa Ascania Piccoliminiho a později ve své vile Arcetri u Florencie, požívaje pense, kterou mu vykázal Urban VIII. od 1630. Je pravda, že inkvisiční kongregace se zmýlila, odsoudivši Galilea, než omyl kardinálů je vysvětlitelný, přihlédneme-li k okolnostem tehdejší doby, kdy systém Koperníkův nebyl dosud osvětlen pádnými důkazy. Než je na bíledni, že tyto výnosy papežského úřadu nemají nic společného s papežskou neomylností. Neexistuje žádná bulla ani breve, jimiž by papež Pavel V. nebo Urban VIII. uvedené odsouzení inkvisiční nějakým zvláštním způsobem potvrdil. „Pročež žádný bohoslovec nikdy netvrdil, že šlo o definici ex cathedra.“<sup>24)</sup> Proces Galileův, jenž mnohým netheologům byl důvodem k popírání neomylnosti papežské, je mnohými autory důkladně probrán. (Srov.: Müller Galileo Galilei 1908; Funk: Zur Galilei-Frage 1899; Vacandard: Le procès de Galilei; H. de l'Epinois: Les pièces du proces de Galilei; Grisar: Galileistudien a jiné.)

Jsou uváděny i jiné námitky: prohlášení papeže sv. Zachariáše proti sv. Virgiliovi, že neexistují protinožci; učení Jana XXII., jako soukromého theologa, že blahoslavení nedocházejí hned patření na Boha. Strossmayer na sněmu vatikánském neprávem poukazoval na spor papeže sv. Štěpána a sv. Cypriána.

## DODATEK

Poznali jsme, že za určitých podmínek je neomylný papež sám a též všeobecný sněm biskupů ve spojení s papežem. Bohoslovci řeší problém, zda existuje jediný nositel neomylnosti či dva od sebe odlišní? Jinými

---

<sup>24)</sup> Srov.: A. Tanquerey: Synopsis theol. d. fund., str. 601.



slovy, zda jediné nejvyšší Velekněz bezprostředně zakouší přispění Boží, jež je nutným předpokladem neomylnosti či též Duch sv. působí bezprostředně na Otce sněmu, aby po společné úvaze přistoupili k neomylné definici? Sněm vatikánský tuto otázku nerozhodl. Bohoslovci tvoří dva tábory: I. někteří tvrdí, že je toliko *jediný, bezprostřední nositel* neomylnosti v Církvi a tím je římský papež (Palmieri, Straub, Lercher), II. jiní tvrdí, že jsou dva bezprostřední nositelé neomylnosti (Dorsch, Hurter, Scheeben, Pesch).

I. Straub soudí, že římský papež je sám ze sebe neomylný, ostatní však pastýři v Církvi jsou neomylní jen „skrže papeže římského učícího a potvrzujícího“, proto „zdá se, že bezprostředním nositelem neomylnosti učitelské je papež římský“.<sup>25)</sup> Za tohoto předpokladu se zdá, že biskupům shromážděným na ekumenickém sněmu nezbyvá v záležitostech víry nic k rozhodování, a tak sněmy jsou jaksi zbaveny svého významu, jež jim vždy Církev přisuzovala. Tak argumentovali proti definování neomylnosti papežské na sněmu vatikánském biskupové minority, zvláště: Schwarzenberg a Strossmayer. Na sněmu tato otázka však nebyla řešena. Ekonomie Boží však by nasvědčovala, že sbor biskupů pod římským papežem není bezprostředním nositelem neomylnosti. Neboť „pod římským papežem“ znamená, že buď biskupové musí jej respektovati jako normu neomylnosti anebo nemusí a pak papež je včleněn v těleso biskupů, a při definici není formálně hlavou definující, nýbrž jen jako část neomylného kolegia. Avšak to se nezdá odpovídati podle Strauba pravdě. Neboť pak by papež nebyl základem víry, nejvyšším pastýřem a potvrzovatelem bratří. Dále papež má právo potvrzovati ekumenické sněmy, a tudíž sbor biskupů mu předkládá k potvrzení

---

<sup>25)</sup> Ant. Straub S. J.: De ecclesia Christi II. v. F. Rauch-Oenip. 1912, str. 470.

rozhodnutí podmíněné, nikoliv konečné. Toto první mínění je logicky důsledné.

II. K druhému názoru se hlásí zvláště Pesch a Dorsch. Soudí, že existují dva nositelé bezprostřední neomylnosti v Církvi. Pro své tvrzení uvádějí 3 důvody: 1. Kristus, který ustanovil Petra hlavou Církve, potvrzovatelem bratří, též řekl apoštolům: „Cokoli svázete na zemi . . .!“ Tedy jsou odlišná příslibení neomylnosti, jež dal Kristus jednak apoštolům jako sboru a sv. Petru jako primasovi. Proto jako je dvojí příslibení, tak bude též dvojí nositel věci slíbené, totiž neomylnosti, byť třebaš nikoliv rovnocenný-adekvátní.

2. Sám sněm vatikánský se zdá toto mínění podporovati. Je srovnávána totiž neomylnost definujícího papeže s neomylností Církve definující. (Dz. 1839.) Tudíž předpokládá se dvojí bezprostřední nositel neomylnosti.

3. Je-li přítomen papež na sněmu, s ostatními zároveň hlasuje a biskupové se podpisují jako rozhodčí, užívající starobylé formule: „*definiens subscripsi*“.

Překrásně vysvětlil poměr neomylnosti papežské a ostatních biskupů a pádně odůvodnil na sněmu vatikánském biskup brixenský Vinc. Gasser. Zdůrazňuje, že neomylnost sv. Petra přechází na jeho nástupce, protože je nerozlučně spjata s primátem. „Jinak tomu bylo s neomylností ostatních apoštolů; i oni jednotliví byli neomylní; leč tato neomylnost byla mimořádná, mimořádným způsobem a za mimořádným účelem jim propůjčená.“<sup>26)</sup> Proto též prerogativa osobní neomylnosti mimořádným způsobem propůjčená apoštolátu nepřešla na episkopát. Biskupové jsou podporováni Duchem sv. jako strážci pokladu víry, ale tato pomoc je jim propůjčena nikoli jako jednotlivcům, nýbrž jako sboru, pokud jsou mezi sebou a s hlavou spojeni.

---

<sup>26)</sup> Collectio Lacensis. Acta et decreta sac. conc., VII., Herder 1890, str. 390.

## VHODNOST DEFINICE NEOMYLNOSTI PAPEŽSKÉ

Dnes nedovedeme pochopiti obavy biskupů minority na sněmu vatikánském, kteří popírali vhodnost prohlášení dogmatu o neomylnosti papežské. A přece z odstupu času dnes jsme přesvědčeni, že definice Prozřetelností Boží byla vyhlášena v nejvyšší čas. Otcové majority hájící vhodnost prohlášení, zdůrazňovali, že je oportunní, co je pravdivé. Proto nutno definovati tuto pravdu, poněvadž od doby sněmu tridentského je napadána galikány, febronianisty i josefinisty a tudíž je zapotřebí jasné vysvětliti věc, aby bludný názor nepronikal dále mezi křesťany. Pius IX. v alokuci 18. VII. 1870 naznačuje, že posílením autority papežské je současně posílena i vážnost biskupů. Ba posílením duchovní autority též světská autorita získává. I vzhledem k věřícím byla nutná a vhodná definice o neomylnosti náměstka Kristova, aby byli utvrzeni ve víře a vyznání víry. Ba i pro schismatiky a heretiky má prohlášení dogmatu značný význam. Neboť zdůraznění církevní autority působí účinněji aspoň na ty, kdož jsou dobré vůle a hledají opravdově pravdu, jasné vyhlášení pravdy zjevené než jakékoli zatajování. Otcové majority vatikánské ve své žádosti o prohlášení dogmatu udávají a vyčerpávají důvody opportunity.<sup>27)</sup>

### PŘEDMĚT NEOMYLNOSTI PAPEŽSKÉ

K doplnění pojednání dlužno si všimnouti ještě předmětu neomylnosti papežské. Bohoslovci rozlišují dvojí předmět neomylnosti, a to:

---

<sup>27)</sup> Ant. Straub: *De ecclesia Christi*. Vol. II. Oeniponte 1912. Srov. str. 395.

**1. Prvotní:** Sem spadají všechny a jediné náboženské pravdy o věcech víry a mravů, jež jsou obsaženy výslovně v pramenech zjevení.

Pokud jde o zjevení samo patří sem: definice zjevených dogmat, posudek o symbolech, t. j. vyznáních víry, censury nad bludy příčícími se dogmatům.

Pokud jde o prameny zjevení je prvotním předmětem neomylnosti: stanoviti kánon Písma sv., vykládati pravý jeho smysl, posuzovati památky vzhledem k víře a mravům.

**2. Druhotný:** Všeobecně sem patří všechny pravdy nutné, aby poklad víry byl věrně zachován.

Speciálně sem spadají:

a) Pravdy přirozené s dogmatem nutně spojené (na př. popřením duchovosti duše, muselo by se pochybovati o zjevené pravdě, o posmrtném životě).

b) Theologické závěry t. zv. pravdy virtuelně zjevené; jsou to věty, jež se vyvozují úsudkem ze 2 návěstí, z nichž jedna je výslovně zjevena, druhá jen přirozeně poznána (na př. Kristus jako člověk je přirozený Syn Boží).

c) Doktrinální censury: kvalifikace určité věty jakožto odporující víře a mravům.

d) Dogmatická fakta: jsou to fakta nezjevená, spojená však s dogmatem tak, že jejich znalost a připuštění jsou naprosto nutné pro dogma. (Na př. legitimní volba papeže Pia IX., bez připuštění tohoto faktu padala by všechna dogmata jím vyhlášená. J. Schulte popíral legitimitu sněmu vatikánského atd.)

Rozeznáváme tři druhy dogmatických faktů:

1. fakta historická,

2. fakta doktrinální: rozhodnutí o náboženském smyslu nějaké věty v určité knize. Známy příběh z historie jansenismu. (Inocenc X. odsoudil 5 vět z Janseniovy knihy: Augustinus . . .)

3. fakta hagiografická: sem spadá kanonisace svatých, definitivní to rozhodnutí, v němž prohlašuje pa-

pež blahoslaveného za přijatého do slávy nebeské a tím hodného úcty celé Církve.

## ŘÁDNÉ MAGISTERIUM ŘÍMSKÉHO VELEKNĚZE

Řádným magisteriem římského Velekněze rozumíme onen ne neomylný úřad učitelský, jež vykonává buď sám nebo prostřednictvím svých kongregací.

Jako při objasňování učitelské autority biskupů jsme rozlišovali magisterium řádné a mimořádné, tak něco podobného platí i o magisteriu římského Velekněze. Může totiž vykonávati svůj úřad partikulární, na př. jako biskup římské diecése; v tom případě neužívá své pravomoci nejvyššího stupně a proto takové dekrekty papežské nejsou neomylné.

Mluví-li papež *ex cathedra* jako nejvyšší Pastýř, nemá-li však v úmyslu definovati, pak mluvíme o řádném výkonu magisteria a též takové dekrekty nemusí býti neomylné. Magisterium řádné je vykonáváno dvojím způsobem: buď samým papežem nebo prostřednictvím kongregací.

Prvého způsobu užívá papež v konstitucích, v t. zv. „*Motu proprio*“, apoštolských listech, dopisech, dekretch, instrukcích. Druhý způsob: jsou to dekrekty kongregací, jež rozhodují otázky věroučné. Zvláštní význam mají kongregace *S. Officia* a *Commissio de re Biblica*.

„Takováto věroučná rozhodnutí, ač nejsou sama o sobě neomylná, přece vyžadují netoliko poslušnosti (*silentium obsequiosum*), ale též souhlasu náboženského (*assensus religiosus*).“<sup>28)</sup>

Podrobně probírá závaznost papežských rozhodnutí klasicky: *L. Choupin* - S. J. v důležitém díle: „*Valeur des décisions doctrinales et disciplinaires*.“

---

<sup>28)</sup> Her. Dieckmann: *De Ecclesia*. Vol. II., str. 113.

Dublanchy uvádí mezi papežskými dokumenty obsahujícími neomylnou definici ex cathedra tyto: 1. list Lva Vel. k Flaviánu; 2. list Agathona ohledně 2 vůlí; 3. bulla Unam Sanctam (konečné prohlášení); 4. Benedikta XII: Constituci Benedictus; 5. Exsurge Domine Lva X. - 1520; 6. Inocence X.: Cum occasione 1683; 7. Inocence XI.: Coelestis pastor 1687; 8. Inocence XI.: Cum alias 1699; 9. Klementa XII.: Unigenitus 1713; 10. Auctorem fidei Pia VI. - 1794; 11. Pia IX.: Ineffabilis Deus; mnozí přidávají encykl.: Quanta cura. (Syllabus dnes nikoli.)<sup>29)</sup>

---

<sup>29)</sup> E. Dublanchy: Infallibilité du Pape. Dictionnaire de thel. cath. 1923, str. 1703.

## DRUHÁ ČÁST

# SNĚM VATIKÁNSKÝ

### PŘEHLEDNÉ DĚJINY

Šestnácté století je charakterisováno vznikem a rozmachem protestantismu, jenž usiluje odloučiti křesťanství od Církve. Byl to památný sněm tridentský, který měl za úkol provést reformu v hlavě i údech a skutečně po duchovní stránce svými dekrety vyléčil hluboké rány zasazené Církvi velkými odpady, zvláště mezi národy germánskými.

Než během tří století po Tridentinu se znovu nahromadilo množství nebezpečných bludů, jež bylo třeba vykořeniti jako jedovaté býlí z vinice Boží. Byl to zvláště blud galikánský, jenž usiluje práva Apoštolské stolice co nejvíce omeziti zdůrazňováním, že historická církev je církví biskupskou a vznik primátu jurisdikčního vysvětluje jako dílo vývoje a důsledek obratné papežské politiky. Podobně v Německu febronianism, jehož duchovním otcem byl světící biskup J. Hontheim, a v Rakousku dlouho doznívající josefinism usilují spoutati Církev otrockými řetězy.

Století 19. typuje historik F. Mourret jakožto století demokracie. Skutečně v ohledu politickém nikdy předtím se neprojevovala touha po svobodě a konstituci tak žhavě jako nyní. Je samozřejmé, že tato politická proudění působí ohlas i na půdě církevní, kde se podobně ozývají hlasy a touhy po změně církevního absolutismu ve formy demokratičtější. Století 19. je dále zváno stoletím sociální revoluce, neboť vznik kapitalismu a jej theoreticky hájícího liberalismu má za následek vznik t. zv. sociální otázky. I těchto sociálních

proudů si Církev všímá a hledí usměrniti je ve světoznámých encyklikách nezapomenutelného Lva XIII. Konečně charakterisují toto století jako století kritiky. I po této stránce Církev usiluje mírniti výstřelky a upevniti autoritu Bohem jí svěřenou zdůrazňováním dogmat.

Dokladem toho je, že v 19. stol. bylo uzavřeno mnoho konkordátů, po stránce sociální je odsouzen liberalism i opačné extrémní směry a hlavně koncil vatikánský měl vyjít vstříc naléhavým potřebám křesťanstva a lidstva vůbec.

Na půdě církevní se střetávají dva směry: *galikanismus*, úsilí to co možná nejvíce se odpoutati od nejvyššího vedení v Církvi a tím právní nároky papežské co nejvíce omeziti, a na druhé straně *ultramontanismus*, úsilí to opačné, opět nároky Apoštolské stolice co nejvíce rozšířiti. Mluví-li se o církevních dějinách 19. století, možno říci, že Církev svůj autoritativní postoj vyvrcholila na sněmu vatikánském prohlášením práv primátu papežského a zvláště papežské neomylnosti. Nesmíme však pohlížeti na tuto skutečnost jen jako na vyvrcholení centralisačního vývoje v Církvi, nýbrž dlužno si uvědomiti, že monarchická ústava církevní není dílem lidí ani vývoje, nýbrž od prvopočátku je dílem svého božského Zakladatele. A proto veškeré zdůrazňování učitelské autority v Církvi není něčím novým, nýbrž jen objasněním a potvrzením vůle Kristovy. V tom smyslu hájí autoritu církevní kamaldulenský mnich Mauro Cappellari, pozdější papež Řehoř XVI., ve svém slavném díle: „Il trionfo della Santa Sede e della Chiesa contro gli assalti dei Novatori combattuti“. - V úvodě zdůrazňuje, že všechny lidské vlády jsou měnitelné, jedině církevní nikoliv. Sice kostnický koncil usiloval zavésti něco nového, vládu aristokratickou v Církvi prohlašováním, že sněm biskupů je nad papežem, ač jedině správné je, že papež je monarcha. A proto je neomylný. To klasicky dokazuje z dějin křesťanských. Ač církevní ústava



je tak jasná a poslání Kristovy společnosti tak posvátné, přec má mnoho nepřátel. S bolestí táže se autor v závěru: „E donde, fratelli amatissimi, tanta aversione contro la sposa di Christo?“ (str. 291). A pevně očekává, že na příštím sněmu tyto bolesti budou zhojeny.

### *Pontifikát Pia IX.*

Pius IX. se narodil 13. V. 1792 v Sinigaglie jako 7. dítě hraběte Jer. Mastai Ferretiho. Jako papež, jež lid nadšeně vítá: „Evviva il Papa, ecco il Papa della colomba!“, uvádí ve skutekprogram svého předchůdce. Obětuje klid svého pontifikátu i popularitu své osobnosti, aby obrátil čistotu víry. Tento muž vroucí modlitby, něžný ctitel Panny Marie usiluje o zvroucnění úcty mariánské a k tomu za nejvhodnější prostředek považuje vyhlášení článku o neposkrvněném Početí Panny Marie. A tomuto úsilí se dostává výrazu 8. XII. 1854 v bulle „Ineffabilis Deus“. Starostlivým okem sleduje současné bludy a jeho myšlenka shrnouti a odsouzením zneškodniti je nabývá uskutečnění v encyklice Quanta cura a v Syllabu. A po třetí se projevuje velkorysost jeho velekněžské osobnosti svoláním ekumenického sněmu do Vatikánu. Sic pro nepřízeň poměrů a náhlé přerušení, ale též proto, že „většina úkolů pro vnější okolnosti zůstala nesplněna, se zdá býti vatikánský koncil torsem“.<sup>1)</sup> Než význam sněmu posledního není dosud plně doceněn.

### PŘÍPRAVA NA SNĚM EKUMENICKÝ

O žádný církevní sněm se nezajímalo tolik historiků jako o poslední sněm všeobecný. Z dějin o sněmu va-

---

<sup>1)</sup> Srov.: J. Schmidlin: Papstgeschichte der neuesten Zeit, II. B., München 1934. Jos. Kösel a Fr. Pustet, str. 277.

atikánském jsou nejznámější proticírkevně tendenční Friedricha „Geschichte des vatikanischen Konzils“. Za tendenční s hlediska ultramontánského bývají považovány, ač neprávem, dějiny kard. Manninga: „True Story of the V. Council“ - přeložené též do němčiny pod titulem: Die wahre Geschichte des v. K. Nejúplnější však jsou 3. sv.: „Geschichte des vat. Konzils“ od jesuity Theod. Granderatha, jemuž byl k dispozici celý vatikánský archiv, ač velkorysě otevření tohoto archivu Lvem XIII. se na toto období nevztahuje. Kromě menšího spisu Jos. Fesslera, tajemníka sněmu vatikánského, jehož rukama všechny akty procházely, dlužno se hlavně opírat o objektivní historii sněmu vatikánského, již podle korespondence biskupa Ullathorna, očitého svědka, zpracoval benediktin Cuthbert Butler.

Koncil byl svolán, aby se vyrovnal s úkoly světové důležitosti, s omyly a potřebami své doby. Hlavním předmětem však bylo papežství a jeho autorita v Církvi. Všimneme-li si průběhu sněmu vatikánského, nutno si předem uvědomiti, že kde jsou lidé a jednají lidé, jsou též lidské slabosti a hlavně že „všeobecný sněm církevní je katolické zřízení a má býti posuzován podle katolických zásad“.<sup>2)</sup> Pro Církev sněm není absolutně nutný, ale je velmi potřebný, zvláště jde-li o mimořádné církevní potřeby. Pro svolání nového sněmu do Vatikánu podávají kardinálové své návrhy; známý kard. Reisach se přimlouvá za svolání sněmu v 46stráňkovém spise. Není dosud jisto, zda prvním iniciátorem pro svolání sněmu byl arcib. Manning či biskup Dupanloup. Papež žádá o dobrozdání i biskupy; tak kardinál Schwarzenberg v dopise se přimlouvá za svolání koncilu, neboť „vidí ohroženy nejen členy katolické církve, ale i křesťany vůbec“. Papež Pius IX. totiž

---

<sup>2)</sup> Th. Granderath S. J.: Geschichte des Vatikanischen Konzils. I. Herder 1903, str. 9.

svůj úmysl svolati sněm projevil 6. XII. 1864 před kardinály, před vydáním encykliky *Quanta cura* a *Syllabu*.

Papež volá prostřednictvím biskupů do Říma konsultory, aby se ujali přípravných prací pro sněm. Z Německa jsou voláni slavní theologové z university ve Würzburgu, bývalí chovanci římské koleje: Hergenröther a Hettinger. Kardinál Schwarzenberg v dopise kard. Caterinimu a stát. tajemníku kard. Antonellimu poukazuje na jiné bohoslovce, hlavně Hefeleho a Döllingera. Na jeho zákrok je volán do Říma za poradce historik Hefele, nikoli však Döllinger, protože nebyl mnichovským nunciem doporučen. Ohledně rozhodování a hlasování na sněmu je podle zásady: *Concilia episcoporum esse* - přiznán hlas i titulárním biskupům, nikoli však opatům. Výjimka je učiněna u opata strahovského J. Zeidlera, jemuž je na přímlovu kard. Schwarzenberga přiznán rovněž hlas jako představiteli řádu premonstrátského. Bullou *Aeterni Patris* r. 1869 jsou voláni na sněm biskupové, rovněž zaslány listy nesjednoceným biskupům a protestantům.

## ODPŮRCI EKUMENICKÉHO SNĚMU

Bohužel, brzy po svolání sněmu se ohlašují nepřátelské proudy. Nejhorší odpůrci, kteří volají na pomoc ostatní nepřátelské moci a znepokojují mnoho dobře smýšlejících katolíků, jsou uvnitř Církve katolické samé; „byli to racionalismem prosáklí profesori“.<sup>3)</sup> Boj proti koncilu se organizuje hlavně ve Francii a zvláště v Německu. Osou bojů je Ignác Döllinger, neblaze proslulý probošt mnichovský a přeceňovaný církevní historik. Pod pseudonymem Janus vydává r. 1869 spis: *Der Papst und das Concil*, jenž chce býti apelem

---

<sup>3)</sup> Th. Granderath S. J.: *Geschichte des Vatikanischen Konzils*. I. Herder 1903, str. 43.

na rozum věřících proti nebezpečí papismu. Autor sice připouští primát papežský, ale odlišuje jej od „násilnické samovlády absolutního monarchy“. Ježto prý „meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis“, útočí ostře proti ultramontanismu, který mu je v podstatě totožný s papalismem a jeho „ideálem je romanisace všech církví a potlačení všeho národního života“ (srov. str. 44). U jesuitů prý je hlavní věcí prosadit monarchickou moc papeže, jež se opírá o fikce a kuriální padělky. Janus operuje výtkami, jež vkládá do úst sv. Brigity, že papež je horší Lucifera a vrahem svěřených duší, dovolává se patriarchy Germana, prohlásivšího r. 1232, že příčinou schismatu je tyranie římská a usiluje dokázat, že teprve theologové papalismu, Cajetanus, typ prý dvorního, lichotnického theologa, je hlasatelem papežské neomylnosti. Kromě tohoto pak Bellarmin a Baronius, kteří společně pracují, aby prý „vytvořili nový proud vymyšlených a historických dokladů k prosazení papežského systému v Římě“.

Proti Janusovi vychází spis Hergenrötherův: *Antijanus*, v němž je dokázáno, že hlavní myšlenky v uvedeném spisu Döllingerovu jsou vzáty od Richera, galikánů a Febronia. Dlužno podotknouti, že Hergenröther jako historik je Döllingerovi rovnocenný, daleko ho však předčí ve vzdělání dogmatickém a církevněprávním. Ve Francii se odehrávají podobné boje mezi L. Veuillotem, redaktorem *Univers*, a biskupem Dupanloupem, jenž však je toliko proti definování dogmatu o neomylnosti papežské.

Boj proti papeži a sněmu vatikánskému inscenují též svobodní zednáři, kteří se scházejí pod vedením Jos. Ricciardiho v Neapoli 8. XII. 1869, prohlašujíce sněm vatikánský za nebezpečí pro civilisaci, pokrok a svobodu. Všechna lóže zednářská protestují proti sněmu vatikánskému a blahopřejnými dopisy Ricciardimu demonstrují mezi jinými: Garibaldi, V. Hugo, Michelets.

Rovněž i světské vlády se zajímají o církevní sněm. Zvláště agituje proti učení o neomylnosti papežské, jakožto nebezpečnému prý pro stát, kníže Hohenlohe, zahr. ministr bavorský. Pruská vláda, ač Bismarck prohlašoval, že „katolictví a nepřítel Pruska jsou mu synonyma“, staví se podobně jako vláda rakouská na stanovisko nevměšování se. Jediná ruská vláda zakázala biskupům svým účast na sněmu vatikánském.

Přípravná komise, jejímž tajemníkem je jmenován biskup ze St. Pölten, J. Fessler, připravuje pečlivě vše pro jednání budoucího sněmu.

Biskupové z celého světa se sjíždějí na ekumenický sněm. Granderath definuje ekumenicitu koncilu jako „vlastnost, jíž se reprezentuje cele učitelské těleso po celém světě rozšířené církve“.<sup>4)</sup> A takovým sněm vatikánský je. Otcové zde shromáždění nejsou reprezentanty svých diecésí, zástupci lidu, od něhož by přijali svou pravomoc, proto nezáleží na tom, zda jejich svěšené stádo je počtem velké či malé. Bylo ovšem abnormalitou v Německu a Rakousku rozsáhlost diecésí a naopak v Itálii odpor proti sjednocování a scelování diecésí nepatrných.

Zahájení sněmu již vlastně se koná prosynodálním shromážděním 2. XII. 1869 v kapli Sixtinské, kde papež má slavnostní promluvu, než ke skutečnému veřejnému zahájení dochází 8. XII. na prvním veřejném zasedání ve velechrámu Svatopetrském, kde jsou Otcům rozdány písemné předlohy jednání t. zv. schemata.

## JEDNACÍ ŘÁD

Jednací řád, který je nutný pro každou větší komunitu, je přesně stanoven pro sněm papežskou konstitucí,

---

<sup>4)</sup> Th. Granderath: Geschichte des Vatikan. Konzils. Bd. II. 1903, str. 29.

„Multiplices inter“, již papež si vyhrazuje právo předkládati sněmu návrhy. V jednacím řádu jsou rozlišovány generální kongregace a veřejná zasedání (*sessio publica*). „Generální kongregace je shromáždění *všech* Otců koncilu v důvěrném sedění (asi co se zove v anglickém parlamentě komité) za účelem jednání o věcech sněmovních s vyloučením veřejnosti.“<sup>6)</sup> Veřejné zasedání pak jest slavnostní církevní úkon přede vším lidem, jenž začíná kázáním nebo mší sv., pak jsou čteny dekrety a bez debaty se hlasuje pro „placet“ nebo proti: „non placet“. Proti jednacímu řádu podává 26 Otců sněmu v čele s kard. Schwarzenbergem protest a podepsaní žádají, aby i biskupům bylo přiznáno právo návrhů, v dalším dopise biskupové němečtí a rakouští se dožadují menšího shromaždiště a rozdělení Otců podle národností. Na obojí žádost odpovídá kard. Antonelli odmítavě.

## NEOMYLNOST PAPEŽSKÁ - VZNIK KONTROVERSE

Historik Butler hledá příčinu vzniku dvou stran na sněmu vatikánském pro a proti definování dogmatu o neomylnosti papežské, t. zv. majority a minority, jakož i odůvodnění odporu minority proti definici v krajnostech novoultramontanismu. Hlavně dva ultramontánní časopisy zacházely do krajností: „Univers“, vydávaný v Paříži a „Civil:à cattolica“ v Římě.

Redaktorem prvního časopisu byl známý L. Veuillot. Již r. 1859 vydává tento ohnivý ultramontanista spisek, hájící nadšeně papežství: „De quelques erreurs sur la Papauté“, Paris 1859. Líčí zde obraz pohanského Říma, kde podle slov Bossuetových bylo vše Bohem

---

<sup>6)</sup> Jos. Fessler: Das Vatik. Concilium, dessen äusserer Verlauf. Wien 1871, str. 27.

kromě Boha samého. A sem přišel sv. Petr hlásati Boha čistého, Boha spravedlivého a milosrdného, Boha soucitného a jediného. Přišel sem vytvořiti pokoru v království pýchy, čistotu v středisku smilstva, křesťanskou svobodu v pekle tyranie. Přišel hlásati nerozlučitelnost manželství, posvátnost rodiny a právo dítěte na život, přišel vrátit otroku důstojnost lidskou a povýšiti ho na dítko Boží . . . Po 25 letech pontifikátu způsobil zázrak obrácení Říma. Papežství je však ustavičným zázrakem uprostřed pronásledování a zkoušek. Ohledně nehodných papežů „brzy žáčkové se budou smáti zastaralým myslitelům, kteří posuzují papežství podle chyb jednoho papeže“ (str. 60). Význam monarchické ústavy v Církvi hodnotí slovy: *Causa Papae est causa Dei*.

V důležitějším dvoudílném spisu „*Rome pendant le Concile*“, řeší Veuillot problém infalibility a oportunity. Kritisuje zde ostře galikanismus a zdůrazňuje polovičatost galikánskou, jež „se spokojí s úctou k papeži, je však podržena císaři“.<sup>6)</sup> Neomylnost papežská není tvořena nyní, nýbrž existuje, a bude existovati, protože vždy existovala. Neboť papež jako hlava vlévá infalibilitu do celého těla a sděluje ji koncilu. Autor poukazuje, že Bůh vždy jedná ekonomicky „*per causas secundas*“ a co nejjednodušeji. „Uznáním práva papeže svolati sněm, což je nevyhnutelně nutné, již se přiznává jeho osobní neomylnost“ (str. 124). Tvrdí, že mezi protioportunisty proti samému principu neomylnosti nejsou ani dva, ba snad ani jeden. Problém nutno rozetnout, neboť blud, jemuž se neodporuje, se schvaluje, a pravda, která se nehájí, se potlačuje. Ve druhém dílu kritisuje neopatrnost kard. Newmana, jenž pobuřuje svět proti Církvi tím, že nepromyšleně opakuje

---

<sup>6)</sup> L. Veuillot: *Rome pendant le Concile*. V. Palmé, Paris 1872. I., str. 79. Bibliot. emauzského kláš. Hist. B 15.

návrhy galikánů a zvláště Dupanloup, jež zve „un modèle de polémique“.<sup>7)</sup> Veuillot skutečně zvláště v časopisu „Univers“ zacházel do krajnosti, na př. apostrofuje papeže slovy: „Pontife-Roi, Pater pauperum, Dator munerum. Lumen cordium. Emitte coelitus, lucis Tuae radium!“

Podobně i jesuitský orgán „Civiltà cattolica“ v Římě uveřejňuje v měsíci únoru 1869 zprávu, že přáním francouzského lidu je, aby byla prohlášena neomylnost papežská, a to že bude též programem příštího sněmu, kde se bude hlasovat aklamací. Podobné zprávy vzbudily pozornost světového tisku a zde „byl též vážný důvod pro oprávnění minority biskupů k opozici proti definování dogmatu, neboť „měli obavy před způsobem, jakým by mohla neomylnost býti definována“.<sup>8)</sup> Ve Francii mimo Maretu, jenž byl přímo proti článku neomylnosti papežské, zvláště ohnivý Dupanloup ve spisku „Observations sur la controverse soulévée relativement á la définition de l'infalibilité“ vykládá své důvody proti oportunitě prohlášení nového dogmatu. Než obtíže, jak určité historické skutečnosti usiluje srovnati s papežskou neomylností, činí zdánlivě dojem, jako by útočil na učení samo.

V Německu a Rakousku odpůrci definice šli ještě dále než ve Francii a někteří z nich uváděli v pochybnost i samotné učení o papežské neomylnosti. Za svého předsedu uznávali kard. Schwarzenberga a nejvýznamnější mezi nimi jsou: Hefele, biskup z Rottenburgu, Rauscher, kardinál vídeňský, Strossmayer, biskup bosensko-diakovarský, Haynald, biskup z Kaloče a jiní. Jejich protivníci je často nazývali liberály, galikány nebo prostě oposičnický. Nebyli však antiinfalibilisty naprostými, neboť vždy proti takové jim připisované

---

<sup>7)</sup> L. Veuillot: Rome pendant le Concile, II. d., str. 155.

<sup>8)</sup> Cuthbert Butler: Das Vatikanische Konzil. J. Kösel & Pustet 1933, str. 69.



nepravdě protestují (na př. biskup mohučský Ketteler protestuje proti podobným zprávám v augsburském časopise „Allgemeine Zeitung“ - 1870). Byli jen proti definování dogmatu, jež považovali za neoportunní. Proto dlužno přesně rozlišovati pojem *antiinfalibilista*, t. j. kdo je proti učení o neomylnosti papežské samotnému z důvodů dogmatických, a pojem *antidefinicionista*, t. j. ten, kdož je jen proti definování, prohlášení dogmatu o neomylnosti papežské z důvodů oportunních. „Veillot vytvořil pro ty, kteří, aniž by popírali neomylnost papežskou, byli však proti vhodnosti jejího prohlášení, název *oportunist*, jehož již dávno se užívalo v názvosloví politickém.“<sup>9)</sup> Téměř všichni biskupové minority na sněmu vatikánském dogma o neomylné autoritě římského Velekněze uznávali, ale byli přesvědčeni, že není vhodné je definovati, aspoň ne bezprostředně.

Bohužel, i mimo půdu koncilu spor se přiostrňuje a vášně rozpoutává zvláště v Německu dopisovatel „Römische Briefe vom Concil“ pod pseudonymem Quirinus. Zdůrazňuje, že se má vycházeti z prohlášení společného pastýřského listu biskupů shromážděných ve Fuldě r. 1869, kteří pod předsednictvím kard. Schwärzenberga hájí příští sněm proti útokům, ale ujišťují, že nebudou hlasovati pro nové dogma. Quirinus pomluvami usiluje vzbuditi mezi čtenáři nedůvěru ke sněmu tvrzením, že na sněmu se intrikuje („le concile ne marche pas, mais il intrigue“). Nesprávně soudí, že kard. Rauscher svým memorandumem o neomylnosti papežské se nevyslovuje proti zamýšlenému dogmatu jen z důvodů opportunity, nýbrž prý útočí na celý princip. Prý „mnozí, kteří zprvu byli jen inoportunisty, se stali bližším zkoumáním otázky rozhodnými odpůrci

---

<sup>9)</sup> Fer. Mourret: Histoire générale de l'Église. I. P. Paris 1919. L. Bloud et Gay. L'église econtemporaine, str. 545.

učení samotného“.<sup>10)</sup> Ironicky prohlašuje, že Řím doufá ve své osvědčené heslo: „Romanus vincit sedendo“. Ač papež má již obavy před přílišnou horlivostí bojovných infalibilistů, jež vyjádřil slovy: „Per furia di farmi infallibile, mi farano fallire“ (pozn. tato slova cituje též Veuillot v II. d. svého „Rome pendant le Concile“ str. 389). Jako kdysi se divil svět, že se stal ariánským podle slov sv. Jeronyma, tak nyní prý „mirabitur orbis se esse factum infallibilistam“. Rovněž poukazuje, že 512 biskupů infalibilistů zastupuje 73 miliony duší, tedy na jeden hlas připadá as 142.000 věřících, kdežto 94 odpůrci definice zastupují přes 46 milionů duší, tedy na hlas připadá tentokráte 492.000 věřících. Quirinus ostře napadá zejména vůdce majority, arcib. Manninga, přezdívaje mu „Orakel der Infallibilität“ a tvrdí, že nemá ani desetinu učenosti svého učitele Newmana a že „děkuje za své povýšení na arcibiskupský stolec ve Westminsteru své horlivosti za neomylnost v Římě“.<sup>11)</sup> Mezi falibilisty a oportunisty již prý není rozdílu. Rovněž informuje o spisku zaměřeném proti Manningovi, připisovaném kard. pražskému a osočuje majoritu jakožto papežské stádo sestávající hlavně z Italů.

Granderath nazývá správně dopisy Quirinovy „lživými a tendenčně zabarvenými zprávami“.<sup>12)</sup> Právě útoky mimo sněm a zákroky vlád přiměly obhájce neomylnosti papežské ještě k větší horlivosti a situace byla vyjadřována často větou: „Quod inopportunistae dixerunt, necessarium fecerunt.“

---

<sup>10)</sup> Römische Briefe vom Concil von Quirinus. R. Oldenbourg, München 1870, str. 179.

<sup>11)</sup> Römische Briefe vom Concil von Quirinus. R. Oldenbourg, München 1870, str. 276.

<sup>12)</sup> Th. Granderath: Geschichte des Vat. Konzils. Bd. II, str. 591.

## ROZVINUTÍ ČINNOSTI SNĚMU

Koncil mohl skutečně rozvinouti svou činnost v roce 1870, když po přípravných formalitách v prosinci předchozího roku ohromný stroj sněmovní se dal v pohyb. Týdně byly konány 2 až 3 kongregace Otců. První konstituce „De fide“ probrána poměrně klidně, jen referenti uvádějí své návrhy na menší změny a opravy. Podle Eugena Cecconiho nemělo vůbec dojít k definici o papežské neomylnosti. Cituje slova samého protokolu sněmovního: „Sententia Commissionis est nonnisi ad postulationem Episcoporum rei huius propositionem ab Apostolica Sede faciendam esse“.<sup>13)</sup> Teprve na žádost biskupů měla být tato otázka zařazena na pořad jednání.

A skutečnost, že do schematu „De Ecclesia“ byla zařazena 4. hlava o neomylnosti magisteria římského papeže, způsobila cílevědomá práce hlavních činitelů majority sněmu; jsou to arcib. Manning, arcib. mehlinský Deschamps, jehož skvělou práci „L'infallibilité et le Concil général“ chválí sám Pius IX. ve svém dopise autorovi, dále biskup řezenský Sénestrey, kteří jsou nekompromisními zastánci nutnosti prohlášení dogmatu. Již 28. I. 1870 podávají petici podepsanou 400 biskupy sv. Otcí, aby dogmaticky byla definována neomylnost papežská. V žádosti své (postulatum) uvádějí též důvody vhodnosti definice. Kdyby „členové majority nebyli s neúnavnou vytrvalostí netrvali na splnění své petice, nebyla by neomylnost přišla jistě na pořad jednání“<sup>14)</sup>. Zejména Manning a Sénestrey jdou cílevědomě vpřed. Teprve 11., 18. a 25. úno-

---

<sup>13)</sup> Eug. Cecconi: Geschichte der allgemein. Kirchenversammlung im Vatican. Pustet 1873. Přel. W. Molitor, str. 292.

<sup>14)</sup> Theod. Granderath: Geschichte des V. K. Bd. III. 1906, str. 8.

ra 1870 se jedná o papežské infalibilitě. Mezi otázkami, jež přišly na pořad, byly to podle Cecconiho dvě: 1. Utrum illa (infal. Papae) tamquam fidei articulus definiri possit? 2. Utrum illa tamquam articulus fidei sit definienda? (Sr. str. 291.) Otcové minority podávají před žádostí majority svou petici, aby otázka o infalibilitě papežské nebyla brána na pořadí jednání - dne 12. I. 1870.

Žádost zní:

*Nejsvětější Otče!*

Došly nás listy tiskem vydané, jimiž je předkládána k podpisu Otcům sněmu žádost k všeobecnému koncilu, usilující, aby ráčil prohlásiti nejvyšší a omylu uchráněnou autoritu římského Velekněze ve věcech víry a mravů k věření všem věřícím. Jest jistě divné, že rozhodčí víry jsou vyzýváni, aby předem o záležitosti nerozhodnuté svým podpisem dali své dobrozdání. Přešly již doby, kdy katolíky práva Apoštolské stolice byla brána v pochybnost. Není dnes, kdo by nevěděl, že jako tělo bez hlavy tak ani sněm představující celou Církev bez nástupce sv. Petra býti nemůže a všichni nařízení Svaté stolice velmi ochotně poslouchají. Mimo to, co mají věřící míniti o autoritě římského Velekněze, vyhlásil sněm tridentský a florentský, jehož rozhodnutí tím spíše dlužno míti v úctě, poněvadž byl ustaven za souhlasu Církve latinské i řecké a bude podkladem pro obnovení jednoty, jestliže Pán shlédne milosrdným očima k východu tolika zly navštívenému. Pročež se zdá nejméně radno, aby katolickým národům, odevšad tolika lstmi v pokušení uváděným, se ukládala větší břemena, než Otcové tridentští činili. . . Někteří zbožní a učené mužové učí: Co určí o víře a mravech Nástupce sv. Petra mluvě ex cathedra, též bez souhlasu Církví je nezměnitelné. Avšak nemožno přejíti mlčením, že vyvstávají vážné nesnáze z výroků a jednání Otců církevních, jež jsou obsaženy v pravých dějinných dokladech i v samém učení katolickém; ty

dokud nebudou důkladně rozřešeny, nemožno, aby učení v řečeném listě doporučované bylo předloženo lidu křesťanskému jako Bohem zjevené. Jsme biskupy velkých národů . . . Je nám však známo, že žádaná definice poskytne nepřítelům náboženství nové zbraně k probuzení nenávisti k věcem katolickým i u lepších lidí a jsme jisti, že věc bude záminkou v Evropě, aspoň vládám našich krajů, potlačití zbývající práva Církve. Toto Tvé Svatosti jsme upřímně vyložili a prosíme, aby na Tvůj rozkaz učení, jehož prohlášení žádají, nebylo předkládáno všeobecnému sněmu k projednávání.“ Podepsáni jsou: a) 46 biskupů rakousko-uherských a německých, mezi nimiž na prvním místě kardinálové: Schwarzenberg a Rauscher; Jirsík, Fürstenberg, Strossmayer a též opat Zeidler.

b) 40 biskupů francouzských, mezi nimi: Darboy, Maret, Dupanloup.

c) 27 biskupů amerických, 16 východních a 7 italských.

(Překlad podle *Collectio Lacensis* - T. VII. str. 994.)

V téže době se objevují brožury, jež uvádějí důvody proti neomylnosti papežské. Vyšly v Neapoli u stejného nakladatele.

A) První je: „*Observationes quaedam de infallibilitatis Ecclesiae subjecti*“, od kard. Rauschera; dílko je psáno s velkou vážností a obsahuje téměř všechny námitky proti definici neomylnosti papežské a probírá svůj předínět s úctyhodnou objektivností. Zdůrazňuje, že podle Vincence Lirinenského kriteriem pravosti učení katolického jsouhlas celé Církve. A právě zde vězí kořen základního omylu celé brožury, jež má nádech galikanismu, že totiž jediným důkazem pro to, aby nějaká pravda patřila do pokladu zjevení, je všeobecné svědectví celé Církve. Neboť tímto kriteriem je právě živé magisterium Církve, nikoli všeobecný souhlas věřících.

B) Druhá brožura o 32 stránkách má titul: „De

Summi Pontificis infallibilitate personali“. Byla neprávem připisována kard. pražskému; ten ji jen rozesílal a na svůj náklad vydal. Za jejího autora se přiznal premonstrát Salesius Mayer, profesor pražské university, jehož arcibiskup pražský, který osobně v theologických věcech byl méně zběhlý, používal jako theologického poradce.

C) Nejznámější je však spisek „Causa Honorii Papae“, spisek rottenburského biskupa, slavného historika Hefeleho, jež sám nuncius doporučuje jako poradce pro sněm vatikánský pro jeho vynikající dílo: Conciliengeschichte, pro jeho kněžské ctnosti a lásku k Církvi. V tomto spisku „Causa Honorii Papae“ uyádí proti dogmatu o neomylnosti papežské historii papeže Honoria, jako by učil bludu. „Biskup Hefelevkládá do slov papeže význam, jenž v nich není obsažen“. <sup>15)</sup> Ač je vynikajícím historikem, jako dogmatik se dopouští omylu.

D) Biskup Ketteler rozdával Otcům sněmu malou 66stránkovou brožuru: „Questio“. Nebyl však jejím autorem. Připisuje se jesuitovi P. Querellovi, není však původní, neboť si vypůjčil myšlenky z Bossuetovy apologie: „Defensio declarationis gallicanae“.

Samozřejmě brzy se objevuje i ve druhém táboře řada brožur, jež naopak hájí nadšeně neomylnost papežskou i nutnost její definice. Nejznámější je dílko P. W. Wilmerse S. J.: Animadversiones in quatuor contra R. Pontificis infallibilitatem editos libellos.

## ZMĚNA JEDNACÍHO ŘÁDU

Poněvadž v kongregacích se vedly řečnícké kontroverse, ale nebyly řešeny věroučné otázky, jak bylo za-

---

<sup>15)</sup> Srov.: Th. Granderath: Geschichte des Vat. Konzils. Bd. III., str. 33.

potřebí a tím se jednání protahovalo, byla 22. února provedena změna řádu jednacího. Podle ní podléhají návrhy kontrole kongregace „de postulatis“. Někteří biskupové nejsou spokojeni se změnou, kard. Schwarzenberg vyslovuje dokonce mínění, že změna byla provedena muži, kteří nepatří mezi Otce koncilu, jsou slyšeny hlasy, že sněm není svolán pro dobro Církve, nýbrž že Církev je používána jako prostředek ke zvýšení moci římské kurie. Pod vedením kardinála pražského je podán protest podepsaný 25 německo-rakouskými biskupy. Odpověď na tento neoprávněný protest byla zamítavá. Neboť dlužno si připomenouti, že vedení koncilu, celý složitý stroj ohromného tělesa má v rukou Hefe, člen minority a byla to jeho myšlenka, aby byla zřízena kongregace „de postulatis“. Pro církevní shromáždění, jež bylo tělesem poradců a rozhodčích pro věroučné otázky, byla nutna nějaká kontrolní instituce pro praktickou agendu.

## VYVRCHOLENÍ SNĚMOVNÍHO JEDNÁNÍ

V posledních měsících před prohlášením dogmatu stupňují se vášnivé debaty o vhodnosti prohlášení neomylnosti papežské. Vystupují řečníci pro i proti. Z nejvýznačnějších řečí proti definici je klasická řeč Schwarzenbergova, již uvedeme v plném znění podle opisu z arcibiskupského archivu pražského, dále Rauscherova a zvláště Strossmayerova, který se odvolává na sv. Cypriána a jež, bohužel, byla zneužívána v mnohých podvržených padělcích protestantských.

Pro neomylnost a její prohlášení mluví kard. Cullen, irský ultramontán, jenž jasně dokazuje, že infalibilita je učení staré, jež hlásali františkáni (Duns Scotus) university španělské i Sorbonna do doby Ludvíka XIV., jesuité a proti Hefelemu dokazuje pravověrnost papeže Honoria. Nejvýznačnější však je řeč biskupa Gassera

pro svou jasnost a přehlednost, v níž je rozlišována trojí neomylnost papežská: osobní, separátní a absolutní. Ve speciálních debatách o 4. hlavě konstituce o Církvi mezi biskupy majority způsobila rozruch řeč kard. Quidiho O. P., arcibiskupa z Bologny, jenž tvrdí, že nejvyšší moc učitelská spočívá nikoli jediné v papeži, nýbrž v kolegiu sestávajícím z papeže a biskupů.

Několik Otců též resignovalo na své právo veřejně mluvit o předloze. Poslední dny horečného napětí končí 13. července kritickou generální kongregací. Panují úmorná vedra, jak si stěžuje v dopisech biskup Jirsík, a proto dává Pius IX.: všeobecné dovolení účastníkům k odcestování. Důvodem mohla být nemoc, nutnost diecése a též ohled na situaci minority. Tyto dny byly dobou bolestného rozhodování pro biskupy menšiny, kteří byli přímo bezradní, jak se mají zachováti<sup>16)</sup>. Na generální kongregaci se hlasuje ústně o 4. hlavě konstituce De Ecclesia dne 13. VII. Ze 601 hlasů hlasuje pro 451 (placet), proti 88 (non placet) a 62 nerozhodně (placet iuxta modum). Menšina usiluje papeže odvrátit od dogmatizace, biskup Ketteler se slzami v očích pokleká při audienci před papežem s prosbou: „Dobrý Otče, zachraňte nás, zachraňte Církev Boží!“ Prohlášení konstituce o Církvi má být na IV. veřejném zasedání za přítomnosti papeže dne 18. července. Minorita na schůzi se usnáší na tom, že použije papežova dovolení k odcestování a nezúčastní se veřejného zasedání, ježto podle vyjádření Dupanloпова Otcové menšiny by nemohli hlasovati pro konstituci proti svému svědomí ani „non placet“ pro pohoršení věřících. Proto 17. VII. stylisován byl dopis Sv. Otcí s 55 podpisy, jež večer doručil kard. Schwarzenberg tajemníku koncilu a originál papeži. Počet podpisů v konečném znění stoupl na 61. Mezi pode-

---

<sup>16)</sup> Cuthbert Butler: Das Vatikanische Konzil. München 1933, str. 361.



psanými biskupy je 20 francouzských, 15 rakousko-uherských, mezi nimiž: Schwarzenberg, Fürstenberg, Strossmayer, nikoli však Jirsík. Dopis zní:

*Nejsvětější Otče!*

„Ve veřejném shromáždění dne 13. t. m. hlasovali jsme o návrhu prvé konstituce „O Církvi Kristově“. Je známo Vaší Svatosti, že 88 Otců, kteří vedeni svědomím a láskou k sv. Církvi, hlasovalo proti „non placet“; 60 nerozhodně „iuxta modum“, konečně kol 70 nebylo přítomno na shromáždění a nehlasovalo. K těmto přistupují i jiní, kteří pro nemoc nebo jiný vážný důvod se vrátili do svých diecézí. . . . Vaše Svatost i celý svět to vědí . . . Od té doby nic se neudálo, co by naše rozhodnutí změnilo, ba naopak mnohé velmi vážné důvody nás utvrzují v našem rozhodnutí. Pročež prohlašujeme, že obnovujeme a potvrzujeme své dřívější hlasování. Nezúčastníme se veřejného zasedání 18. VII. Neboť synovská oddanost a úcta nedovolí k nohám Vaší Svatosti se uchýliti a veřejně před tvář otcovskou v záležitosti osoby Vaší Svatosti se tak dotýkající vysloviti non placet. Vracíme se tedy bez prodlení k svým stádům, jimž jsme po tak dlouhé nepřítomnosti pro válečné nebezpečí a zvláště pro jejich duchovní potřeby nejvýše potřební; doufajíce, že přes smutné současné okolnosti nalezneme mezi svými věřícími mír a klid svědomí. Zatím milost a ochranu Pána našeho Ježíše Krista Církvi Boží a Vaší Svatosti, jimž neochvějnou víru a poslušnost vyznáváme, vyprošujíce - jsme s ostatními, kteří s námi hlasovali, ale nejsou přítomni, Vaší Svatosti nejoddanější a nejposlušnější synové . . .

(61 podpisů)<sup>17)</sup>

Pod předsednictvím papeže Pia IX. se 18. července schází IV. veřejné zasedání. Byla úplná tma, když pa-

---

<sup>17)</sup> Em. Friedberg: Sammlung der Aktenstücke z. I. vatik. Concil. Tübingen 1872. Lat. orig. dopisu, str. 474.

pež slavnostně po předchozím jednohlasném hlasování Otců sněmu (535 hlasů pro, 2 sice proti, ale hned odvolávají) prohlašuje: „Nosque sacro approbante Concilio, illa, ut lecta sunt, definimus et apostolica auctoritate confirmamus . . .“ „Potvrzení a prohlášení nového dogmatu bylo provázeno velkým hromobitím a děsnou bouří, jež byly vykládány jako zuření temných mocí.“<sup>18)</sup> Po prohlášení dogmatu nastává na sněmu uvolnění.

Řím byl 20. září 1870 obsazen vojskem italským přes protesty papežovy, proto sněm byl 20. října přerušen a odložen na příznivější dobu.

Po odložení koncilu jde o přijetí a vyhlášení dekretů sněmovních v jednotlivých diecésích. V našich zemích se nesplnily obavy biskupů, že vyhlášení neomylnosti papežské způsobí mnoho odpadů. Kardinál vídeňský Rauscher vyhlašuje dekrety vatikánské brzy po svém návratu, již 8. srpna 1870. Jedině v Německu vlivem nespokojených antiinfalibilistických profesorů, hlavně Reinkense a laika Schulteho vzniká nová sekta t. zv. starokatolíků. „Starokatolické schisma nebylo nikterak důsledkem sněmu vatikánského, stejně jako nebyl arianismus následek sněmu nicejského.“<sup>19)</sup> Definice sněmu byla jen záminkou malému počtu německých nespokojenců, a tak obavy a předpovědi o velkých odpadech po prohlášení neomylnosti papežské se ani v zemích za Alpami nesplnily.

## POSTOJ PIA IX.

Již na počátku svého pontifikátu vyslovuje Pius IX. jasně svou víru v neomylnost římského Velekněze

<sup>18)</sup> Bl. Ráček: Církevní dějiny 1940. Vyšehrad, str. 604.

<sup>19)</sup> Card. Manning: Die wahre Geschichte des Vatik. Concils. Berlin 1877. Germania, str. 161.

v první encyklice *Qui pluribus* z 9. XI. 1846. Slovy: „Bůh sám ustanovil autoritu, jež by pravý smysl nebeského jeho zjevení učila, stanovila a všechny rozpory ve věcech víry a mravů neomylným rozhodnutím odstraňovala . . .“ má na mysli neomylnou autoritu nejvyššího Velekněze římského.

2. Neomylnost papežskou též prakticky předpokládá v dogmatické bulle „*Ineffabilis Deus*“, jíž vyhlašuje křesťanskému světu článek o Neposkvrněném Početí Panny Marie. Je to jedinečný akt pontifikátu Pia IX., neboť vyhlašuje dogma sic po předchozím dotazu biskupů, jakožto řádného magisteria církevního, ale z vlastní plnomoci. Vyhlášením tohoto mariánského dogmatu vlastně prakticky implicity bylo uznáno Církví též dogma o neomylnosti papežské. (Srov. Dz. 1641.)

3. Též v bulle „*Quod iam*“ z 25. IX. 1863, jíž je pro celou Církev zavedeno nové oficium a mše sv. pro svátek Neposkvrněného Početí, neomylnost papežská se předpokládá. „Poněvadž jsme uznali nutným, aby souhlasil zákon věření se zákonem modlení . . . obrátili jsme se na Vás, aby nové Oficium s novou mší bylo zavedeno . . . Autoritou svou apoštolskou rušíme i odsuzujeme každé jiné oficium.“<sup>20)</sup>

4. Podobně v dopise arcibiskupu pařížskému G. Darboymu ze 6. X. 1865, ve kterém odpovídá na dopis galikánský smýšlejícího preláta francouzského, píše sv. Otec: „Tvůj dopis Nám byl k nemalému podivení a zármutku, neboť z něho jsme poznali, že hovíš mínění, které plně odporuje prvenství římského Velekněze nad celou Církví. A nepochybně tvrdíš, že moc římského Velekněze nad diecézními biskupy není ani řádná ani bezprostřední . . . Ctihodný bratře, tímto smýšlením

---

<sup>20)</sup> *Offizielle Aktenstücke* zu dem von S. Heiligk. d. Papste Pius IX. nach Rom beruf. Oekumen. Concil. Berlin, Stilke 1869, str. 94.

a jednáním se zdáš hověti nesprávným a bludným naukám Febronia . . . Odvoláváš se na spolubratry a lid? Věz, že sám Původce božský církevní ústavy je urážen a největší bezpráví je působeno jak Tvým druhům, tak katolickému francouzskému lidu! Dopis ostře a zároveň otcovsky nabádá k pravověrnosti a předpokládá neomylnost papeže.<sup>20b)</sup>

Pius IX. klidně sleduje vývoj událostí na sněmu vatikánském, na němž lišil 3 období: 1. období ďábla, 2. období lidí, 3. a nakonec teprve období Ducha svatého. Je samozřejmé, že jeho souhlas patří majoritě, neboť její přesvědčení bylo jeho přesvědčením. Když kardinál Schwarzenberg v audienci usiloval odvrátiti papeže od prohlášení dogmatu neomylnosti papežské poukazem na časovou nevhodnost dogmatisace, přerušil Pius IX. vynikajícího preláta slovy: „Já, Jan Maria Mastai, věřím v neomylnost papežskou. Jako papež jsem od sněmu nic nežádal. Duch sv. vše osvětlí!“ Tuto zprávu uveřejňuje časopis *Univers* - 18. XII. 1869 a je pravděpodobně zaručená, ježto ji cituje jak *Granderath* II. 294, tak *Em. Friedberg* v citované sbírce na str. 108. Leč do bojů mezi Otcí většiny a menšiny papež nezasahuje, jako hlava Církve zaujímá stanovisko nestranné a ponechává vývoji událostí plný, svobodný průchod. Sněm tudíž byl plně svobodný a veškeré stížnosti postrádají oprávnění.

## NÁZOR MENŠINY SNĚMOVNÍ

Döllinger a jiní nepřátelé Svaté stolice usilovali dovoditi, že Otcové menšiny na sněmu jsou proti učení neomylnosti papežské vůbec čili že jsou antiinfalibi-

---

<sup>20b)</sup> *Offizielle Aktenstücke zu dem von S. Heiligk. d. Papste Pius IX. nach Rom beruf. Oekumen. Concil. Berlin, Stilke 1869, str. 103.*

listy. Očití svědkové a důležití činitelé sněmu, zvláště Manning a Fessler, ač byli odpůrci minority, zdůrazňují, že Otcové menšiny nebyli proti učení neomylnosti papežské samotnému. Neboť na sněmu se nejedná o to, zda učení o neomylnosti nejvyšší hlavy je pravé. Otázka se týká toho, zda s ohledem na postoj světa k tomuto problému, na národy evropské a na křesťanské oddělené církve je moudré, časové a účelné, aby tato pravda byla prohlášena ve formě sněmovního dekretu. Biskupové minority uvádějí důvody jen proti vhodnosti definice, i když někdy nesnáze uváděné z dějin budily zdání, jako by byla napadána pravda sama. Majorita naopak uvádí pozitivní důvody pro prohlášení takto: 1. definování papežské neomylnosti je oportunní - vhodné proto, poněvadž jde o pravdu. Pro údy mystického těla Kristova - sv. Církve za nynější doby neexistuje nějaká „disciplina arcani“. Pod slovem oportunní dlužno rozuměti cosi politického a diplomatického, co má ohled na vlády, na národnost a na určité kruhy. Tak tomu může býti ve společnostech přirozených, nikoli však ve společnosti Boží-Církvi, kde jde o pravdy Bohem zjevené. Je-li tedy neomylnost pravdou zjevenou, je nutné, aby byla vyhlášena. 2. Církve je i povinna, aby definovala zjevené pravdy, jednak aby byly jasné, přesné a pak, aby je tak chránila proti zneužívání.

I tehdy, když Otcové menšiny na posledním shromáždění hlasovali non placet a 61 z nich to znovu prohlašuje v dopise Piu IX., tento nesouhlas neplatil učení, nýbrž tomu, aby dekrety byly prohlašovány, dokud nezmizí nebezpečí a nebudou vyřešeny theoretické nesnáze. „Jejich postoj byl tudíž vyčkávací, nikoli plně odmítavý; a tomuto stanovisku odpovídala jejich nepřítomnost na IV. zasedání.“<sup>21)</sup>

---

<sup>21)</sup> Jos. Fessler: Das Vatikanische Concilium 1871, str. 96.

Zajisté dokonaleji znali pravé smýšlení svých spolu-  
bratří na sněmu očití účastníci sněmu než vzdálení  
pozorovatelé, kteří si vykonstruovali pravdě neodpo-  
ovídající názor o postoji menšiny na sněmu. Právem  
napsal jeden historik, že zejména nevěrecký „svět po-  
važoval biskupy minority za oposičnky, ale byli to  
zatím katoličtí biskupové, a tak se stalo, že svět byl  
zklamán v očekávání“.<sup>22)</sup>

Rovněž nebylo správné přeceňování Otců menšiny  
po stránce znalostí dogmatických, a naopak podceňo-  
vání vědomostí biskupů většiny. Ohledně dogmatické  
erudice německých a rakouských biskupů menšiny  
pronáší jesuita Granderath spravedlivou kritiku slovy:  
„Neboť kdo byl mezi německými biskupy menšiny vy-  
nikajícím dogmatikem?“ A odpovídá: „Neurazím je,  
řeknu-li, žádný!“ Vysvětluje to tím, že studijní léta  
těchto biskupů v I. polovině 19. století spadají do doby,  
kdy věrouka v theologickém studiu v Rakousku a Ně-  
mecku byla popelkou.<sup>23)</sup> Theologické tříleté studium  
bylo nedostatečné a filosofie postrádali vůbec. Deism a  
racionalism byl zakořeněn na všech universitách a též  
theologické fakulty byly nakaženy úsilím omeziti nad-  
přirozeno. Rakouští josefinisté byli pro odloučení círke-  
ve od Říma a vůbec se málo zajímali o otázky vě-  
rouky. Katolická t. zv. restaurace nebyla s to vykoře-  
niti předsudky, a proto klerus měl většinou jen nedo-  
statečné a temné ponětí a znalosti o neomylnosti pa-  
pežské, jež dokonce na některých universitách byla  
popírána. Často byl uváděn vtip ohledně dogmatické-  
ho vzdělání Otců na sněmu vatikánském, že prý Špa-  
nělé studovali svou theologii z foliantů, Italové ze čtvr-  
tek, Francouzi z osmerek a Němci z brožur. Podobný

---

<sup>22)</sup> Kard. Manning: Die wahre Geschichte des Vat.  
Concils. Berlin 1877, str. 119.

<sup>23)</sup> Th. Granderath: Geschichte des Vat. Konzils. 1906.  
III, str. 271.

názor pronáší i francouzský historik Chr. Poulet slovy: „Pamatujme, že většina prelátů minority konala svá studia na německých universitách, kde speciální vědy byly na výši, ale výuka theologická byla velmi zanedbána; naopak mezi preláty infalibilisty byli vynikající theologové jako: Martin, biskup z Paderbornu a Sēnestrey, biskup z Řezna.“<sup>24)</sup> Tím lze částečně vysvětliti neochvějný postoj biskupů menšiny proti definici, ale hlavní důvody byly rázu politicko-oportunistického.

## VÝZNAM SNĚMU VATIKÁNSKÉHO

Shrňme-li celou činnost koncilu vatikánského, přihlédneme-li k jeho dílu, t. j. vyhlášení 2 konstitucí: *De fide* a *De Ecclesia Christi*, vyvstane mimoděk v mysli otázka, zda všechny ty obtíže, dogmatické spory, rozhořčení a zklamání mnohých účastníků stály za to. Zdaž výsledky jednání byly úměrné ke všem oněm obětem přineseným jak se strany Apoštolské stolice, tak se strany biskupů obojího směru - oportunistů i antioportunistů?

Význam sněmu vatikánského v ohledu dogmaticko-dějinném, právním i církevně-politickém je mimořádně veliký. Dogmatické definování učení o Církvi, o universálním episkopátu a neomylnosti papeže bylo přirozeným zakončením po staletí se vinoucím vývoji věroučném a projevuje, ač formálně jde o pevnější závaznost, moudré umírnění mezi krajnostmi. Církev jako vždy v dějinách, i na sněmu vatikánském kráčí svou zlatou střední cestou. Jednota a pevnost Církve, stoupající morální oceňování papežství, pevné zdůraznění církevního střediska nad překonanými parti-

---

<sup>24)</sup> D. Ch. Poulet: *Histoire de l'église. Tome II. Temps Modernes*. Paris, G. Beauchesne 1926, str. 484.

kularistickými a episkopalistickými tendencemi, centralisace církevního zastoupení v kurii, přicházejí na vatikánském sněmu a v jeho pozdějších důsledcích zřetelně najevo.<sup>25)</sup> Sice v poměru k světovému episkopátu papežský universální episkopát byl posílen, ale tím učitelský úřad biskupů jakožto rozhodčích ve věcech víry a mravů, jak se obávali Schwarzenberg, Strossmayer, Maret a jiní biskupové menšiny, nebyl ani odstraněn ani omezen. Na každý pád nebyla to pouhá náhoda, nýbrž Vůle Prozřetelnosti, že papežská moc v téže chvíli, kdy byla úplně zbavena svého fyzického, politického vlivu (neboť papežský stát po porážce Francie Pruskem u Sedanu byl zabrán italským vojskem a Řím přes protesty Pia IX., který si stěžoval: Belle parole, ma brutti fatti, byl obsazen), se dožívá rozhodného posílení své duchovní a vnitrocírkevní autority, ba „po určité stránce nabývá vrcholu své církevní plnosti“.<sup>26)</sup> V obojím táboře, jak u majority, tak u minority na sněmu byly chyby, zvláště ve výběru prostředků k dosažení vítězství. Než Bůh vše zlé vede k dobrému. Dnes sice nemůžeme pochopiti úzkostlivé obavy Otců menšiny před dogmatizací neomylnosti římského Velekněze, přece z odstupu doby znamenáme, že stejně jako Tridentinum bylo velikým dobrodiním v době protestantského odklonu od Církve, tak i Vaticanum je a bude nedoceněným dobrodiním pro katolicismus dnešní doby. Při nejmenším se aspoň vyjasnilo na nebi věroučném . . .

---

<sup>25)</sup> K. Bihlmeyer: Kirchengeschichte auf Grund des Lehrbuches von F. X. von Funk. III. Teil. F. Schöningh, Paderborn 1934, str. 345.

<sup>26)</sup> Jos. Schmidlin: Papstgeschichte der neuesten Zeit. II. Bd., str. 281. Jos. Kösel & F. Pustet, München 1934.



## TŘETÍ ČÁST

# NEOMYLNOST PAPEŽSKÁ A BISKUPOVÉ NAŠICH ZEMÍ

KARDINÁL BEDŘICH KNÍŽE  
SCHWARZENBERK

Jedním z největších arcibiskupů na stolci svatého Vojtěcha je nesporně Bedřich kníže Schwarzenberg, jež možno postavit po boku prvního arcibiskupa pražského Arnošta z Pardubic. Bohužel, činnost a význam tohoto velkého duchovního knížete pro české katolictví v naší vlasti nebyly dosud literárně zhodnoceny. V české literatuře o jeho životě známe jen několik kratičkých pojednání. Podrobný životopis kardinálův je zpracován v třídílném, důkladném díle německého benediktinského historika Dr Coelestina Wolfsgrubera pod názvem: Friedrich Kardinal Schwarzenberg (I. díl vyšel ve Vídni r. 1906, II. teprve r. 1916 a III. r. 1917). Přehlednou studii o kardinálu Schwarzenbergovi podává: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreichs, vyd. Dr Constant. von Wurzbachem (Víděň, 33. díl). Na popud kard. Schönborna vydává vroucí ctitel Schwarzenbergův hr. Nostiz-Rieneck S. J. ve Vídni r. 1888 krátký životopis kardinálův: Ungetrübter Glanz. Anonymně vyšel kratičký životopis Bedřicha knížete Schwarzenberga česky v r. 1883 a 1885 u Al. Hynka v Celetné ul. 11 v Praze. Český církevní historik 19. stol. se setkává často s jeho jménem, neboť v důležitých okamžicích vždy stál kardinál Schwarzenberg na předním místě. Jeho pamětníci všichni souhlasí, že kardinál je vynikající nejensvým rodem, nýbrž že též byl v tom nejvznešenějším slova smyslu muž lidový. Všichni mají naň milé vzpomínky, jež působilo zvláštní kouzlo jeho osobnosti.

Narodil se 6. dubna 1809 v knížecím paláci Schwarzenbergů ve Vídni jako 9. dítě vládnoucího knížete Josefa Jana Schwarzenberga a jeho choti Pavliny, rozené kněžny Arenbergové v pohnutých dobách válek napoleonských. Rok nato ztrácí neštěstím svou matku, jež totiž uhořela při slavnosti na počest sňatku císaře Napoleona a Marie Luisy rakouské, již pořádal známý vojevůdce Karel Schwarzenberg v Paříži jako zastupující vyslanec Rakouska. A tehdy se ujímá výchovy osiřelých dětí nejstarší, hluboce nábožensky založená sestra Bedřichova, Eleonora Sofie. Bedřich ji často nazývá „andělská teta“ (Engelstante). V pěti letech se ujímá jeho výchovy vzdělaný kněz Dr Greif, rodem z Württemberska, jenž měl na svého svěřence nemalý vliv. S úctou pohlíží dospívající Bedřich na své strýce, hlavně slavného vojevůdce Karla a pak knížete Arnošta, biskupa v Raabu. Jako student byl náruživým lovcem a střelcem; po šestiletém studiu gymnasiím na podzim r. 1824 přechází na filosofii. Předpokládalo se, že věren tradici svého rodu si zvolí povolání státníka. Než mladistvý kníže cítí nutkání zasvětit svůj život Bohu. Ve svých vzpomínkách se zmiňuje o pohnutce, jež naň bezprostředně působila, aby si zvolil stav, v němž by mohl býti otcem mnohým. Nepatrný zdánlivě dojem z mládí při pohřbu známého, kdy studenost přátel zapůsobila na citlivou duši mladého studenta, měl úžasný význam pro celou jeho budoucnost. Ač jeho povolání k svatému kněžství se setkávalo s tisícerými překážkami - vždyť i šlechtitý jeho otec mu říkával: „Nezapírám, že jen s těžkým srdcem tě vidím se věnovati stavu duchovnímu, poněvadž jsem přesvědčen, že povinnosti tohoto stavu jsou jedny z nejtěžších,“ přec vytrvává, neboť „každý záhyb tohoto knížecího srdce byl opravdu kněžský“.<sup>1)</sup>

---

<sup>1)</sup> R. Nostitz-Rieneck S. J.: Ungetrübter Glanz. Wien. Brzezowsky 1888, str. 12. Bibliot. kl. Emaus. Biogr. 294:

Na theologická studia přichází do Salzburgu 18. listopadu 1827. Jedním z jeho profesorů je též budoucí kard. Rauscher, tehdy profesor církevních dějin. Po 3 letech bohosloveckých studií v Salzburgu koná další studia ve Vídni v alumnátě pod dozorem přísného ředitele Zennera. Po dva roky se věnuje hlubším studiím theologie a přípravě doktorátu. Teprve 25. července 1833 je vysvěcen na kněze, již jako kanovník salzburský a nato 4. srpna slaví primici v Krumlově. Po vysvěcení působí jako kooperátor v duchovní správě v Salzburgu. Tam dne 28. VI. 1835 zemřel arcibiskup Gruber. V předvečer svátku sv. Ruperta 23. IX. se koná volba v kapli patrona arcidiecése salzburské za přítomnosti císařského komisaře Rudolfa hr. Kinského a ze 14 hlasů 12 zvolen Bedřich kníže Schwarzenberg. Císařským dekretem 23. XI. 1835 je dispensován od 4 rigoros, disertace i disputace a promován na doktora bohosloví. Po dosažení papežské dispense od věku 30 let, potřebného pro biskupství, je 1. května 1836 konsekrován nunciem Viale Prela na biskupa.

Jako arcibiskup salzburský a tím i primas Německa byl vroucně milován svými diecéšány. Již v r. 1838 po smrti kn. Ankwicze bylo pomýšleno na kandidaturu Schwarzenbergovu na osiřelý stolec pražský, ale nedošlo k tomu.

V roce 1841 v prosinci přichází mladý arcibiskup do Říma ad visitanda limina. Jako prostý kněz mezi lidem skromně zdraví sv. Otce Řehoře XVI. Ten jej však poznává, opouští sedia gestatoria a radostně zdraví a vítá mladého knížete duchovního. Poznaný se šel hluboce dojat vyplakat do sousední kaple velechrámu. Po první audienci se vyjádřil staříčkový kmet na stolci sv. Petra: „Questo mi pare un Luigi di Gonzaga.“<sup>2)</sup> Rakouský vyslanec u Sv. stolice již 27. XII. 1841 píše

---

<sup>2)</sup> R. Nostitz-Rieneck S. J.: Ungetrübter Glanz. Wien, Brzezowsky 1888, str. 24. Bibliot. kl. Emaus. Biogr. 294.

státnímu kancléři Metternichovi, že je Schwarzenbergovi nabídnuta důstojnost kardinálská přes jeho protesty a poukazy na mládí. A skutečně 33letý arcibiskup je jmenován kardinálem titulu sv. Augustina 24. ledna 1842.

V roce 1849 v den svátku sv. Bedřicha zemřel pražský arcibiskup Schrenck. Kardinál Schwarzenberg je vyhlédnut za nástupce, neboť mnoho od něho bylo očekáváno k uklidnění poměrů náboženských, národních i politických v České zemi. Dómský kanovník Václav Pešina z Čechorodu píše nadšený dopis do Salzburgu: „Smutný hlahol zvonů hlásá královské Praze, že Věčný Soudce povolal k sobě našeho arcibiskupského Pastýře. Odpočinutí jeho duši! Tu klekám na kolena a vznáším se sepjatýma rukama zvlhlé oči k Vaší Eminenci s prosbou, buďte naším vrchním Pastýřem! Volá-li Vás císař do Vídně, volá-li Vás Církev do Říma, račte jíti! Zde volá Vás nouze Vaší vlasti. Zde volá Vás potřeba katolické Církve s téměř 1,200.000 duší! Poněvadž jste Čech, poněvadž mluvíte česky . . . to by jistě přineslo mnoho požehnání pro Prahu. Ohlédám se proto po mocnářství, a nenalézám muže, knížete církevního, jenž by mohl se chopiti nad českými Čechami pastýřské berly s plným svědomím a s důvěrou . . . Jako na hvězdu z východu čeká dokončení dómu. Praha měla od Karla IV. arcibiskupy, ale žádného dosud budovatele svého dómu. Stal byste se mužem tisíciletí. Byl byste po Arnoštovi, prvním pražském arcibiskupu, nejslavnějším arcibiskupem, ježž Praha kdy měla . . . <sup>3)</sup>

Bratr kardinála, kníže Jan Adolf mu píše, že přání všech Čechů je upřímné, ale, kdyby měl raditi mu upřímně, dodává: „Musil bych Ti říci, že na Tvém místě bych raději zůstal v Tvých horách.“

---

<sup>3)</sup> Cölest. Wolfsgruber: Fried. Kard. Schwarzenberg. Wien, Mayer 1916. II. d., str. 2.

Proto na svátek sv. Tří králů r. 1850 podává sv. Otcí žádost, aby ho nepřesazoval do Prahy. Prosebný list píše kardinál krví svého srdce. Poukazuje v něm, že v daleké diecési, jejíž klerus ani lid nezná, bude jen cizincem. Zvláštní zvyky a potřeby českého národa budou jemu neznalému a nezkušenému na závalu důvěry. Ale papež 30. V. 1850 odpovídá dopisem: „*Summopere optamus, ut alacri libentique animo Pragensis episcopatum accipere velis. A Te etiam atque etiam petimus, dilecte Fili noster, ut pergas unito tuo studio omnique contentione urgere, quo antistitum desideria et petitiones in Imperio Austriaco pro catholica ecclesia perfectam libertatem obtineant . . . Pro certo habentes, Te pro egregia Tua pietate, religione ac virtute Nostris desideriis et voluntati quam libentissime obsequentissimum, existimavimus Te ab ista Salisburgensi ad illam Archiepiscopalem sedem sine mora esse transferendum . . .*“<sup>4)</sup>

Ač Praha připravila svému novému arcipastýři velkolepé přivítání 15. srpna 1850 u příležitosti jeho intronisace, přece Salzburg zůstal pro kardinála kouzelným slůvkem. V arcibiskupském zámku v Břežanech nikdy se necítil tak šťasten jako v zasněžených horách alpských. Ještě r. 1868 v dopise si stěžuje: „Od večerjška jsem zde nikoli v krásném místě, krajina bez hor, bez půvabu, pobyt pro mne bez zotavení.“ Jeho láska k horám symbolisuje jeho duchovní rozlet k výšinám. Touha po výšinách je projevem jeho touhy po Bohu a nespokojena byla ušlechtilá duše, dokud v Něm nespočinula.

K charakteristice všestranné činnosti kardinála pražského stačí jmenovati: r. 1855 zřízení konvikt studentský, Spolek pro dostavění chrámu sv. Víta, r. 1860 provinciální sněm, r. 1863 a 1873 synody pražské, Dě-

---

<sup>4)</sup> Cölest. Wolfgruber: Fried. Kard. Schwarzenberg. Wien, Mayer. Bd. I. 1906, str. 364.

dictví sv. Vojtěcha na podporu potřebných kněží, r. 1861 Dědictví sv. Prokopa pro vydávání českých boho-  
vědných spisů, Bratrstvo sv. Michaela, kostely na před-  
městích: v Karlíně, na Smíchově, ba i na Vinohradech  
a Žižkově.

O zásluhách kardinála o český národ, jejž miloval,  
svědčí jeho boj za práva českého národa proti rakouské  
centralisaci, jejímž byl zásadním odpůrcem. V roce  
1861 jako člen korunovační deputace žádá císaře, aby  
se dal korunovati na českého krále. Dosud nedoceněna  
je zásluha Schwarzenbergova o rozdělení Karlovy uni-  
versity r. 1882 a znovuzřízení České koleje v Římě.

Karel IV. založil r. 1357 v blízkosti kostela S. Lucia  
in Vexillo dům pro hosty a kolej pro Čechy. Ino-  
cenc X. r. 1654 přenesl nadaci na hospital Trinita dei  
Pellegrini. Ježto v koleji Animě neměli slovanští boho-  
slovci místa, na podnět kard. Schwarzenberga český a  
moravský episkopát žádá, aby fond Karla IV. byl  
excindován a bylo založeno Collegium Bohemorum  
v Římě. Zejména Lev XIII. podporuje tyto snahy a  
věnuje svatopetrský haléř pro kolej. Proto právem  
možno nazvat kardinála Schwarzenberga druhým  
zakladatelem České koleje v Římě.

O jeho činnosti politické pojednává Ant. Rezek  
v Osvětě v článku: O politické činnosti kard. Schwar-  
zenberga.

Rok 1885, který byl tisícím výročím smrti sv. Me-  
toděje, je rokem veliké ztráty pro český katolicismus.  
Kard. Schwarzenberg se účastní ve Vídni biskupských  
porad o kongrué. V březnu toho roku je upoután na  
lůžko. Všeobecně se myslelo, že nemoc není smrtelná.  
Ještě na smrtelné posteli se jeví jeho starost o pražskou  
arcidiecési nejprůkazněji. Ještě 12. března tužkou píše  
císaři prosbu o dovolení, aby od Sv. stolice mu byl dán  
coadjutor cum jure successionis v osobě biskupa budě-  
jovického Frant. hr. Schönborna. Gastrická nemoc se  
zhoršuje. Na svátek Panny Sedmiboletné nastává do-

časné zlepšení, ale v noci 27. III. nastupuje duše ušlechtilého knížete duchovního cestu na věčnost. Jeho pozůstatky jsou převezeny do Prahy a 1. IV. 1885 pohřbeny do hrobky v chrámu sv. Víta v Praze, jež později byla ozdobena sochou klečícího kardinála od nejslavnějšího českého sochaře Myslbeka. Kardinál Schwarzenberg byl nejen vynikajícím arcibiskupem na stolci pražském, ale i pravým otcem chudých a velkým synem své vlasti.

## KARDINÁL SCHWARZENBERG JAKO THEOLOG

S hlediska theologických názorů pražského kardinála třeba si objasnit jeho poměr ke Güntherovi a jeho škole, jeho postoj k prohlášení dogmatu o neposkvrněném Početí Panny Marie r. 1854 a zvláště jeho boj na sněmu vatikánském proti definování neomylnosti papežské. Povrchnímu pozorovateli mohlo by se zdát, že tyto tři nesrovnalosti poněkud zatemňují světlou památku jeho nesporně vynikající osobnosti.

### *I. Kardinál Schwarzenberg a škola Güntherova*

V katolické restauraci v zemích rakouských, jež byla reakcí na vládnoucí zde josefinismus, zaujímá kromě sv. Klementa Hofbauera, známého apoštola Vídně, význačné místo Ant. Günther se svými přívrženci.

Josefinismus v Rakousku je ozvěnou galikanismu francouzského. Jeho úsilím bylo odpoutati církev od Říma a učiniti ji poslušnou pomocnicí státní byrokracie. Josef II., jemuž říkal posměšně král pruský „mon frère le sacristan“ - můj bratr kostelník - usiluje si podřídit Církev a volá k odpovědnosti papeže, biskupy, duchovenstvo, semináře, snoubence, státnímu

úřednickému aparátu podřizuje papežské buly, breve, pastýřské listy, misály, breviáře i direktáře. A právě t. zv. katolická restaurace v I. polovici 19. stol., již vyvolává světec redemptoristický sv. Klement, k němuž se připojují i vynikající literáti, jako Schlegel a Baader, usiluje uvést snahy josefinistické do mezí a vliv jeho zneškodnit. Říkalo se, že Schlegel je hlavou a sv. Klement srdcem nové obnovy. A po jejich bok se staví a geniální nadání těmto vznešeným snahám propůjčuje Antonín Günther.

Narodil se jako syn kováře v Lindavě u České Lípy 17. XI. r. 1783, studuje u piaristů v Boru a pak gymnasium v Litoměřicích. Studia filosofická koná v Praze, kde tehdy působil na akademiky pověstný Bernard Bolzano. Na Günthera však filosoficky neměl vlivu. Günther působí později jako vychovatel u barona Silbersteina a od r. 1809 u hr. Thuna. Seznamuje se záhy s Fr. Schlegelem a Klementem Hofbauerem a stává se uznávaným členem náboženského kruhu Hofbauerova; dokonce byl zván „Augustinem kroužku“. Prodělává tvrdý noviciát u jesuitů, ale ještě necítí se povolán, připravuje se a stává knězem světským.

Úhlavního nepřítele křesťanství vidí v pantheismu. Jeho ideálem bylo uvést pravdy křesťanství v soulad s rozumem. Než scholastická filosofie mu nevyhovuje pro tento účel a vůbec je pro tehdejší katolickou restauraci charakteristický odmítavý postoj vůči scholastice. „Domníval se, že filosofie Otců a scholastiků neodpovídá již potřebám naší doby, a že rány Kantova kriticismu z ní učinily hromadu trosek.“<sup>5)</sup> Věřil tudíž, že je povolán, aby vytvořil novou filosofii, jež by byla pevným podkladem dogmatům křesťanské bohovědy.

---

<sup>5)</sup> A. Vacant: *Études théolog. sur les constitutions du Conc. d. Vatican*, str. 129. Paris, Delhomme et Briguet 1905. Tome I.



A v tomto směru zaměřuje všechny své filosofické i theologické spisy, jako: „Vorschule zur spekulativen Theologie des Christenthums, Janusköpfe für Philosophie u. Theologie, Peregrinus a jiné. Filosofie je mu vědou o původní formě vlastního „Já“. Proto filosofie güntheriánská je vlastně umírněným kartesianismem. Descartes mu byl vším a v jeho „cogito, ergo sum“ se domnívá, že našel východisko pro účinnou, křesťanskou filosofii. V psychologii rozlišuje u duše dva principy: sensitivní a rozumový. Usiluje však zachrániti jednotu duše nesprávnou definicí osoby, jež mu je „vědomím já“.

V theologii usiluje vysvětliti, rozumově odůvodniti tajemství nejsv. Trojice tím, že rozlišuje v Bohu: a) subjekt mající vědomí sebe, t. j. I. osoba Boží, b) objekt uvědoměný, t. j. II. osoba, c) a současné vědomí rovnosti subjektu a objektu, t. j. III. osoba. Rovněž bludné jsou výklady Güntherovy o nekonečnu, jeho koncepcce stvoření, jež je mu nutností. Logicky domýšlí, že i vykoupení je naprosto nutné. V Kristu je vědomí Boha a člověka, a tím dochází prakticky k rozlišování dvou osob jako kdysi bludař Nestorius. Dogmata jsou mu jen provisorními formulacemi, jež odpovídají inteligenci dané doby. A tak „filosoficko-theologické usměrnění katolické restaurace, jak v něm chtěl Günther v navazování na Schlegela pokračovat, veplulo do církevního liberalismu“.<sup>6)</sup> Pravý to opak úmyslů Hofbauerových.

Güntherův postoj k neomylnosti a primátu papeže je pozoruhodný. Sám píše o papežství: „In diesem Organismus wirkt der Geist Gottes als Prinzip des Lichtes und der Kraft in Wahrheit und Gnade für Erkenntnis und Willen der Menschheit.“ Připisuje pa-

---

<sup>6)</sup> Ed. Winter: Die geistige Entwicklung Anton Günther und seiner Schule. 1931. Ferd. Schöningh, Paderborn, str. 164.

peži nejen primát čestný, nýbrž i jurisdikční. Přitom však, ač hájí primát i neomylnost papeže, nechce patřiti k ultramontanům. (Srov. cit. Winter, str. 84.) Vychovatel Schwarzenbergův, Vavř. Greif, opatřil svému chovanci hodiny filosofie u Günthera. Po celý život byl mu i jako kardinál nakloněn a Güntherovy diktáty z filosofie choval u sebe ve velké vážnosti. (V archivu arcibiskupského sekretariátu mezi dokumenty zv. Güntheriana jsou tyto diktáty.) Čím více odmítavěji se stavěl Günther ke scholastické filosofii, tím více na straně odpůrců güntherianismu se zdůrazňuje navazování na scholastiku. Mimo kolínského arcibiskupa Geissela vyslovenými odpůrci Güntherovy soustavy byli Rauscher a P. Kleugten S. J. Na straně Güntherově pak stojí jeho ctitelé: slavný kazatel Veith, profesori: Baltzer, Knoodt, mezi biskupy kard. Diepenbrock a zvláště Schwarzenberg. Kongregace Indexu byla upozorněna na bludy Güntherovy filosofie a theologie kard. Geisselem, a proto spisy Günthera prozkoumává. Kard. Schwarzenberg, jenž byl též členem kongregace, usiluje odsouzení spisů svého učitele oddáliti. Ve svých dopisech poukazuje, že odsouzením güntherianismu se prospěje jen protestantství a autorita arcibiskupa pražského v husitské zemi bude oslabena, neboť by byl považován za příznivce herese. V dopise Piu IX. 3. června 1853 píše výslovně: „Neboť je známo a u dosti mnohých rozhlášeno, že nemálo si cením ono učení; aniž jsem kdy skrýval své přesvědčení, že všechny prvky této soustavy jsou nezávadné tak, že nepotřebují oprav... A tak, jakmile spisy Güntherovy jako bludné budou odsouzeny, mám obavu, že má autorita tolik nutná k pastýřskému úřadu velmi bude ohrožena a porušena. Nechť má na paměti Vaše Svatost, že jsem přijal řízení velmi staré diecése pražské jen nerad a veden synovskou poslušností... V této diecési mimo starý koukol husitství, nikdy z kořene nevytrhaný, též v mno-

hých duších mají místo lži moderního racionalismu. . . . Též mnohonásobnými výmysly pantheismu je napadáno tajemství nejsv. Trojice a článek o stvoření. . . . Protože jsem se přesvědčil, že filosofií Güntherovou lze neúčinněji tato učení vyvracetí . . . odsouzení jeho by mi přineslo nemalé neštěstí . . .<sup>7)</sup> ,

Přes zákroky Schwarzenbergovy spisy Güntherovy byly dány 8. I. 1857 na index. Zbožný Günther se ihned podrobil a dekret ze 17. II. 1857 má proto klausuli: *Auctor datis litteris ad Pium IX. sub die 10. II. ingenue, religiose ac laudabiter se subiecit.*<sup>8)</sup> Je dlužno zdůrazniti, že, ač Güntherova spekulace v jádru je nesprávná, uznává kongregace čisté úmysly a osobní přednosti autorovy a proto odsouzení je ve velmi mírné formě. Pro Schwarzenberga bylo odsouzení Güntherovo velmi bolestné. V dopise Güntherovi 6. února 1857 píše: „Die mir hindurch gewordene Demütigung verschmerze ich nicht, bin ich ja auch in der Tat nicht tief genug in die Sache eingedrungen; aber der schlechte Lohn, den Euer Hochwürden von der Kirche erhalten, für die Sie nur gelebt und gearbeitet - fällt mir auch unendlich hart.“<sup>9)</sup>

Güntherovy spisy neměly vliv na lid, neboť byly přísně vědecké a těžké; vždyť sám kardinál doznává, že je nepronikl plně. Z přátelského poměru pražského arcibiskupa ke Güntherovi, jenž měl na svého bývalého posluchače značný vliv, vysvítá však jasně, že i kardinál Schwarzenberg osobně nebyl proti učení o neomylnosti papežské, za niž se nekompromisně staví jeho učitel. Tudíž není správné tvrzení v známém Buchbergerově

---

<sup>7)</sup> Srov.: Ed. Winter: *Die geistige Entwicklung Anton Günther*, str. 272.

<sup>8)</sup> Srov.: Alf. Vacant: *Études théologiques sur les constitutions du Concil d. Vatican d'après les actes*. T. I. 1905, str. 133.

<sup>9)</sup> Srov.: C. Wolfsgruber: *Fr. Kard. Schwarzenberg*. II., str. 434.

„Lexikon für Kirche“ (sv. V., str. 369), že „Schwarzenberg jako přítel güntherianismu byl odpůrcem Syllabu a dogmatu o infalibilitě“.

## *II. Schwarzenbergův postoj k dogmatu o neposkvrněném Početí*

Druhým stínem, jenž by mohl býti vržen na světlou památku kardinála Schwarzenberga, je jeho postoj vůči prohlášení článku o neposkvrněném Početí Panny Marie v roce 1854.

Vybraní biskupové byli pozváni do Říma a ani Schwarzenberg nemohl vyzvání k cestě do Věčného města odmítnouti. Bydlil tehdy v paláci della Consulta.<sup>10)</sup> V arcibiskupském archivu mezi dokumenty t. zv. Officiosa 1854 je kopie dopisu kardinálova k sv. Otcí, datovaného v Římě I. XII. 1854, v němž žádá z důvodů oportunity, aby dogma nebylo prohlašováno. Aby bylo jasno, že pražský arcibiskup není proti učení, nýbrž jen proti definování nového článku víry, uvedeme si znění dopisu:

„Byv poslán od Vaší Svatosti řídit diecési, kde vývstává mnoho bludařů i mnoho je slabých v naší víře, ba i mnozí mají sklon ke schismatu, s nimiž - (mohu-li otevřeně mluvit) mi stálý zápas je údělem, žádám, aby nebyla prohlašována žádná dogmatická definice. Neboť se obávám, aby po prohlášení věroučné definice bludaři se více od nás neoddálili a nebyla tak zmařena vůbec naděje je znovu získati pravé víře; u slabých se obávám, aby nemysleli, že novou definici dlužno připsati metodě scholastické, již považují za vzdálenou pravdě . . . Pisatel pak uvádí dva návrhy, jak by se měla definice stylisovati v případě, že by sv. Otec usoudil jinak. Dále jsou uváděny nesnáze

---

<sup>10)</sup> Srov.: C. Wolfgruber: Fr. Kard. Schwarzenberg. II., str. 103.

proti prohlášení dogmatu. „Není vnitřního vztahu mezi slovy Písma a důkazy uváděnými v bulle. Svědectví sv. Augustina se nečte ve všech kodexech, sv. Ambrož může být různě vykládán . . . Nevím, jak může být tak často tvrzeno, že od prvních století Církve bylo toto zbožné mínění projevováno jasnými a nepochybnými svědectvími . . . Dominikáni jsou proti . . . Zdaž by nebylo lépe věc definovati krátce, a vyhnouti se všemu, co by mohlo dáti bludařům příčinu vysmívati se církevnímu magisteriu a autoritě a co by mohlo být katolíky s velmi velikými nesnázemi hájeno. Poznámka: V Čechách je více než 115.000 nekatolíků obojího vyznání, aniž dosud jsou utlumeny v r. 1848 vyvolané sympatie husitské a panslavistické.

Než zdůrazňuje v dopise: „Attamen si Sanctissimo D. N. placuerit aliquam edere definitionem, nos ea, qua decet, reverentia ac oboedientia ipsam amplectemur!“ Tedy je jasno, že kardinál pražský nebyl proti učení, nýbrž jen poukazoval na časovou nevhodnost prohlášení.

Pius IX., ač osobně byl přesvědčen o nutnosti prohlášení dogmatu, vyžádal si dobrozdání od biskupů z celého světa. Z 603 odpovědí schvaluje 546 záměr papežův a zapřísahají Nejvyššího Pastýře, aby dogma bylo ihned prohlášeno. O projednávání tohoto mariánského dogmatu pojednává 9. svazkové dílo Lukáše Pacifia, vyd. 1854 v Římě pod titulem: *Narratio actorum S. D. N. Pii IX. Pont. Max. super argumento de Immaculatae Deiparae Virginis Conceptu.*

### *III. Kardinál Schwarzenberg a jeho postoj k dogmatu o neomylnosti papežské*

Nejvážnější podezírání pravověrnosti kard. Schwarzenberga ohledně článku víry o neomylnosti papežské způsobily nepravdivé informace Döllingerovy v „Allge-

meine Zeitung“ a v „Briefe von Rom“, v nichž je líčen kardinál jako falibilista či lépe antiinfalibilista, t. j. jako účastník sněmu vatikánského, který popírá učení o neomylnosti papežské samotné. Tehdejší časopisy v Německu i v zemích českých většinou přijímaly nekriticky tento názor a v tom smyslu psaly a tím bylo velmi ublíženo kardinálovi na pověsti po stránce jeho pravověrnosti.

Důkladnější studium korespondence a dokladů z kardinálovy pozůstalosti v archivu arcibiskupském a v archivu arcibisk. sekretariátu nás přesvědčí, že známý řečník, slynoucí svou přímostí a otevřeností na sněmu vatikánském, nebyl antiinfalibilista, nýbrž jen antidefinicionista čili podle Veuillota antioportunista. Neboť nebyl proti učení o neomylnosti papežské samému, nýbrž jen proti jeho prohlášení. Totéž dosvědčují o něm vedoucí činitelé majority na sněmu vatikánském, ač osobně byli nadšenými zastánci definice, zvláště Manning. a Fessler.

### *Přehled archivních památek po kardinálu Schwarzenbergovi*

V archivu arcibiskupství pražského je řada důležitých dokumentů z pozůstalosti kard. Schwarzenberga. Pro naše pojednání je nejdůležitější sloha dokumentů, jež je nadepsána: Concilium Vaticanum. V ní je uloženo šest svazků důležitých listin a dokladů týkajících se činnosti kardinálovy na sněmu.

I. svazek dokumentů obsahuje: Correspondentiae Card. Schwarzenberg Concilium Vaticanum spectantes.

II. svazek dokumentů obsahuje: Allocutiones, litterae apostolicae, monita Concilium Vaticanum in genere spectantia (1868-1870).

III. svazek dokumentů obsahuje: Postulata et desideria.

IV. svazek dokumentů obsahuje: Sermones Card. Schwarzenberg in Conc. Vaticano.

V. svazek dokumentů obsahuje: C) Schemata circa disciplinam ecclesiasticam. D) Schemata circa ordines regulares.

VI. svazek dokumentů obsahuje: Conti Romani (přehled účtů během pobytu v Římě).

Kromě toho je přiložen svazek s nápisem: Zu den Concils Akten in das Vatikanische geheim. Archiv - (Secretum pontif.) s opisem dokumentů zaslaných do tajného archivu vatikánského, jenž je dosud nepřístupný historikům. (Prof. Ferdo Šišić, jihoslovanský historik píše: Što se tiče vatikanskoga archiva... treba odmah kazati, da sveta stolica još uvijek ne daje uvida u svoj arhiv od vremena pontifikate Pija IX. dalje dakle od 1846 naprijed.<sup>11)</sup> Podle Butlerových Dějin sněmu vat. po smrti kardinála Schwarzenberga byla jeho korespondence týkající se Vatikánu poslána do archivu vatikánského a odtud právě čerpal své zprávy o kard. Schw. známý historik Granderath, jemuž byl výjimečně dovolen přístup i do části archivu, na niž se otevření Lvem XIII. nevztahuje.

### *Příprava kardinála pražského na sněm vatikánský*

Již 10. III. 1869 informuje nuncius vídeňský metropolitu českého v dopise o ustanovení sv. Otce vyhraditi několik domů, jež by „mohly sloužiti za příbytek těm, kdož by si snad přáli“ a rovněž o tom, že bude posta-

---

<sup>11)</sup> Ferd. Šišić: Josip Jur. Strossmayer. Dokumenti i korespondencija. I., str. VI. Jugoslavenska akademija znanosti. Zagreb 1933.

Pozn.: Za svého pobytu v Římě v březnu 1946 na radu Msgre Mercati-ho podal jsem na Secretariatus Status žádost Svatému Otci o připuštění ke studiu korespondence kard. Schwarzenberga. Leč byla v dopise z 6. V. 1946 žádost zamítnuta.)

ráno na budoucím sněmu v Římě též o biskupy finančně slabé. Zároveň je metropolita žádán, aby o tom zpravil své sufragány. Primas vyhovuje žádosti nunciatury a podle odpovědi jejich 21. září 1869 ohlašuje nunciovi „desideria“ českých biskupů. Pro sebe nevyžaduje ničeho, neboť bude bydlet v koleji Animě; pro litoměřického biskupa Augusta Pavla Walhalu žádá o byt v Římě s podotknutím, že si jej bude biskup sám platiti. Pro budějovického biskupa Jana V. Jirsíka žádá o byt zdarma s podotknutím, že „vše, co má, vydal na zřízení zbožných institucí“. Upozorňuje, že oba jmenovaní jsou starci, a proto žádá pro ně byt pohodlný. Staříčský hradecký biskup Karel Bor. Hanl žádá o dispens od účasti na sněmu a zároveň přikládá dopis doporučující různé reformy ve věcech víry a kázně.<sup>12)</sup> U příležitosti papežské sekundice jsou zaslány Piu IX. z Čech pozdravné adresy, svědčící o lásce episkopátu i duchovenstva k sv. Otcí.

I. blahopřejná adresa kleru pražského byla stylisována dómským scholastikem Dr K. Průchou; je datována na Hod Boží velikonoční.

II. blahopřejná adresa je od městského duchovenstva v Praze.

Podobné adresy zaslá duchovenstvo diecése hradecké, litoměřické i budějovické. (Jsou též publikovány v Ordinár. listu arcid. pražské - 1869.)

Rovněž arcipastýř pražský poučuje věřící o budoucím sněmu církevním v pastýřském listu z 23. května 1869. Vysvětluje v něm, z jakého důvodu sv. Otec po starobylém a posvátném obyčeji právě v těchto dnech svolává všeobecný sněm. On sám to udává

---

<sup>12)</sup> Archiv arcib. v Praze. Officialia 1869. Dopis dat. v Chrasti u Chrudimě 5. XI. „Cum propectae aetatis meae fragilitas omnino impediatur, quominus ad celebrandam in Urbe Orbis Synodum Oecumenicam et generalem pro muneris mei episcopalis officio compaream . . .“



v apoštolském listu svým biskupům, že příčinou jsou bouře, které základy církve otrásají a veliká zla, jež zároveň společnost lidskou navštěvují. Poukazuje dále, že papež se na sněmu s biskupy radí, aby, „co v tom neb onom ohledu zjevením Božím jest se stanovilo a pojem se vyměřil . . .“<sup>13)</sup>

Po dotazu a písemné poradě se svými sufragány biskupy a theologickou fakultou v Praze byl sestaven důležitý dokument, vydaný nákl. arcib. konsistoře, tiskem K. Bellmana v Praze 1869 pod titulem: *Desideria Patribus Concilii Oecumenici proponenda*. Přání připomínají, že ve věcech víry za dnešní doby materialismu a indiferentismu, popírajících nejen některá dogmata, nýbrž samotné základy budovy křesťanství i nadpřirozený řád, bude úkolem koncilu vysloviti učení křesťanské „solemni confessione fidei et expositione“, a to v trojím bodě: 1. o náboženství vůbec, 2. o nadpřirozeném řádu spásy, 3. o autoritě církevní. Dlužno však v projednání těchto velmi důležitých věcí „zachovati správný způsob a spravedlivé hranice“.

Výslovně desideria žádají, aby nebyla prohlašována nová dogmata. „In specie, ne Concilium declaret vel definiat infallibilitatem Summi Pontificis, a doctissimis et prudentissimis fidelibus Sanctae Sedis intime addictis, vehementer optatur. Gravia enim mala exinde oritura timent tum fidelibus tum infidelibus. Fideles enim, qui Primatum magisterii et jurisdictionis in Summo Pontifice ultro agnoscunt, quorum pietas et oboedientia erga S. Sedem nullo certe tempore major fuit, corde turbabuntur magis quam erigerentur, ac si nunc demum fundamentum Ecclesiae et verae doctrinae stabiliendum sit; infideles vero novam calumniarum et derisionum materiam lucrarentur. Neque desunt, qui ejusmodi definitionem logice impossibilem vocant et ad ipsam Ecclesiam provocant, quae ad

---

<sup>13)</sup> Ordinariátní list arcid. pražské, r. 1869, str. 89 sq.

instar Solis splendorem lucis suae monstrat quidem, sed non definit. Jure denique quaeritur, cui usui ista definitio foret, de cujus sensu, modo et ambitu ampla inter theologos controversia est.

Desideria pražská tudíž považují definování dogmatu o neomylnosti papežské za časově neoportunní, dokud nebudou odstraněny různé nesnáze. Rovněž za nevhodné prohlašují prohlašování článku o Nanebevzetí Panny Marie.

Ve druhé části o kázni žádají desideria úlevy v manželských překážkách, mírnější praksi v rezervovaných případech a zvláště odstranění práva patronátního. I jiné potřeby praktické jsou přáním desiderií, jako úprava breviáře a jiné.

Desideria pražská byla přečtena na biskupské konferenci ve Fuldě v září 1869 a byla podkladem pro pastýřský list biskupů, vydaný tamtéž 6. IX. 1869. Desideria, o něž se opíral a jichž se dovolával kardinál Schwarzenberg ve svých řečech vatikánských, jasně dokazují, že nebyl proti dogmatu samotnému. Kardinál Schwarzenberg se zajímá o všechny spisy, jež se týkají budoucího jednání na sněmu vatikánském a zvláště neomylnosti papežské. Z dopisu P. Ambrože Kasse, karmelitána z Řezna, ze dne 25. VIII. 1869 se dovídáme, že mu pisatel zasílá svou práci o neomylnosti papežské k posouzení a zároveň upozorňuje kardinála, jemuž se podle tvrzení Wolfsgruberova vnucoval za poradce theologa, na právě vyšlou práci mechlinského arcibiskupa Deschampse. Podotýká v dopisu, že Deschamps píše pro neomylnost papeže a dovolává se sv. Basila, aby dokázal, že rozhodnutí papeže jsou stejné autority jako rozhodnutí všeobecného sněmu.<sup>14)</sup>

O činnosti pražského kardinála, jenž se postavil na sněmu rozhodně v čelo t. zv. minority, která je proti definování neomylnosti papežské, se nejdůkladněji do-

---

<sup>14)</sup> Arcib. archiv: Officiosa 1869, dopis orig.

vidáme z uvedeného trojdílného spisu Granderathova. Rovněž Butler podle zápisků biskupa Ullathorna přináší zajímavé zprávy o nekompromisním postoji pražského arcibiskupa. Ač byl odpůrcem Manningovým, přec tento se vyslovuje ve své „True Story“ s úctou o kardinálu Schwarzenbergovi.

Nejjasněji však nám osvětlí jeho postoj na sněmu jeho 4 řeči, z nichž nejdůležitější, pronesenou 18. května 1870, si celou v originále i překladu uvedeme a vysvětlíme si, proč byl kardinál přesvědčeným přívržencem oposice proti definici neomylnosti papežské.

První řeč pronáší v generální kongregaci 14. ledna 1870 o návrhu „schematu de episcopis“ jako první řečník. Energicky žádá, aby též byly upraveny poměry v kurii a zvláště v římských kongregacích. Dále se mu zdá býti schema neúplným v tom, že si všímá jen povinností biskupů a nikoliv též jejich práv, jež by měla býti jasně vymezena. V nominaci biskupů panovníkem znamená velmi vážné nebezpečí pro Církev. Kardinálu se dostalo mnoho blahopřejných listů po první řeči. „Tullium loquentem miranter audivimus“ – tak zněl všeobecný úsudek o řeči Schwarzenbergově po stránce formální.<sup>15)</sup>

Po poradě s premonstrátem S. Mayerem pronáší dne 22. března druhou řeč: *Sermo de iis, quae circa reformatum schema ipsi desideranda videntur*. Řečník sice chválí návrh, ale pronáší stížnost, že aula je příliš veliká a že není pro hluk a hlasy ani slyšení ani rozumění slovům referentů. Dále výslovně zdůrazňuje: „Doleo et mecum plurimi R. Antistites dolent hujusmodi deliberationes in hoc Concilio non inveniri, immo neque Protocolla Sessionum et orationum neque stenographicas scriptiones.“ Nesprávný jest však názor kardinálův pronesený slovy: „Non majoritate testimonium

---

<sup>15)</sup> C. Wolfsgruber: Kardinal Schwarzenberg, d. II. 1916, str. 238.

divinae revelationis conficitur et consistit, sed unanimi vel quasiunanimi omnium consensu," ježto kánon lirinenský se týká něčeho jiného než nejbližšího pravidla víry, jímž je živé magisterium sv. Církve. Dále upozorňuje, že je třeba též přihlížeti k formě a ozdobnému stylu v návrzích.

*Nejdůležitější řeč kard. Schwarzenberga byla pronesena 18. V. 1870 a jedná o osobní neomylnosti papeže. Pro důležitost je uvedena celá podle opisu v archivu arcibisk. v Praze latinsky s překladem českým:*

*Sermo Card. de Schwarzenberg ad questionem de personali Ssimi Pontificis infallibilitate - 18. V. 1870.*

Benedictus XIV. in opere de Synodo Dioecessana - I. XIII. c. I. § 7 - Cardinalibus S. Rom. Ecclesiae, quia sunt Assesores, Collaterales et Coadjutores Papae, ut eos vocat s. Bernardus, grave officium iniungit; tenentur, ait, quid coram Deo sentiant, ingenue aperire nec possunt sine culpa consilium suum reticere, aut ambiguis verbis obductum proferre. Tanto comminationis pondere oppressus in questione de personali S. Pontificis infallibilitate, quae in hoc Concilio discutiendo proponitur, sententiam meam non comprimam mente.

Miror questionem de personali R. Pontificis infallibilitate Concilio fuisse propositam. Indicta hac, quae modo habetur, sancta oecum. Synodo, ad me quoque per-

*Řeč kard. Schwarzenberga k otázce o osobní neomylnosti nejvyššího Velekněze - 18. V. 1870.*

Benedikt XIV. ve spise o Synodě diecéšní - Kn. XIII, hl. I., § 7, - ukládá kardinálům, protože jsou podle slov sv. Bernarda přísedícími, pobočnými a pomocnými papeže, vážnou povinnost. Práví: Jsou povinni upřímně vyjeviti, co před Bohem smýšlejí, aniž mohou bez viny zamlčeti svou radu nebo ji pronésti zahalenou dvojsmyslnými slovy.

Nutkán závažností tohoto napomenutí nemohu nevyjádřiti svého názoru v otázce o osobní neomylnosti nejvyššího Velekněze, jež je předložena posvátnému sněmu k rozřešení.

Divím se, že otázka o osobní neomylnosti římského papeže byla předložena sněmu. Když byl ohlášen tento

venit peculiaris Nuntii Apost. Vindobonensis invitatio, ut communicatis cum episcopis suffraganeis consiliis, patefaciam desideria, quae pensatis locorum et temporum indigentis ratione futuri Concilii respicienda viderentur. Cui invitationi non defui A. 1869 desideria mea typis expressa eidem Ap. Nuntio exhibui. Inter alia edixi a doctissimis et prudentissimis fidelibus Sanctae Sedi intime addictis, optavi, ne Concilium declaret vel definiat infallibilitatem S. Pontificis. Gravia enim mala exinde oritura timent, quum fidelibus tum infidelibus. Fideles, qui primatum magisterii et jurisdictionis in Smo Pontifice ultro agnoscunt, corde turbabuntur magis quam erigentur; infideles vero novam calumniarum et derisionum materiam lucrarentur. Neque desunt, dixi, qui talem definitionem logice impossibilem censeant.

Nec cui usui foret ista definitio intelligitur, cum de sensu, modo et ambitu ampla inter theologos existat controversia. Quae omnia mihi suaderet videbantur, ne questio de Pontificis infallibilitate in Concilio moveretur; et tamen movetur. Petitionibus de 10. Januarii a. c. 137 Patres: Itali, Galli, Angli, Germani, Austro-Hungarici, Orientales et Americani rogabant, ut a questione infallibilitatis Pontificiae tractanda in Concilio absti-

posvátný ekumenický sněm, který se nyní koná, došlo mi zvláštní vyzvání od apošt. nuncia vídeňského, abych po poradě s biskupy suffragány projevil, přihlížejce k místním a časovým okolnostem, svá přání, jež by budoucí sněm měl pak na zřeteli. Vyhověl jsem tomu vyzvání a r. 1869 jsem též apoštolské nunciatuře zaslal svá přání, vydaná tiskem. Mezi jiným přál jsem si, aby sněm neprohlašoval a nedefinoval neomylnost nejv. Velekněze.

Obávají se totiž velmi učení a rozumní věřící, nejvš oddaní Svaté stolici, že vzniknou vážná zla z toho jak věřícím, tak nevěřícím. Věřící, kteří primát nejv. Velekn. jak učitelský, tak mocenský dávno uznávají, budou v nitru více zmateni než uklidnění; nevěrci pak získají novou látku pro pomluvy a úsměšky. Ani nejsou takoví, kteří se domnívají, že definice je logicky nemožná.

Aniž je pochopitelné, k čemu by byla taková definice, o jejímž smyslu, způsobu i rozsahu je mezi bohoslovci značný rozpor. To vše se mi zdálo nasvědčovati, aby otázka o papežské neomylnosti nebyla probírána; a přece se o ní jedná. Dopisy z 10. ledna t. r. - 137 Otců sněmu, mezi nimi: italští, francouzští, angličtí, němeč-

neretur. Sensa illic expressa consideratione haud indigna fuisse, qui est, qui negare auserit aequus rerum aestimator? Sane minime spernendus poterat videri numerus tot Antistitum, qui regendas a Spiritu Sancto acceperunt pluries millena milia animarum, illustrem certe portionem ovilis Christi, quasi tertiam partem universi Dominici gregis, tot Antistitum, inquam, qui familiari fidelium suorum consuetudine usi minime ignorant, quid hīsce conducatur, quisve annuntiari eisdem possit cum spe salutaris fructus necne; qui tandem intime sentiunt, unde rationem reddere valeant coram Iudice aeterno, animas Christi sanguine redemptas ex eorum manibus repetituro. Haec momenta sat gravia esse censui, quae cogerent, ut a proponenda Pontificiae infallibilitatis questione abstineretur; et tamen proponitur. Schemate de Pontificis infallibilitate inter Concilii Patres distributo scripto de 23. Martii a. c. meam desuper mentem denuo aperui, singillatim adferendo rationes, quae dictae questionis tractationem tanquam omnibus prudentiae regulis contrariam, dissuaderent. „Praevideri potest“, dixi, „fore ut ex proposito papalis inerrantiae argumento civiles potestates Ecclesiae infensae opportunissimam accipiant occasionem libertatem Ecclesiae

tí, rakousko-uhersťí, východní i američtí - žádalo, aby bylo upuštěno od projednávání otázky o neomylnosti pap. na sněmu. Mlénění tam projevené bylo snad nehodné uvážení; který klidný pozorovatel věcí by se odvážil tak soudit? Zajisté nemožno pohrdati počtem tolika biskupů, kteří od Ducha sv. přijali ve správu více milionů duší, jistě značnou část ovčince Kristova, asi třetinu celého stádece Páně, tolika Pastýřů, pravím, kteří z důvěrného obcování se svými věřícími dobře vědí, co těmto se hodí, co je jim možné ohlásiti s nadějí na spasitelné ovoce a co nikoliv; oni však v nitru cítí, že budou klásti počet Věčnému Soudci, jenž bude z jejich rukou duše vykoupené krví Kristovou vyžadovat. Považoval jsem tyto důvody za dosti vážné, aby se upustilo od předkládání otázky o neomylnosti papežské; a přece je předložena. A když schema o neomyl. papežské bylo již rozdáno mezi Otce sněmu, znovu jsem písemně projevil 23. března t. r. svůj uvedený názor, připojiv jednotlivě důvody, jež odrazovaly od projednávání řečené otázky odporujícího všem pravidlům opatrnosti. Řekl jsem: Možno předvídat, že z předloženého článku o papežské neomylnosti světské vlády

debitam limitandi, ejusque jura vehementius aggrediendi. Extra dubium esse, dixi, bona praesertim temporalia Ecclesiae, ubi adhuc supersunt, praesentissimo periculo exponi. Sedes Apostolica, dixi, auctam hanc et exarcebatam pugnam nequaquam definit per protestationes, quae potius infensiori quam antea odio rejicientur, neque dirimet eam per decreta, quae effectum carebunt. Dioecesium et Provinciarum Antistites sustinere debebunt iniquissimam luctam, quorum auctoritas per propositum infallibilitatis decretum humiliata et conculcata conspicietur. Satis fore, professus sum, conjunctam Sanctae Sedis et Episcoporum missionem et auctoritatem in fide custodienda per Concilium Vaticanum edici et confirmari". Tanti ponderis momenta ea consideratione digna iudicatum iri sperabam, ut questio de Pontificia infallibilitate e tractandis Concilii materiis removeatur; sed posthabito conscientiosissimo quoque consilio tamen movetur.

I. Ac quidem movetur et definienda proponitur haec questio contra praxim Ecclesiae tot saeculis servatam. Ad dogmata formaliter et solemniter declaranda Ecclesia prioribus saeculis non nisi gravi necessitate coacta se accinxit, ubi scilicet sacrae doctrinae fundamenta

Církvi nepřátelské si vezmou velmi vhodnou záminku, aby omezily svobodu Církve a její práva mocněji potlačily. Řekl jsem, je nepochybné, že časná dobra Církve, pokud kde dosud jsou, jsou velmi ohrožena. Řekl jsem, Apoštolská stolice tento zvýšený a rozjitřený boj nikdy neskončí protesty, jež spíše budou zamítnuty s větším záštitím než dříve, ani nerozřeší jej dekrety, jež budou bez účinku.

Představení diecézí a provincií budou museti podstoupiti velmi nepřátelský zápas a autorita jejich navrženým dekretem o neomylnosti bude pokořena a pošlapána. Prohlásil jsem, že dostačí, bude-li společné poslání Svaté stolice a biskupů a jich autorita v chránění víry sněmem vatikánským prohlášena a potvrzena. Doufal jsem, že důvody tak závažné budou uváženy a otázka o neomylnosti papežské bude vzata z pořadu jednání sněmu; ale nejsvědomitější rady není dbáno, a přece se otázka projednává.

I. A otázka tato je projednávána a předkládána k rozhodnutí proti praxi po tolik století Církví zachovávané. Církve v prvních stoletích nepřikročovala k slavnostnímu prohlášení dogmat leč z velmi vážné nutnosti, kde

nutabant. Ubi adorandum sanctissimae Trinitatis et Incarnationis mysterium, ubi meritorii operis Christi plenitudo per haereticam pravitatem destrui vel vitari, ac virtus gratiae per Christum acquisitae imminui videbatur; ubi varii modi, quibus gratiae per Christum acquisitae imminui videbatur; ubi varii modi, quibus gratiae dona hominum cordibus infunduntur, negabantur aut adulterabantur - Ecclesia dogmaticas edidit definitiones, ut tamquam fidelis custos sacri depositi integrum ac illibatum servaret divinae dispensationis thesaurum. Quis est, qui audeat asserere Ecclesiam immodico quondam luxui indulgentem ad dogmaticas definitiones accessisse? Si filii degeneres, maternae teneritudinis obliti, matrem suam Ecclesiam pertinacibus negationibus contristare non formidant, eadem Ecclesia tristi necessitate compulsa insurrexerit, ut solemni dogmatum declaratione temerarios ausus compesceret et insanabilia membra a mystico Christi corpore rescinderet.

Quae, quaeso, hodie definiendae Pontificiae infallibilitatis necessitas? Ubinam sunt filii ingrati, qui auctoritatem S. Pontificis deprenhendo, Ecclesiam matrem contristent atque compellant, eandem auctoritatem per pontificiae infallibilita-

totiž padaly základy svatého učení. Jakmile úctyhodné tajemství nejsvětější Trojice a Vtělení, jakmile plnost záslužnosti díla Kristova bludařskou zvráceností byla kažena a ničena, jakmile idea stvoření zatemňována, nesmrtelnost duše v pochybnost uváděna nebo účinnost milosti, Kristem získané, byla zmenšována; když rozličné způsoby, kterými se vlévají v srdce lidská dary milostí, byly popírány nebo skreslovány - Církev vydávala dogmatické definice, aby jako věrná strážkyně svatého pokladu jej neporušený a nezmenšený zachovala. Kdo by se odvážil tvrditi, že Církev, hovíc jakémusi nemírnému přepychu, přikročovala k dogmatickým definicím? Když zrudní synové zapomenuvši mateřské něhy, se nebáli svou matku Církev zarmoutiti tvrdošíjnými bludy, tu Církev smutnou potřebou nucena povstala, aby slavnostním prohlášením opovážlivé pokusy zkrotila a neuzdravitelné údy od tajemného těla Kristova oddělila.

Prosím, jaká je dnes potřeba definovati neomylnost papežskou? Kde jsou nevďeční synové, kteří popíráním autority sv. Otce by zarmucovali matku Církev a vinili, že hájí tutéž autori-



tis personalis definitionem exaltando tueri et remedia quaerere licentiae effreni? Repetite, Reverendissimi Patres, saecula Ecclesiae universa. Qua, queso, aetate in Ecclesia universalior erat oboedientiae erga S. Sedem promptitudo? Qua aetate Episcopatus, Clerus, fideles tanta devotione ac reverentia Pontificis potestatem prosequabantur? Qua aetate pronior obtemperacionis obsequio ejus decreta colebantur quam nostra? Quoties legimus viros doctos, quorum scripta reprobationem incurrerunt, laudabiliter se subjecisse? Quoties jam hisce recentissimis temporibus Episcopi ad supremi Apostolatus cathedram confluerunt, ut filialis suae oboedientiae homagium universae Christianitatis Patri praestarent?

Quanta pecuniarum subsidia ex omnibus orbis partibus grato animo ad pedes ejus deponerantur, ut onus regiminis, quod pro communi salute humeris suis gestat, communibus quoque fulcimentis alleviaretur? Quae, queso, splendidiora, non dico oboedientiae, sed filialis fiducia documenta quaeruntur? Si metus, quod fulmina Vaticana, in orbe est minor, en amor est major. Ecquid non amor firmissimum pignus duraturi obsequii est? Devotus hic amor si nunc temporis obnubilari videtur, in causa eadem illa infelicissi-

tu přemrštěně definováním osobní neomylnosti papežské a hledá léky nepřiměřené? Projděte, nejdůst. Otcové, všemi stoletími Církve. Prosím, kdy v Církvi byla vůči Sv. stoliči všeobecnější ochota k poslušnosti? Kdy biskupové, duchovenstvo, věřící měli ve větší vážnosti pravomoc Velekněze? V které době jeho nařízení ochotněji plnili než dnes? Kolikráte jsme četli, že učenci, jichž spisy byly odsouzeny, chvalitebně se podřídili. Kolikráte již v nejposlednějších dobách těchto biskupové se uchýlili ke stolci nejvyššího Apoštolátu, aby vzdali hold své poslušnosti Otcí veškerého křesťanstva. Jaké peněžité částky ze všech částí světa vděčně jsou skládány u jeho nohou, aby břímné správy, jež nese pro společnou spásu na svých bedrech, společnými příspěvky mu bylo ulehčeno? Prosím, jaké skvělejší důkazy, než kámy poslušnosti, ale synovské důvěry, je možno žádati? Je-li bázeň před blesky vatikánskými ve světě menší, hle, láska je větší. Zdaž není láska nejpevnější zárukou trvalé poslušnosti? Zdá-li se nyní, že oddaná tato láska se poněkud zamlžuje, příčinou toho je ona velmi nešťastná otázka, již před rozřešením působící tolik zla.

ma questio est, jam ante solutionem tantorum parens fecunda malorum.

II. Numquid necessaria est personalis Pontificiae infallibilitatis definitio, ut eadem promissionum de illuminante Spiritu Sancto quasi in unum focum collectio, fortius lumine mortalium oculos perstringat et ita persuasio de veritate christiana celerior existat ac penetrabilior? Verum agite, Patres Reverendissimi! Anne moderatores institutionum Domini sumus, an custodes tantum et executores? Quid Christus, num iturus ex hoc mundo ad Patrem unum solummodo elegerat, in cujus manibus deponeret gratiae et veritatis thesaurum? Num uni tantum, ut integrum semper in orbe maneret depositum salutis, suam ipsius assistentiam et Spiritus Sancti adiutorium promisit? Num unum tantum suae resurrectionis testem constituit? Qui dilexit eos, in finem dilexit eos, ac non poterat, ut ipso elevato in coelum circa summi momenti, qualis est testificatio divinae veritatis, ancipites haerent. Divinus Redemptor, de quo apostoli ipsi confitentur: Ecce nunc palam loqueris et proverbium nullum dicis, saltem ultimis vitae terrenae momentis, si tantum unum splendidum praerogativa infallibilis testificationis veritatis decorare voluisset, id aperte declarare nec pati de-

II. Zdaž je nutné prohlášení osobní neomylnosti papežské, aby souhrn příslibení o osvětlení Ducha svatého jakoby z jednoho ohniska spíše otupil oči smrtelníků a tak přesvědčení o křesťanské pravdě bylo rychlejší a pronikavější? Sudte po pravdě, Otcové nejdůstojnější! Jsme vládci ustanovení Páně či jenom strážci a vykonavatelé? Což Kristus, zdaž hodlají z tohoto světa odejít k Otci vyvolil toliko jediného, v jehož ruce vložil poklad milosti a pravdy? Zdaž slíbil jen jedinému své přispění a pomoc Ducha svatého, aby ve světě se uchoval neporušený poklad spásy? Zdaž ustanovil toliko jediného svědka svého vzkříšení? On, který je miloval, do konce je miloval, a proto nemohl připustiti, aby po Jeho nanebevstoupení zůstali v nejistotě o věci takové důležitosti, jakou jest svědectví o Boží pravdě. Božský Vykupitel, o němž sami apoštolové vyznávají: „Hle, nyní zřejmě mluvíš a nemluvíš v podobenství“, aspoň v posledních okamžicích pozemského života, kdyby byl býval chtěl toliko jednoho ozdobiti zářivou předzvěstí neomylného svědectví pravdě, byl by musel jasně to prohlásit a nemohl by připustiti, aby tato otázka téměř zcela v klidu odpočívala

buisset, ut questio haec usque ad isti Thomae spuria documenta et iterum usque ad Melchioris Cani conamina fere penitus quiesceret. Sed quid dicit sapiens Magister disponens omnia suaviter? Dum de suo et Spiritus Sancti adiutorio elargiendo et de testimonio sibi perhibendo voluntatis suae decretum enuntiat, ad universum coetum electorum loquitur, quos suae auctoritatis in terris heredes reliquerat. Ipse dedit formam organicam, pluralitatem scilicet apostolorum compaginando in unitatem per Petrum; quo fit, ut et Apostolatu universalis cujuslibet organismi vivi lex dominetur, secundum quam nonnisi reciproca inter membra et caput virium vitalium communione persistit et augetur. Nec caput membris nec membra capiti ad manifestandam vitae plenitudinem et ad lucidam veritatis christianae testificationem possunt deesse. Quamvis facite nobis persuademus a Spiritu Sancto, qui introducturus est apostolicum collegium in omnem veritatem, in exercenda directrice sua operatione Romanum Pontificem tamquam centrum apostolatus, praeteriri non posse, tamen fateamur quoque oportet eundem Spiritum Sanctum, qui rerum naturas numquam negligit, nec caput apostolatus sejunctum a membris, plenitudine sui vi-

až do doby dokladů sv. Tomáše a opět až k pokusům Melchiora Cana. Než co říká Mistr vše líbezně zařizující? Když vyhláší rozhodnutí o své pomoci, jakož i Ducha svatého a o svědectví učedníků, mluví k celému sboru vyvolených, jež zanechal na zemi jako svědky své vůle. Sám tomuto sboru dal organickou formu, totiž množství apoštolů jaksi stmeluje v jednotu skrze Petra; tím i je v platnosti též Apoštolát podle zákona každého živého organismu, podle něhož jen vzájemným společenstvím mezi hlavou a údů životních sil trvá a se vyvíjí. K projevení plnosti života a ke svědectví jasnému křesťanské pravdy ani nemůže scházeti hlava údům než ani údů hlavě. Ačkoliv jsme přesvědčeni od Ducha sv., jenž apoštolský sbor ve vši pravdu uvádí, že při výkonu této činnosti nelze přejíti vedoucí postavení římského Velekněze jakožto středu apoštolátu, přece sluší doznati, že též Duch svatý, který nikdy nezanebává přirozenosti věcí, neráčí plností svého oživujícího působení hlavu apoštolátu odděleně od údů obdařiti. Podle Kristových příslibů je nepochybné to, že se obrazí vždy neomylné svědectví Ducha svatého v onom zvěstování slova Božího, jež

vifici influxus dignari. Indubium juxta Christi promissa, id est, in ea verbi divini annuntiatione, quae universalis magisterii petro-apostolici sigillum in fronte gerit, relucere semper infallibile Spiritus Sancti testimonium. Ex aliis etiam dogmatis, quae in Ecclesia tamquam corpore Christi mystico nos docent vicariam intercedere posse substitutionem membrorum, certo cognoscimus Spiritum Sanctum in organismo totius apostolatus regendo, quin singulorum extinguat aut laedat liberum voluntatis arbitrium, finem suum semper infallibiliter consequi posse. Universalis itaque magisterii petro-apostolici testimonio fidenter ac secure acquiescimus.

Perpendite, Reverendissimi Patres! Num eadem unquam securitas inesse poterit fidei definitionibus, quae personaliter a solo summo Pontifice procedunt, quin eisdem vel antecedens vel concomitans vel subsequens episcoporum consensus suffragetur? Quis dubitet Spiritum S. qui solus per se infallibilis est, Summo Pontifici omni tempore inspirare posse supereffluentem veritatis mensuram? Ast hic non tantum de cognoscenda, sed etiam definienda et annuntianda veritate agitur, quae a personali Pontificis libertate dependet. Quicumque vero sit gratiae divinae moventis impulsus, scimus certitudine

nese pečeť všeobecného petro-apoštolského úřadu apoštolského.

Z jiných též dogmatů, která nás poučují, že v Církvi jakožto tajemném těle Kristově je možná zástupná náhrada údů, jasně poznáváme, že Duch svatý v řízení organismu celého apoštolátu může vždy dojíti neomylně svého cíle, aniž by odstranil anebo porušil svobodnou vůli jednotlivých údů. A tak bezpečně a s důvěrou jsme uklidňováni svědectvím všeobecného petro-apoštolského úřadu učitelského. Uvažte, nejdůstojnější Otcové! Zdaž může někdy býti táž jistota v definicích víry, která vycházejí osobně od samojediného nejvyššího Velekněze, aniž by byl připojen k nim buď předchozí nebo současný anebo následný souhlas biskupů? Kdo by pochyboval, že Duch svatý, který „per se“ jedině je neomylný, může vždy vnuknouti nejvyššímu Veleknězi nadbytečnou míru pravdy? Avšak zde se nejedná toliko o poznání, nýbrž též o definování a prohlášení pravdy, která závisí od osobní svobody papeže. Víme s jistotou víry, že ať jakýkoliv je vliv milosti Boží pomáhající, vždy je pozůstavena člověku plná možnost nejednati anebo odporovati poznané pravdě. Zdaž nedávno jste

fidei, homini semper relinqui plenam potentiam non agendi et veritati cognoscendae resistendi. Nonne nuperrime suffragiis vestris consecratis sententiam, fidem liberam esse, nec ullis argumentis necessario producit? Quomodo, si personalem definitis Pontificis infallibilitatem, fidelibus praebebitis securitatem, eundem in actu definitionis Spiritui Sancto, qui liberum voluntatis arbitrium numquam extinguit, promystum se organum exhibuisse, nec non cognitam veritatem sine diminutione annuntiasset. En incertudinis, in quam demergimur, profundam voraginem!

Ecquidem confidimus apostolos ipsos personaliter infallibiles fuisse. Ast vero scimus etiam, Domini laudatos esse testimonio: Vos permansistis mecum in temptationibus! Quis aequè nobis testetur Summum Pontificem, non dico intelligentiam, sed liberam voluntatem numquam esse succubiturum. Quae quum ita sint? Patres Reverendissimi, quod fieri poterit, ut personali Pontificis infallibilitate definita, domum reversi persuademus gregibus nostris continuum in Pontifice miraculum? ut persuadeamus tantavi in eum agere Spiritum Sanctum, ut flectat voluntatem etiam nolentem? Quomodo persuadebimus hominem, qui nec in supremo celsitudinis terrenae culmine

svým hlasováním neposvětili mínění, že víra je svobodná a nemůže býti nutně nějakými důkazy vyvozena. Jak věřícím poskytnete bezpečnost, jestliže definujete osobní neomylnost papežovu, že též v úkonu definice se projevil věrohodným orgánem Ducha sv., který nikdy svobodu vůle neporušuje, aniž poznanou pravdu bez porušení prohlásil. Hle, hluboká propast nejistoty, do níž se noříme. Zajisté vyznáváme, že apoštolové sami osobně byli neomylní.

Víme však též, že byli pochváleni podle svědectví: „Vytrvali jste se mnou v pokušeních.“ Kdo rovněž nám zaručí, že nejvyšší Velekněz nikdy neklesne, neříkám pokud se týče rozumu, nýbrž pokud se týče svobodné vůle. Je-li tomu tak, Otcové nejdůstojnější, což se může státi, jak po prohlášení osobní neomylnosti papežské po návratu domů přesvědčíme své věřící o ustavičném zázraku ve Veleknězi? Jak je přesvědčíme, že takovou silou naň působí Duch sv., že jeho vůli ovládá i proti jeho přání? Jak je přesvědčíme, že člověk, který, byť je postaven na nejvyšším vrcholu vznešenosti pozemské, na jednou odložil slabosti své vrozené přirozenosti, že překonal všechny zájmy školy, v níž byl vyučen? Jak je pře-

constitus, naturae congenitae infirmitatem penitus exuit, omnibus scholae, in qua instructus est, praecupationibus superiorem exhibuisse. Quomodo persuadebimus eum eousque independentiae sese elevasse, ut neque familiarium neque consiliariorum inspirationibus in viam veritatis contrariam flectatur? Quomodo persuadebimus eum tanto opere omni partium studio esse solutum, ut inter quaecumque rerum discrimina non nisi purus veritatis amor semper praevaleat?

III. Num necessaria fors est, ut quidam dicunt, dogmatica personalis Pontificiae infallibilitatis definitio, ut omni tempore praesto sit iudex contraversiarum, ad quem facile ac secure possit recurri? At repono: Numquid non omnibus saeculis errores, ubi exorti, etiam repressi sunt? Primatus R. Pontificis junctis universalis Ecclesiae suffragiis, sufficiebat ad custodiendum depositum fidei inter maxima tempestatum pericula. Quis dubitat, quin sufficere possit in futurum? Nonne decretum fidei a S. Pontifice editum, jam absque infallibilitatis personalis dogmate ea auctoritate gaudeat, ut omni tempore ubique locorum haud difficulter fidelium subjectionem sibi conciliaverit? Antiqui ad Ecclesiam, ad quam propter potentiorum principatatem omne undi-

svědčíme, že on se povznese až k takové nezávislosti, že ani popudy jeho přátel a rádců jej nezavedou na cestu protivící se pravdě? Jakým způsobem je přesvědčíme, že on byl zbaven tolik stranickosti, že u něho převládne vždy i mezi všemi zkouškami jediné čistá láska k pravdě?

III. Zdaž snad bylo nutné věroučné prohlášení osobní papežské neomylnosti, jak někteří říkají, aby v každé době byl v pohotovosti rozhodčí rozepří, k němuž by bylo možno se snadno a bezpečně uchýliti. Avšak namítám: Zdaž též nebyly potlačeny bludy ve všech stoletích jakmile vznikly? Primát římského Velekněze ve spojení se souhlasem celé církve stačil, aby uchránil poklad víry i v největších nebezpečích bouří. Kdo pochybuje, že by to nemohlo stačiti i pro budoucnost? Zdaž rozhodnutí o víře, vydané nejvyšším Veleknězem se netěší téže vážnosti i bez dogmatu osobní neomylnosti, takže si získává v každé době a všude ne snadno poslušnost věřících? Staří přihlíželi s důvěrou k církvi římské, k níž se uchylují ode všad věřící všichni pro její znamenitější knížetství, ježto teprve několik desítek let uplynulo, kdy neslavnější knížata apoštolská zde ká-

que confluunt fideles, fidenter suspiciebant, quia pauca tantum annorum decennia effluxerant, ex quo gloriosissimi apostolorum principes illic praedixerunt. Nos vero novissimis temporibus viventes, eadem erga hanc ecclesiam fiducia armamur, dum mentis acie perlustrare possumus longam saeculorum seriem et videre, quomodo Deus peculiari auxilio Ecclesiae Romanae continuo adfuerit, ut inter quascumque gentium mutationes et regnorum ruinas errores omnes profligaverit. Si in Ecclesia Romana ipsa quandoque veritas obscurata cernitur, spiritus erroris et mendacii in ea numquam praevaluit, sed dissipatis nubibus claritas veritatis splendidius illuxit. Haec sunt, quae tantum erga S. Sedis fiduciam hucusque excitabant, ut ejusdem decreta sincero mentis obsequio ubique susciperentur et suscipiantur. Quis porro non videt questionem controversam, antequam ad Sedis Apostolicae judicium devolvatur, in Ecclesiis, in synodis dioecesanis ac provincialibus diligentius agitari et a theologis maturius discuti solere, ut Ecclesiae sensus et consensus jam praevidelicet sufficienter expressis appareat. Tali evidentiori procedendi modo causa, jam prius lucide declarata, accedente Sedis Ap. judicio secure finita dici potest. Unde illud S. Augustini: „Jam de

zala. My však i v posledních časech žijící jsme vyzbrojeni vůči této církvi toužou důvěrou, ježto myslíme můžeme prolétnouti dlouhou řadu století a pozorovati, jak Bůh ustavičně pomáhal zvláštním způsobem Církvi římské, aby mezi jakýmikoli změnami národů a zániky království překonávala všechny bludy. A jestliže v samé Církvi římské někdy se zdá, že pravda se zatemňuje, duch lži a bludu však v ní nikdy nepřevládá, nýbrž zazářila ještě skvěleji jasnost pravdy po rozeznání mračen. To vše vzbuzovalo dosud takovou důvěru k Apoštolské stolici, že její rozhodnutí s upřímnou poslušností v níru všude byla přijímána a jsou přijímána. Kdo však nevidí, že sporná otázka dříve než je předložena k rozhodnutí Apoštolské stolici, bývá projednávána na diecézních a provinciálních synodách velmi pečlivě a od bohoslovců zrale uvážena, takže souhlas církve již předem se jeví dostatečně vyjádřen. Takovým samozřejmějším postupem záležitost, která již dříve byla jasně objasněna, může být bezpečně skončena, přistoupí-li úsudek Apoštolské stolice. Odtud onen výrok sv. Augustina: „Již o té věci byly poslány dva sněmy do Říma; odtud přišly odpovědi; věc je skončena. Kéž ně-

hac re duo Concilia Romam missa sunt; inde rescripta venerunt; causa finita est. Utinam finiatur aliquando et error!“ Judex itaque controversiarum nullo tempore defuit nec deest, et huic judici primo suffragium Ecclesiae ubique petro et quasi invito occurrit. Si gravior perturbatio majorem virium evolutionem requirit, malo extraordinario concilii oecumenici congregatio consonum remedium est. Nonne talis ratio judicii agendi rerum naturae conventior est? Utquid igitur affectata illa et imaginaria necessitas definendi de personali pontificia infallibilitate dogmatis est?

IV. Num dogmatis talis definitio necessaria est, ut alienatos a centro unitatis animos mysteriosa quadam vi ad augustam fidei petram alliciat? Vana spes. Qui ita sentis, R. Frater! tolle oculos, partem circumfer in omnem; et quae sit facies rerum hodie, vide! Agitatos undique conspicis populos, excitatos passim apud Gubernia civilia atras suspicionum erga Ecclesiam et S. Sedem noctes, animos divinitus ordinati centri ecclesiastici fugaces. In Protestantibus inveterata praejudicia nova vi exsurgunt et fortius indurantur; in Schismaticis caeca odia acerbius incalescunt et pertinacius firmanur; in vacillantibus Catholicis linum fumigans extinguitur et calamus quas-

kdy by také byl skončen blud!“ Tedy rozhodčí rozepří nikdy nechyběl, aniž chybl, a k tomuto nejvyššímu soudci přistupuje jaksi samovolně a i proti vůli souhlas celé Církve. Jestliže vážnější rozbouření vyžaduje vyvinout více sil, jest lékem proti mimořádnému zlu shromáždění všeobecného sněmu. Zdaž takový způsob jednání není přiměřenější povaze věcí? Proč tedy je předstírána ona zdánlivá nutnost definování dogmatu o osobní neomylnosti papežské?

IV. Zdaž definování takového dogmatu je nutné, aby přimělo odcizené duchy od středu jednoty jakousi tajemnou silou ke vznešené skále víry? Marná naděje, Nejdůstojnější bratře, který tak soudíš, pozvedni oči a poohlédni se na všechny strany a všimni si, jaká je dnes tvářnost věcí. Spatříš všude pobouřené národy, téměř rozvášnžené, u světských vlád temné noci podezírání vůči Církvi a Apoštolské stolici, duchy prchající před církevním, božsky ustanoveným střediskem. Mezi protestanty zastaralé předsudky vyvstávají novou silou a silněji se zakořeňují; mezi schismatiky slepé záští se bolestněji rozněcuje a tvrději posiluje; mezi vlašnými katolíky dohasínající



satus confringitur. Timeo, ne remedium malo quaesitum perniciosius existat quam malum. Sunt, qui sperari posse putabant, jam adpropinquare tempora et momenta, quae pro communi populorum reconciliatione Deus posuit in sua potestate. Verum mundi faciem intuentes animo concidunt veriti, ne funesta pontificiae infallibilitatis tractatio recrudescentem dissidii cicatricem discindat. potius et vulnus dilatet generetque scissiones vix longo saeculorum mediamine sanandos.

V. Ecquid necessaria est dictae questionis dogmatica definitio ad uniendas amico foedere nationes? Ast signa, quae in turbido recentioris historiae coelo apparent, recte contrarios effectus secuturos minantur. Ecce non tantum in Italia fervet febricitantis nacionalitatis ignis. Quis non videt germanicas aequae ac slavicas gentes eodem igne esse correptas? Ac certe alae plena res est fomitem cunctis augere, ut tandem ultima utut tenuia consociationis vincula absumantur. Pluribus, qui ubique reperiuntur, catholicae fidei et Ecclesiae inimicis infallibilitatis pontificiae definitione opportuna praebebitur occasio vacillantes ab avito orthodoxae fidei tramite seducendi. Peculiare seductionis periculum fidelibus in Bohemia imminet, quibus quippe

knot je uhašován a třtina nalomená dolamována. — Obávám se, aby lék hledaný pro zlo nestal se nebezpečnějším než zlo samo. Jsou takoví, kteří se domnívali, že možno doufati, že se již přiblížily doby a chvíle, jež Bůh ve své všemohoucnosti určil pro všeobecné smíření národů. Pozorujíce vpravdě tvářnost světa v nitru se obávají, aby jednání o neomylnost papežskou žalostně spíše neroznítilo jizvu zacelujícího se rozporu a nezvětšilo ránu a nezpůsobilo roztržky, jež sotva by byly uzdraveny, dlouhým trváním věků.

V. Zdaž jest nutná definice řečené otázky věroučné pro sjednocení národů v přátelské úmluvě? Avšak znamení, jež se objevují na neklidném nebi současných dějin poukazují právě na opačné budoucí účinky. Hle, nejen v Itálii doutná horečný oheň národnostní. Kdož by neviděl, že národy germánské, jakož i slovanské jsou zachváceny tímže ohněm? Jistě je velmi hazardní zvětšovati zdroj bouře až tam, že i poslední bytí i slabá pouta sbratření by byla zlomena. Mnohým nepřátelům katolické víry a církve, kteří všude jsou, bude poskytnuta vhodná záminka prohlášením neomylnosti papežské, aby sváděli vlašné se starobylé cesty

pristinus Hussitismus tum politico-nationalis tum religiosus ab Ecclesiae inimicis de die in diem non commendatur tantum, sed iniquissimo ephemeridum, librorum et publicorum spectaculorum praeconio incredibili audacia inculcatur. Com-motionis hujusmodi autores, duces et fautores maxime S. Sedem populo odiosam reddere eique persuadere nituntur bohemicae nationis libertatem et salutem politico-religiosam non nisi excusso unionis cum Sede Romana jugo esse acquirendam. Nulli profecto dubio subest hos seductores impiissimo desiderio novi dogmatis de pontificia infallibilitate publicationem praestolari, ut mox plebem ad apostasiam a fide tanto certius seducere et schismaticam ecclesiam, quam nationalem appellant, condere queant. Refugit animus temporis acti memoriam recolere. Faveat Deus, ne praepostero zelo supremam Ecclesiae auctoritatem exaltandi, in Bohemiae fines projiciatur scintilla, succedens flammam devorantem. Non in meum caput recidet culpa, si tanto incendio sopiendo et extinguendo me imparem sentiam. Praesentiens corde secuturas ex decreto synodali funestas ruinas, profiteor, mori potius vellem quam ejus argumentum patrocinari.

VI. At dicunt definitionis de pontificia infallibilitate

pravé víry. Obzvláštní nebezpečí hrozí věřícím v Čechách, jimž totiž nejen je doporučován dřívější husitismus jak politicko-národní, tak náboženský, od nepřátel církve den ze dne, nýbrž vštěpována neuvěřitelná odvaha nejnepřátelštějším bláskáním časopisů, knih i veřejných divadel. Původci, vůdci a příznivci tohoto hnutí usilují učiniti Svatou stolicí lidu odpornou co nejvíce a lid přesvědčit, že možno dojíti svobody i spásy politicko-náboženské českému národu jedině po svržení jha spojení s římskou Stolicí. Není pochyby, že tito svůdci s velmi bezbožným přáním očekávají uveřejnění nového dogmatu o neomylnosti papežské, aby brzo mohli lid svěsti tím jistěji od víry k odpadu a založení schismatickou církev, kterou nazývají národní. Bylo by zbytečné připomínati si více současnou situaci. Chraň Bůh, aby přílišnou horlivostí vyvýšiti autoritu Církve, nebyla vhozena do končin českých jiskra, jež by měla vzápětí šířavý požár. Na mou hlavu nepadne vina, jestliže se cítím nedostatečným k zabránění a uhašení takového požáru. V srdci vycítuji žalostné následky z dekretu synodálního a přiznám se, že bych raději chtěl zemřít, než jej nějakým způsobem podporovati.

VI. Též říkají příznivci definice o neomylnosti pa-

fautores: Questio haec nunc mota est, multimode in omnis generis scriptis agitur, de partim fervide impugnatur; solvi itaque debet. Sed parcite mihi, Rev. Patres! Qui sunt, qui hanc febrilem provocarunt questionis discussionem? Non inimici aquas moverunt et turbaverunt. Epistola quaedam pastoralis, in Anglia anno 1867 evulgata primam emisit scintillam et nota folia periodica, aliud Parisiis, aliud Romae publicatum, ignem succensum omnibus, quae praesto erant, mediis in flagrantem flammam exsufflarunt. Nam, qui dissentiebant ut canes muti tacere poterant, cum viderent veritatis revelatae splendorem offuscari et salutem ovium sibi creditarum periculo exponi? Si motus ab hostibus coepissent, fuissent contemnendi; ab amicis autem cum orirentur, prudentia christiana suasisset, ut severe et efficaciter coercerentur potius quam foverentur, et scandalum ingens, quod poterat praevideri, ab Ecclesia Dei averteretur. Profecto christianae charitati et sapientiae repugnat, lapides offensionis multiplicando, fidelibus, quae portare minus valent, imponere; hostes vero Ecclesiae ultro provocare et exacerbare.

Reverendissimi Patres! non vanus dicendi pruritus me induxit, ut haecce in coetu vestro proferrem. In-

pežské: „Otázka tato je nyní tak rozvířena, je projednávána všemožným způsobem ve spisech, částečně ohnivě napadána; proto musí býti rozřešena.“ Než dovolte mně, nejdůstojnější Otcové, kdo jsou ti, kteří tuto horečnou rozpravu o otázce vyvolali? Nepohnuli vodami, aniž je rozvířili, nepřátelé. Pastýřský jakýsi list vydaný v r. 1867 v Anglii, první jiskru vhodil a známe časopisy, jeden v Paříži, jeden v Římě, uveřejňovaný, vzniklý oheň všemi prostředky, které byly po ruce, v ohromný požár rozdmýchaly. Neboť ti, kteří nesouhlasili, nemohli mlčeti jako němí psi, když viděli, jak jas zjevené pravdy je zatemňován a spása duší jim svěřených uváděna v nebezpečí. Kdyby bývalo povstalo hnutí se strany nepřátel, přešli bychom jej s pohrdáním; když však vzniklo se strany přátel, radila by opatrnost křesťanská, aby byli spíše přísně a účinně usměrněni, než podporováni a nesmírné pohoršení, jež bylo možno předvídati, bylo odvráceno od Církve Boží. Zajisté odporuje křesťanské lásce a moudrosti rozmnožovati kameny úrazu, ukládati věřícím, co nemohou snést, nepřátele pak církve dále provokovati a rozjitřovati.

Nejdůstojnější Otcové! Nevedla mne nesmyslná touha po řečnění, abych toto pronesl ve vašem shromáždě-

time mihi persuasum est inextricabilibus difficultatum laqueis questionem de personali pontificia infallibilitate esse implexam. Quia hodie adhuc disputatur, num s. Thomas eam docuerit necne. Nec me fugit eiusdem definitionem plenam esse tempestatibus atris. Quare nec ultimo momento spem despondi, fieri posse, ut questio haec e Concilii materiis removeretur. Quidquid autem eveniat, rationis coram Deo reddendae memor, quid sentiat cor moerens, non celavi. Ad hoc enim, ut consilia nostra sincere invicem communicemus, in hac aula coram Deo stamus et Jesu Christo, iudice vivorum et mortuorum. Ceterum alia adhuc, ubi visum fuerit, ad patentem questionem in disputatione speciali, si succedat, pandenda mihi reservo, veniam libere loquendi patens dansque vicissim. Prole sciens me in suffragio meo gestare aut vitam aut mortem multorum, non alium quam vos omnes, desidero triumphum, gloriam Ecclesiae, Sedis Apostolicae decus et salutem animarum..

dění. Jsem v nitru pevně přesvědčen, že otázka o neomylnosti papežské je opředena nerozvazatelnými smyčkami nesnáží. Vždyť dosud i dnes se pojednává, zda sv. Tomáš ji učil či nikoliv. O tom, že jeho definice je plna temných nesnáží, ani nemluví. Pročez ani v posledním okamžiku jsem neztratil naději, že se může stát, aby otázka tato byla vzata z pořadu jednání na sněmu. Ať se stane cokoli, jsa pamětliv počtu, který budu klásti před Bohem, neskrýval jsem, co cítí srdce stísněné. K tomu totiž, abychom si sdělili navzájem upřímně své rady, stojíme před Bohem v této síni a před Ježíšem Kristem, Soudcem živých a mrtvých. Ostatní, co se týká této otázky, si vyhrazuji odhaliti ve zvláštní disputaci, bude-li, žádaje o dovolení svobodně mluvit a dávaje je navzájem. Jsa si plně vědom, že svým hlasováním jsem odpovědčen buď za život nebo smrt mnohých, netoužím po jiném vítězství než vy všichni, po slávě Církve, po cti Apoštolské stolice a blahu duší.

### *Vysvětlení III. řeči Schwarzenbergovy*

„Na 53. generálním shromáždění mluvil 18. května 1870 Schwarzenberg o předloze půl druhé hodiny“.<sup>16)</sup>

<sup>16)</sup> Srov.: C. Wolfsgruber: Kardinal Schwarzenberg, díl III., str. 253.

Jeho řeč vzbudila pozornost celého vzdělaného světa. V úvodě se dovolává papeže Benedikta XIV., jenž žádá své kardinály, aby mluvili otevřeně a upřímně. Proto ukazuje na nesnáze, jež vzniknou po prohlášení neomylnosti papežské. Zdůrazňuje, že již v Desideria Pragensia projevil přání, aby toto nové dogma nebylo sněmu předkládáno, opět 10. ledna 1870 o to žádá 137 Otců sněmu, a 23. března znovu v dopise prosí sám o to příslušné činitele. Uvádí v řeči své 6 důvodů proti prohlášení papežské neomylnosti:

1. V církvi vždy bylo prohlašováno slavnostně učení víry, když toho vyžadovala naléhavá potřeba; a tomu dnes tak není.

2. Kristus přislíbil svou pomoc nikoli jedinci, ale i sboru apoštolskému. Proto nositelem neomylnosti je celý petro-apoštolský úřad. Prohlášení neomylnosti papežské se setkává s nesnází, jak srovnati svobodnou vůli jedince a působení Ducha sv. při příležitosti neomylnosti osobní.

3. Byly-li potlačeny bludy v jiných stoletích bez prohlášení papežské neomylnosti, bude tomu tak i na přístě, protože rozhodčí ve věcech víry zde je.

4. Prohlášení neomylnosti papežské rozhodně nebude prospívati sjednocení protestantů a schismaticů.

5. Rovněž neprospěje smíru národů, u nichž se začíná projevovati nacionalismus a zvláště v zemích českých doutná neblahý husitismus, jež nebude možno utlumiti, vzplane-li po prohlášení nového dogmatu.

6. Rovněž padá důvod, že třeba rozvířenou otázku o neomylnosti papežské rozřešiti, uváží-li se, že rozčeřili hladinu krajní ultramontáni, jež by bylo třeba uvést do mezí.

V závěru naznačuje řečník, že je veden nejčistšími úmysly a že mu jde o blaho sv. Církve a spásu svěrených duší.

V archivu arcibiskupském v Praze jsou 2 opisy této řeči; uvedený text je podle čistopisu a v tom znění byla

pronesena řeč na 53. generálním shromáždění. Prvý však opis s dodatky a vlastnoručními poznámkami kardinálovými má jiný závěr. „Domnívám se, že se to nestalo bez zvláštního úradku Boží Prozřetelnosti, že svatá římská církev, jež všem ostatním církvím ve víře předsedá, byla založena od obou apoštolů. Je to zásluhou a dílem sv. Petra, ale neméně sv. Pavla, že zde víra panuje . . . Petr kníže apoštolský, ale i Pavel, ač v jiném smyslu, poněvadž více pracoval než ostatní; ostatní apoštoly však vidíme jaksi v jednom, sv. Pavlu, shrnuty a zastoupeny. Slavná knížata jako nebyla oddělena ve smrti, ani v životě se nerozcházela . . . I my jejich synové s nejvyšším Pastýřem . . . Na nás bude, abychom tak umístili na oltáři hlavu sv. Petra, by jedním a týmž úkonem též byl uctěn Pavel, apoštol národů!“

Z uvedené řeči poznáváme, že kardinál pražský stojí proti definování neomylnosti papežské z důvodů opportunity a usiluje aspoň o oddálení dogmatisace, až budou rozřešeny nesnáze theologů a vhodnější okolnosti budou příznivější dogmatu. V tom smyslu vysvětlují řeč Schwarzenbergovu též: Granderath, Wurzbach, Manning a jiní.

Čtvrtou řeč pronesl kardinál pražský ve speciální debatě jako první řečník dne 7. června 1870. Prohlašuje, že v duchu pocituje tíseň, co a jak by měl mluvit, ježto jde o tak důležité věci. „Fateor sane, Reverendissimi Patres, si nunc ad consideranda capita de Apostoli Petri et S. Pontificis Primatu provocamur, id prae-ter meam et plurium Patrum expectationem fieri. Stěžuje si, že porady sněmovní příliš rychle se odbyvají o onom učení, jež je tak jasné a všem srdcím tak drahé. I v této řeči své opakuje starou stížnost, že je třeba též precisovati moc ostatních biskupů jako nástupců svatých apoštolů.

Podle Wolfsgrubera měl v úmyslu ještě pronést řeč kol svátku sv. Petra a Pavla, ale podobně jako Dupan-

loup resignoval na své právo. Chtěl asi říci toto: „Žádný katolík nepopírá primát papeže; je nesprávné a nedovolené tvrditi, že všeobecný koncil je nad papežem, neboť tento je hlavou těla sv. Církve. Je rovněž nesprávné a nedovolené projevovati jen vnější poslušnost rozhodnutím papežským ve věcech víry a mravů, ale vnitřní souhlas jim odpírati. Nyní však se jedná o osobní neomylnost papeže, zda totiž každý papež má tuto vlastnost. Proti mínění, které je nové a dosud nebylo theology dostatečně propracováno, jsou velmi vážné námitky.<sup>17)</sup>

Přes veškeré úsilí minority se nepodařilo zabrániti, aby dogma o neomylnosti papežské nebylo vyhlášeno. Kardinál Schwarzenberg první se podepisuje v dopisu 55 prelátů menšiny, v němž zdůrazňují papeži Piu IX. svůj odmítavý postoj k vyhlášení dogmatu. Veřejného sedění 18. července se nezúčastnil. Před svým odjezdem z Říma však 21. července je vládně přijat u audience Piem IX. O této audienci kardinálové na rozloučenou uvádí Granderath zprávu z milánského časopisu *Osservatore Cattolico* z 29. VII., jež skresleně vyličuje rozhovor pražského kardinála s papežem. K omluvě kardinála, že byl jiného názoru než sv. Otec, se táže papež s úsměvem: „A jste dosud? Nikoli jiného názoru, ale mé víry.“ Když pronáší kardinál obavy, že české země nepřijmou dekrety sněmu, odpovídá Pius IX.: „Nebojte se, vše půjde dobře. Bůh bude při Vás státi a pomáhati.“ Informaci končí slovy: „Dobrý kardinál opouštěl audienci se zářícím obličejem a sv. Otec byl sám velmi potěšen.“<sup>18)</sup> Leč Granderath neznal důležitého dopisu kard. Schwarzenberga arcibiskupu mnichovskému, v němž koriguje pisatel skreslené zprávy

---

<sup>17)</sup> Srov.: C. Wolfgruber: Kard. Schwarzenb., II. díl, str. 257.

<sup>18)</sup> Srov.: Th. Granderath: *Geschichte d. V. K.*, III. díl, str. 372.

„Osservatore Cattolico“. Sám kardinál píše 2 koncepty vlastnoručně, obsahují škrty, opravy a doplňky a poněkud se odlišují. Oba koncepty i opis z nich na čisto jsou uchovány v archivu arcibiskupství pražského a proto znění opisu k doplnění zpráv Grandérathových je uvedeno v doložkách. V dopise ze 4. září líčí průběh audience. Omlouvá se, že na sněmu zastával mínění jiné, než je sv. Otce. „Na otázku sv. Otce, zda nyní jsem jeho názoru, mlčel jsem tiše a pak během dalšího rozhovoru jsem se vyjádřil, že se budu snažiti je zastávati s moudrostí a šetřením svého pastýřského úřadu, v případě však, že bych nemohl více úspěšně působiti, abych směl svůj úřad složiti, opakuji prosbu, již jsem přednesl v měsíci listopadu minulého roku. V prvním pak konceptu líčí průběh audience v tom smyslu, že v rozmluvě vzpomněli na zesnulého biskupa z Würzburgu, jenž v pověsti světce zemřel v dubnu a Sv. Otec o něm praví: „Sanctus hic vir erat, sed non eiusdem sententiae quam Cardinalis Schwarzenberg.“ . . . . Nyní jste však mého mínění? táže se Sv. Otec. „Na tuto otázku mlčel jsem tiše.“<sup>19)</sup> Dopis jasně ukazuje, jak bylo těžko pevnému charakteru kardinálovu vyhlásiti dekrety sněmu vatikánského, ježto jednak byl osobně přesvědčen o nevhodnosti zvláště definice o neomylnosti papežské a měl obavy, jak budou přijaty duchovenstvem i lidem.

### *Oposice Schwarzenberga proti vyhlášení dekretů vatikánských*

Benediktin Butler tvrdí, že kardinál Schwarzenberg, jak se zdá, aspoň zprvu měl úmysl setrvati v oposici i na sněmu, jenž se měl opět sejíti v zimě téhož roku,

---

<sup>19)</sup> Arcib. archiv v Praze: Concilium Vatic. Sloha. - Akta pro tajný archiv Vat.



jak se předpokládalo. (Srov. str. 372.) Psal v tom smyslu dopis kardinálu Mathieumu v Besançonu, leč francouzští biskupové neměli zájmu setrvati v opozici ohledně vyhlášení dekretů vatikánských.

O správnosti Butlerova názoru by svědčily 3 dopisy z arcibiskupského archivu v Praze, a to dopis Jirsíkův, Elvenichův a Schulteův (originály).

1. Biskup Jirsík taktně vybízí svého metropolitu svým dopisem ze 29. X. 1870, aby následoval kard. Rauschera a dal vytisknouti dekrety koncilu v Ordinariátním listu.

2. Dopis prof. Dr Elvenicha z Vratislavě z 23. XI. 1870 rovněž nasvědčuje, že kard. Schwarzenberg byl poslední útěchou antioportunistů. K dopisu přikládá pisatel své prohlášení v časopise „Breslauer Zeitung“ z 11. XI. 1870, v němž uveřejňuje článek o ekumenickém charakteru sněmu vatikánského. V dopise informuje o situaci ve vratislavské diecési a pobouření, když Dr Reinkens a kanovník Baltzer byli suspendováni, ježto nechtěli odvolati svůj protest proti dvěma posledním dekretům sněmu vatikánského a prohlašuje, že 90% mezi vzdělanými katolíky zavrhuje dogma neomylnosti. Píše výslovně: „V tomto těžkém postavení pohlížejí starověřící katolíci, kteří usilují se vyhnouti krajnostem k Vaší Eminenci s vroucím přáním, abyste se stal . . . zachráncem v nouzi.“ Upozorňuje, že po odstranění prof. Reinkense utrpí velmi studující bohoslovci a týká se to i Kladska, odkud mladí theologové přicházejí na studia do Vratislavi.

Kardinál Schwarzenberg sleduje též hnutí nespokojených profesorů s prohlášením papežské infalibility. V archivu arcibiskupství pražského je prohlášení německých profesorů: theologie, církevního práva a filosofie, shromážděných v srpnu 1870 v Augsburgu, jež nese podpisy: Schulteho z Prahy, Knoodta z Bönnu, Reichla z Mnichova, Dittricha z Brunšviku. Toto prohlášení útočí na 3. a 4. kapitolu dogmatické konstituce

„De Ecclesia Christi“, hlavně na neomylnost papeže. Podepsaní zdůrazňují, že nemohou tyto kapitoly uznati jako výroky opravdu ekumenického sněmu z 5 důvodů.

a) Ježto prý byl znemožněn podstatný úkol sněmu zabráněním volného projevu v těchto bodech.

b) Protože přes protest velkého počtu biskupů byl vnucen papežem jednací řád a vykonáván na účastníky rozhodný mravní nátlak.

c) Nebyly splněny 3 dosud v Církvi uznávané podmínky kánonu lirinského, že může býti za dogma prohlášena věta víry, jež vždy, všude a ode všech byla uznávána.

d) Protože žádná moc vládní z biskupů nemůže býti přenesena na papeže, ježto episkopát je božským zřízením.

e) Prohlášením neomylnosti papežské církevně-politické výroky papežů se stávají neomylnými a tím je nutné podrobení států, knížat a národů papeži, což se dnešní společnosti přičí, a proto jsou oprávněné obavy z velkých zmatků.

Prohlášení svědčí o naprostém nepochopení úmyslů sněmu vatikánského.

3. dopis Dr J. Schulteho z 25. I. 1871. (Archiv arcib.-Officiosa 1871.) Zde se vzdává dosavadní rada církevního soudu pražského svého právního místa, aby nezpůsobil kardinálu rozpaky svým veřejným potíráním 3. a 4. hlavy dogmatické konstituce vatikánské z 18. VII. 1870. V závěru dopisu projevuje autor přání, aby Církev opět nabyla uklidnění, jehož však nemůže dojíti pod vládou „falešného“ dogmatu.

Kardinál Schwarzenberg skutečně váhal vyhlásiti dekrety sněmu vatikánského. U příležitosti postulace, aby po zesnulém světícím biskupu Krejčím byl jmenován pomocným biskupem pražským kanovník Fr. Průcha ze dne 20. X. 1870 odpovídá Pius IX. v dopise ze dne 28. XI. 1870, že vyhoví jeho žádosti, ale upo-

zornuje: „Et cum universae Ecclesiae utilitatem spectantes vehementissime cupiamus, ut omnes idem sentiant unitasque catholica sic arctius firmitusque semper conpingatur; acceptissimum Nobis esset Te dogmaticam Oecumenici Concilii constitutionem de Primatu Romani Pontificis et infallibili eius magisterio in rebus fidei et morum antea denunciare populo et credendum proposuisse ac propterea cum, quem Tibi designasti Coadiutorem, professum esse se illi pure, simpliciter totoque animo adhaerere.<sup>20)</sup>

A poslušný syn sv. Otce vyhovuje přání nejvyššího Pastýře, pokorně překonává sama sebe a vyhlašuje v Ordinariátním listu v lednu 1871 dekrety sněmu vatikánského.

Stál rytířsky na půdě povinnosti před i po definování papežské neomylnosti. Víc než mnoho slov a důvodů pro ospravedlnění kardinála Schwarzenberga znamenají slova, jež o velké osobnosti kardinálově světového ražení pronesl jeho přítel papež Lev XIII. ke kardinálově neteři Mathildě kněžně Windischgrätzové: „Nous nous sommes liés d'amitié pendant le concile“ - Byli jsme během sněmu poutáni přátelstvím.<sup>21)</sup>

## BISKUP JAN VALERIÁN JIRSÍK

Jest smutnou skutečností, že vlastenecký biskup budějovický Jan V. Jirsík nenašel dosud svého důkladného životopisce. Není v úmyslu tohoto pojednání zhodnocovati nedoceněné zásluhy největšího biskupa na pastýřském stolci v Českých Budějovicích o český lid, zaměříme svůj pohled na jeho poměr k dogmatu o papežské neomylnosti.

---

<sup>20)</sup> Archiv arcibisk. v Praze - Officiosa 1870.

<sup>21)</sup> Srov.: C. Wolfgruber: Kard. Schwarzenberg, díl III., str. 271.

Jan Valerián Jirsík se narodil 19. VI. 1798 v Kácově na Čáslavsku. Studia konal v Hradci Králové, Praze a Litomyšli, bohovědná pak v Praze. Byl vysvěcen na kněze 28. XII. 1820 a působí jako kaplan v Cítově, Roudnici a jako zámecký kněz u Lobkoviců v Železně Hoře. Po dlouhá léta působí jako horlivý farář v Měnicích u Velvar a posléze pro své zásluhy na poli literárním byl jmenován kanovníkem u sv. Víta na Hradčanech. Kardinál Schwarzenberg o něm řekl: „Mám vzácnou perlu ve své kapitule, ale obávám se, že brzy o ni přijdu.“ A skutečně 25. III. 1851 byl Jirsík jmenován biskupem v Č. Budějovicích, v Římě potvrzen a 19. listopadu konsekrován na biskupa kardinálem pražským.<sup>1)</sup>

Jirsíkova činnost v Č. Budějovicích na biskupském stolci, zřízeném zde v roce 1785, byla tak úžasná, že jeho odvážné podniky vyžadující statisícové náklady při známé chudobě budějovického biskupství lze vysvětliti jen věrným a obětavým plněním životního jeho hesla: „Bůh, církev a vlast.“ Roku 1853 zakládá studentský seminář, r. 1868 staví české gymnasium, což znamenalo otřes německé nadvlády v Č. Budějovicích, neslýchaným na tu dobu nákladem 90.000 zlatých. Co bylo tehdy nadšení a co obětí přinesl tehdy český katolický lid svému jihočeskému středu pod vedením milovaného svého pastýře, pravého „kněze a vlastence“. Teprve r. 1871 ministr Jireček v září přejímá soukromé biskupské gymnasium ve správu státní. Založení ústavu pro hluchoněmé, sirotčinec, školy sv. Josefa pod vedením Školských sester, kostel sv. Václava na Pražském předměstí jsou dodnes trvalými pomníky nepomfjejících jeho zásluh.<sup>2)</sup> Proto Jirsíkův

<sup>1)</sup> Srov.: Const. v. Wurzbach: Biographisches Lexikon, díl X., str. 186 sq.

<sup>2)</sup> Srov.: Památce biskupa Jana V. Jirsíka: „Svépomoc hluchoněmých v Č. Budějovicích.“ 1926, str. 15.

pomník před katedrálou vytvořený kongeniálním mu veleduchem Myslbekem je jen spravedlivým projevem vděčnosti města Budějovic svému velkému biskupu.

Literární činnost Jirsíkova je zasvěcena dobru sv. Církve, již její velký syn tak vroucně miloval. Roku 1833 vydává praktickou knihu: Bohumil, kniha, v kteréžto jeden upřímný nekatolický křesťan vypravuje, za kterými příčinami se do lůna církve katolické navrátil. R. 1838 a již ve 4. vydání r. 1846 vydává známou knížku připomínající dnešní Hruškovo dílo: „Proč jsem katolíkem“. O její oblíbenosti svědčí 4 vydání a překlad do němčiny G. Antonem.

Apologetického rázu jsou: „Dvacatero přátelských listů k evangelíkům nebo protestantům v Čechách bytujícím“ - 1843 a „Zdravé, pravé a čisté učení Luthe-rovo a Kalvínovo“ - 1838. Nejznámější a nejdůležitější dílo Jirsíkovo je však jeho: „Populární dogmatika“. Kniha, v kteréžto učení víry katolické církve prostonárodním způsobem vykládá J. V. Jirsík. Jirsíkovými spisy Bohumilem a Populární dogmatikou zahájil svou činnost důležitý literární spolek „Dědictví svatojanské v Praze“. Jirsík to byl též, jenž znovu začal vydávati r. 1846 Časopis katolického duchovenstva a množstvím svých článků přispíval k povznesení tohoto důležitého katolického vědeckého orgánu.

Jest velmi litovati, že bohatá korespondence vlasteneckého biskupa budějovického nebyla včas vydána, zvláště uvědomíme-li si, že korespondence zapřisáhlého nepřítel katolictví Alf. Šťastného, tak neblaze proslulého v Jirsíkově diecési, již vyšla. Z korespondence Karla Aloise Vinařického, vydané V. O. Slavíkem ve Sbírce pramenů České akademie r. 1914, známe cílý styk a hluboké přátelství budějovického biskupa se slavným děkanem vltavotýnským a později kanovníkem vyšehradským. Tak 10. VII. 1859 blahopřeje svému příteli k volbě za kanovníka v dopise slovy: „Alelujah! Včera jsem četl v Pražských Novi-

nách tu radostnou zprávu o Vašem vyvolení za kanovníka na Vyšehradě a nemeškám svou radost z toho Vám hned vyjeviti, ač s druhé strany zase velice toho lituji, že Vás ztratiti mám. Bůh Vás na všech dalších cestách Vašich se svou otcovskou milostí vyprovázej a vezměte s sebou ujištění, že Vás velmi nerad pohřeším ve své diecési . . .<sup>3)</sup> Rovněž čilá byla jeho korespondence s kard. Schwarzenbergem a zvláště s pozdějším světícím biskupem Fr. Průchou, účastníkem sněmu vatikánského, jež po jeho návratu do Prahy již v březnu 1870 informuje o postupu jednání na sněmu. Korespondence ona obsahující 15 listů v Zinkově aukci byla zakoupena pro archiv metropolitní, je prozatím nepřístupná. Podle osobní informace J. M. kanovníka Dr Čiháka 3 listy v ní dosvědčují, že biskup budějovický souhlasí se svým metropolitou ohledně nevhodnosti prohlášení neomylnosti papežské. Ostatní korespondence podle dopisu biskupské konsistoře v Č. Budějovicích ze dne 1. VII. 1945 č. 2623 až na několik bezvýznamných listin byla zapůjčena a ztracena.

### *Postoj biskupa Jirska na sněmu vatikánském*

Naprosto nesprávná a skreslená je informace známého historika protestantského Dr F. M. Bartoše, tak neblaze proslulého bojem proti historičnosti sv. Jana Nepomuckého, kterého nazývá „světcem temna“, v článku vydaném v Právu lidu - 23. II. 1933 pod názvem: J. V. Jirsík a vatikánský převrat. Známým svým způsobem vyličuje Jirsíka jako antiinfalibilistu, což poukazuje na nepochopení historika, čemu vlastně platila oposice menšiny biskupů na sněmu vatikánském.

---

<sup>3)</sup> Karla Al. Vinařického korespondence a spisy pamětní. V. O. Slavík, III. díl. Sbírka pramenů České akademie. 1914, str. 343.

Biskup Jirsík již v roce 1869 pastýřským listem z 8. září poučuje své věřící o nastávajícím sněmu všeobecném. „Všeobecný sněm církevní je shromáždění biskupů ze všech zemí a národů, kteříž ke slovu nejvyšší viditelné hlavy své římského papeže se sešli, aby pod stráží Ducha svatého se poradili o věcech, jež by k oživení svaté víry a k rozkvětu mravů počestných sloužily.“<sup>4)</sup> Poukazuje dále, proč svolává sv. Otec sněm, jak kruté bouře za dnů přítomných dorážejí na Církev a jak mnohé a velké jsou pohromy, kteréž zároveň přikvapily na lidskou společnost. A končí slovy: „Nuže modlete se, rozmilí v Kristu! Modlitba činí nebi násilí a otvírá poklad smilování Božího.“

Na sněmu vatikánském jeho podpis je na všech protestních listech a projevech biskupů menšiny. Byl solidární se svým metropolitou, ač sám nepronesl svého mínění ve veřejné řeči v kongregaci Otců. Vysvětlíme si to tím, že 72letý kmet těžce snášel nezvyklé pro něho jižní prostředí. Jediný doklad o jeho činnosti na sněmu je dobrozdání proti návrhu IV. hlavy konstituce *De Ecclesia Christi*, v němž poukazuje na nevhodnost prohlášení neomylnosti papežské se zřetelem na poměry české slovy: „*Insuper hanc definitionem omnino inopportunam et noxiam credit ob rationes allatas ab aliis Reverendissimis Patribus, quibus ipse se subscribit, quibus ipse insuper aliam addit, calamitatem nempe, quae ex hujusmodi novelli dogmatis inductione superventura est fidelibus Bohemiae, qui undequaque et modis omnibus tentantur ab Hussitis, ut a Pontifice se separent et cum ipsis Ecclesiam nationalem efforment. Quam luctuosam praevidens minantem animarum ruinam, mori potius cupit quam decreti Synodalis argumentis patrocinari.*“<sup>5)</sup> Podobnou resoluci

---

<sup>4)</sup> Ordinariátní list. Č. Budějovice 1869, str. 481 sq.

<sup>5)</sup> Em. Friedberg: *Sammlung der Aktenstücke zum I. vatik. Concil.* 1872, str. 755.

podává též moravský arcibiskup olomoucký, Fürstenberg. Tedy není vlastenecký biskup český proti dogmatu samému, nýbrž jen proti prohlášení, jež se mu zdá za současné situace neoportunní, neboť se obává zmatků, jež po prohlášení dogmatu vzniknou v jeho vlasti zamořené husitismem. Proto prohlašuje vášnivě, že raději chce zemřít, než by nějak podporoval takové dekry, jimiž by byla ohrožena spása svěřených duší. Biskup budějovický používá všeobecného dovolení papežova a vrací se ke svému stádcí před IV. veřejným seděním, proto nenalézáme jeho podpisu v dopise 55 Otců menšiny sv. Otcí.

Po návratu do vlasti je umírněným a přátelsky nabádá v dopise svého metropolitu, že by bylo nejvhodnější upustiti od ekonomického mlčení a vyhlásiti dekry sněmu vatikánského. Píše doslovně 29. X. 1870 kardinálu pražskému: „Nemohu dále to přenést ve svém srdci, musím se vysloviti před Vaší Eminencí. Vaše jméno je v listu Vlast zneužíváno, a to mně činí bolest. Kdyby to bylo proti mně, snesl bych to. Nemělo by se něco státi, abychom měli již klid? Biskup z Klagenfurtu a též jiných 17 biskupů složili prohlášení souhlasu. Odepsal jsem mu, v jakých zvláštních poměrech jsme my zde v Čechách, že my se nemůžeme spoolehnouti v tomto ohledu na náš klerus. Nejméně, co bychom podle mého náhledu měli udělati, by bylo, co učinil pan kardinál z Vídně, totiž vydati v prostém otisku v našem Ordinariátním listě ustanovení sněmu. Ostatně vše přenechávám dalšímu uvážení Vaší Eminenci a lituji, že pan kolega z Litoměřic tolik nutnou soudržnost porušil . . .“<sup>6)</sup>

(Poznámka: Biskup litoměřický August Pavel Valhala na sněmu vatikánském byl zásadním přívržencem majority, a proto ihned vyhlásil dekry sněmu.)

---

<sup>6)</sup> Arcibisk. archiv v Praze: Officiosa 1870 (dopis originál německý).



A skutečně arcibiskup dává na moudrou radu svého sufragána a promulguje dekrety sněmu vatikánského v lednovém Ordinariátním listu r. 1871. A rovněž podobně tak činí biskup budějovický 11. ledna 1871 ve 3., 4., 5. čísle Ordinariátního listu budějovické diecése pod názvem: *Constitutio Dogmatica de Fide catholica edita in Sessione III. sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani*. Dále: *Constitutio Dogmatica Prima de Ecclesia Christi edita in Sessione IV. sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani*.

Caput I.: De apostolici Primatus in B. Petro institutione.

Caput II.: De perpetuitate primatus B. Petri in Romanis Pontificibus.

Caput III.: De vi et ratione Primatus Romani Pontificis.

Caput IV.: De Romani Pontificis infallibili magisterio.

Končí Ordinariátní list dodatkem: Předělaná dvě dogmatická ustanovení sdělují se v autentickém znění velebnému kněžstvu. (Srov. str. 20.)

O pravověrnosti biskupa Jirsíka svědčí na prvním místě jeho *Populární dogmatika*, v níž v § 14 pojednává autor, že Církev křesťanská katolická je neomylnou a neklamnou učitelkyní Boží pravdy. Jasně zdůrazňuje: „Co tato společnost všech knížat a správců duchovních bratrsky s římským papežem spojených u věcech víry a čistých mravů se týkajících rozhodne, rozsoudí a vyjádří . . . nemůže nikdy blouditi aneb od pravé víry Kristovy odpadnouti; protož jest neomylnou učitelkyní Boží pravdy.“<sup>7)</sup>

O tom, že Jirsík věří v neomylnost papežskou, svědčí též na jeho popud vydaný katechismus r. 1872, v němž je vyložen též článek o neomylnosti papežské. Je to

---

<sup>7)</sup> Jan V. Jirsík: *Populární dogmatika*. II. vyd. 1847 v Praze, str. 52-55.

známý Katechismus náboženství katolického pro školy obecné, sepsaný Ant. Skočdopolem, profesorem pastýřského bohosloví v Č. Budějovicích. (Vydán v komisi S. A. Stropka v Č. Budějovicích.)

Nejjasnějším však důkazem vroucího přesvědčení Jirsíkova o pravosti nového dogmatu je jeho pastýřský list o neomylnosti papežské z 6. ledna 1872.

Otcovsky volá staříčkový pastýř k svým diecéšanům: „Ovečky drahé a v Kristu Pánu milované! Především vás napomínám, držte se pevně a věrně svaté církve katolické, slavného to dědictví od milých otců a předků našich nám zachovaného. Držte se jí tím pevněji, čím více za těchto přítomných časů se rozmáhá nevěra, rozšiřuje se lhostejnost v náboženství . . .“ Pokračuje pak: „Aby pak tato církev po světě rozšířená v jednotě víry setrvala a roztržkám a svárům se předešlo, zřídil Pán Ježíš v církvi své mimo biskupů a kněží také jednu nejvyšší viditelnou hlavu, kteráž by je všechny vespolek vázala a spojovala. Ta nejvyšší hlava viditelná se jmenuje papež a jest toho času slavně panující sv. Otec Pius IX.“ - Pokračuje dále: „Správcům sjednoceným s hlavou, římským papežem, slíbil Pán Ježíš pomoc. Už z toho tedy, moji milí a drazí, poznati můžete, že Církev katolická neomylnou a neklamnou je učitelkyní Boží pravdy, a že, když se její představení a správcové, biskupové celého světa aneb znamenité části jeho ke slovu nejvyšší hlavy své, římského papeže, na obecných sněmech shromáždí, aby nález učinili, zdali cos k podstatě zjeveného učení Božího náleží, tu že pod stráží Ducha svatého vykonávají svůj úřad učitelský, a že výpověď jejich pravým a čistým jest slovem a učněním Božím. Avšak Pán Ježíš odevzdal nejvyšší správu církve svatému Petru a v něm všem jeho nástupcům, jimiž jsou římscí papežové, an mu dal plnomocenství nad celým stádečkem svých věřících, řka: „Pasiž beránky mé, pasíž ovce mé.“ Mohl-li by ale co pastýř celého stáda a nejvyšší hlava církve po celém světě

rozšířené dostáti k povinnosti své, a pravou víru Kristovu čistou a neporušenou zachovati, kdyby mu po boku nestála stráž Ducha svatého? . . . Takového opatření bylo zajisté nutně potřebí, a protož Pán Ježíš řekl k němu: „Já pak prosil jsem za tebe, aby nezahynula víra tvá, a ty někdy obrátě se, potvrzuj bratří svých,“ protož také k němu pravil: „Ty jsi Petr, a na též skále vzdělám církev svou a brány pekelné jí nepřemohou,“ a protož konečně ještě doložil: „A tobě dám klíče království nebeského; cokoli svážeš na zemi, budeť svázáno i na nebi: a cokoli rozvážeš na zemi, budeť rozvázáno i na nebi.“ Suď teď každý, zdali z těchto řečí Krista Pána zřejmě nevysvítá, že svatému apoštolu Petru co nejvyšší hlavě a středu jednoty církevní uděleno bylo daru neomylnosti u věcech víry a mravů. O tom nepochybuj nikdo; anobrž věz a za jisto měj, že když papež podle nejvyššího svého v církvi úřadu mluví co pastýř a učitel všech v Krista Pána věřících, a když podle toho svého plnomocenství nějaké učení víry neb mravů zjeveného náboženství vykládá, že tu opatřen pomocí Boží, pod stráží Ducha svatého blouditi nemůže, a že následovně výrok jeho o víře a mravech jest neklamný, jemuž se podrobiti má všeliká duše křesťanská.

Patřte, nejmilejší, tak se Syn Boží postaral o církev svou. Aby jeho náboženství po všechny časy ve své úplnosti a čistotě ve světě zachováno bylo; aby církev jeho z pravého Božího učení nikda vypadnouti nemohla, a víra jeho nikdy znečištěna a porušena nebyla, udělil své církvi daru neomylnosti, a nad to výše touto předností vyznamenal také nejvyšší hlavu její, římského papeže . . .“ A končí bdělý pastýř napomenutím: „Stůjte pevně u víře a učením rozličným a cizím nedejte se sváděti! Vytrvejte ve věrnosti k matce své, církvi katolické, nebo kdo setrvá až do konce, spasen bude. Vězte, že pravdu pravdoucí mluvil sv. Otec Augustin, když řekl: „Není žádného bohatství, žád-

ných pokladů, žádného důstojenství, žádných statkův, ježto by větší do sebe měly ceny nad víru katolickou.“ O tom se, moji Nejmilejší, přesvědčíte na smrtelné posteli, kde v jasném světle poznáte, jak blaze jest člověku, když v církvi katolické umírá.“<sup>8)</sup> Svým pastýřským listem věřící a hluboce vzdělaný biskup budějovický osvětluje věroučný článek o prvenství a neomylnosti římského velekněze svým diecéšanům přístupným a prostinkým způsobem.

3. Rovněž pod vlivem Jirsíkovým vyšla knížka Dr. Jana N. Turnera pod názvem: Důkazy pro úřednou neomylnost papežovu u A. G. Steinhausera v Praze 1872. Autor v 8 kapitolách dokazuje, že papež je neomylný ve věcech víry a mravů, a to: z Písma sv., z tradice, ze svědectví svatých, z učení církevních škol, z historických událostí, z učení sněmů církevních a zvláště sněmu vatikánského, a udává známky, podle nichž lze rozpoznati, zda jde o slavný výrok s katedry. Končí napomenutím: „Sudť teď každý, zdali z těchto řečí Krista Pána zřejmě nevysvítá, že sv. apoštolu Petru co nejvyšší hlavě a středu jednoty církevní uděleno bylo daru neomylnosti u věcech víry a mravů“ (str. 86). Cituje totiž slova pastýřského listu Jirsíkova.

Spis Turnerův je doporučován vřele v Ordin. listu budějovickém, roč. 1873.

Biskup Jirsík svůj požehnaný život končí 23. února 1883. O vroucnosti jeho milujícího českého srdce, jehož podle slov básníkůvých patřilo Církvi půl a vlasti půl a oběma opět celé, svědčí slova jeho závěti z 8. prosince 1882: „Ovečky drahé a v Pánu milované, slyšte poslední slova svého Vás milujícího biskupa! Nespouštějte se nikdy Boha! Držte se věrně a pevně svaté církve katolické. Nebudete toho litovat na smrtelné posteli!“ (Srov.: Ordinariát. list, 1883, str. 28.)

---

<sup>8)</sup> Ordinariátní list Budějovické diecése. 1872, č. 2, str. 5, 6, 7.

# ČTVRTÁ ČÁST

## NEOMYLNOST PAPEŽSKÁ A ČESKÝ LID

### NEOMYLNOST PAPEŽSKÁ A ČESKÉ DUCHOVENSTVO

České duchovenstvo je oddáno svým biskupům, a proto v náhledu na prohlášení neomylnosti papežské se celkově shoduje se svými biskupy. Orgán katolického duchovenstva „Časopis katolického duchovenstva“ již v ročníku 1869 nám udává toho náznak v článku Ant. Skočdopole: Budoucí sněm a francouzští biskupové. Autor se zmiňuje o pobouření, jež vyvolal časopis *Civiltà cattolica* svým článkem prohlašujícím, že na budoucím sněmu se především bude jednat o prohlášení neomylnosti papežské a nanebevzetí Panny Marie za články víry, a že nebudou připuštěny nějaké debaty.<sup>1)</sup>

Důkladněji informuje o průběhu koncilu vatikánského Dr. Klement Borový v článku: Oekumenický sněm ve Vatikáně. Píše: „Největší pozornost světa katolického vzbudila otázka o neomylnosti papežské čili abychom vědeckým termínem věc naznačili, de personali infallibilitate summi Pontificis“. Majorita as 400 Otců si přeje prohlášení . . . Minorita v počtu 137 se vyslovila ve zvláštním od kard. Rauschera vypracovaném Praememoria v tom smyslu, aby osobní infallibilita nebyla prohlašována za dogma.“ Autor se též zmiňuje o brožurkách, jež jsou proti prohlášení neomylnosti papežské, a podává jejich stručný obsah. Jsou to: 1. Hefeleho: *Causa Honorii Papae*, jež z historických důvodů je proti definici neomylnosti papežské a 2. De

---

<sup>1)</sup> Časopis katolického duchovenstva. Praha, roč. 1869, str. 304 a 468.

summi Pontificis infallibilitate personali. Borový naznačuje, že spisovatel není jmenován, „jen tolik podotýká, že jím jest jeden z theologů, kteří se v průvodu biskupů z Rakouska a Německa do Říma přišedších nalézají“.<sup>2)</sup>

V článku: „Sněm vatikánský“ týž autor, ač je uveden jen v indexu, si stěžuje bolestně: „Kam se poděly ty krásné naděje, které jsme ve sněm tento skládali! Neomylnost osobní papeže římského se stala dekretem většiny. Duchovenstvo české osvědčilo, že ve vlasti naší neomylnost církve sice vždycky co články víry byla hlášána, ale osobní neomylnost papeže římského že nepřináležela mezi to, „quod semper, ubique et ab omnibus creditum est“. Leč nedbáno hlasu 115 kněžíat církevních, mezi nimiž po věky skvíti se budou jména: Schwarzenberg, Rauscher, Mathieu, Fürstenberg, Jirsík, Strossmayer, Dupanloup, Hefele, Darboy, Simor, Ketteler. Výrokem většiny sněmovní neomylnost papeže prohlášena za dogma. Bůh sám to suď a račiž rozsouditi brzy, zdali se to stalo ku blahu církve . . . I kojíme se tudíž důvěrným očekáváním, že pp. biskupové opominou nutiti své duchovní a rozkazovati jim, aby za články víry prohlašovali s kazateli to, co po našem i týchž nejdůstojnějších pp. biskupů pevném přesvědčení mezi články víry nenáleží . . . České však duchovenstvo přidrží se metropolity a primasa svého; onoť nebude vzbuřovati odboj proti stolici Apoštolské, ale majíc pevnou důvěru v Kristu co zakladateli církve složenou vyčká další průběh událostí, kterýž nám bohdá lepšího světla poskytne. Deus ipse providebit!“<sup>3)</sup>

Za pražskou universitu mluví dvě blahopřejné adresy zaslané kardinálu Schwarzenbergovi a mnichovskému proboštu Döllingerovi.

---

<sup>2)</sup> Časopis katolického duchovenstva. Praha, roč. 1870, str. 215 sq.

<sup>3)</sup> Časopis katolického duchovenstva. Praha, roč. 1870, str. 391-392.

První adresa zasláná do Říma pražskému metropolitovi na svátek Hromnic 1870 je podepsána kromě rektora a jiných světských profesorů též 3 profesory theologie v čele, a to: Ed. Petrem, Vinc. Náhlovským a Klem. Borovým. Zní: „Jako akademičtí učitelé a upřímní katolíci považujeme se za oprávněné v určité míře též o církevních otázkách projevit svůj názor. K tomu ale nemůže býti lepší příležitosti, než když v nejdokonalejším souhlasu s naším vrchním Pastýřem vyslovíme nejradostnější dík za Jeho vpravdě apoštolský postoj vůči tendencím, jejichž úspěch podle našeho oprávněného přesvědčení by musel Církvi zasaditi těžké rány, jichž uzdravení by bylo mimo lidské možnosti . . .“<sup>4)</sup>

Druhá adresa podobného znění je zaslána prof. Döllingerovi a je uveřejněna v časopise Allgemeine Zeitung z 5. II. 1870, str. 549. Třináct profesorů, mezi nimiž 5 theologů, děkují a projevují souhlas s jednáním Döllingerovým slovy: „Podepsaní docenti Karlo-Ferdinandovy university vyslovují Vám s radostí srdečný dík za mužnou otevřenost a rozhodnost, s níž jste pozdvihl svůj hlas proti návrhu na dogmatisaci papežské neomylnosti, jež část biskupů na koncilu vatikánském přednesla . . . Zatím věříme, že toto přání bude zajištěno rozhodným vystoupením velké většiny rakouských a německých biskupů, můžeme s útechou uzavírat, že ony pokusy zůstanou bez výsledku, neboť jejich uskutečnění by muselo naplniti nejhlubší bolesti každého upřímného syna Církve pro velké nebezpečí pro budoucnost Církve.“<sup>5)</sup>

Tato adresa vznikla na návrh prof. J. Schulteho, právního poradce církevního soudu.

---

<sup>4)</sup> C. Wolfsgruber: Kard. Schwarzenberg. III. díl. 1917 str. 244.

<sup>5)</sup> Collectio Lacensis. Tomus VII. Herder 1890. Freiburgi Brisg., str. 1481 sq.

Za řeholní klerus bylo by možno uvésti opata strahovského Jeron. Josefa Zeidlera, jemuž na zákrok kardinála pražského byl přiznán hlas na sněmu jakožto zástupci řádu premonstrátského. (Narodil se 5. XI. 1790 v Jihlavě.) Ve všech stížnostech menšiny Otců se solidárně účastní svým podpisem. Zemřel však v Římě 1. března 1870 a převezen a pohřben na hřbitově Malostranském v Praze. Z jeho pozůstalosti jsou zachovány v archivu strahovském téměř všechny tiskoviny týkající se sněmovního jednání. Leč jeho korespondence, jež by byla velmi zajímavá pro osvětlení postoje vyššího řeholního duchovenstva, se v archivu strahovském nedochovala.

Jasněji o postoji řádového kleru v zemích českých vůči dogmatu o neomylnosti papežské svědčí člen téhož řádu, pražský profesor Salesius Mayer. On fungoval jako theologický poradce kardinála Schwarzenberga na sněmu vatikánském. A sám podle Granderatha se přiznává k autorství 32stránkové brožurky: *De personali infallibilitate summi Pontificis*, jež českými časopisy byla přisuzována samému kardinálu.<sup>6)</sup>

Kromě Rauscherovy brožury: *Observationes*, již z němčiny přeložil týž vynikající premonstrát do latiny, byla jeho vlastní brožura mezi Otcí sněmu nejznámější. Vyšla rovněž v Neapoli u bratří de Angelis 1870. Obsah brožury je důkladně probrán jednak v CKD 1870 Dr Borovým a v deníku *Politik*.

Pro důležitost této brožurky, jež způsobila u majority na sněmu vatikánském značný rozruch a byla připisována kardinálu Schwarzenbergovi (srov.: *Abendblatt der Politik* 1870 Nr. III. a 114), je dlužno si všimnouti jejího obsahu. Její motto zní: „*Sine ira et studio*“ a je zaměřena proti spisu arcib. Manninga.

---

<sup>6)</sup> Srov.: Th. Granderath: *Geschichte d. V. K. III. d.*, str. 27.



V první kapitole autor precísuje otázku, oč jde. Zdůrazňuje, že se nejedná o možnost apelovati k všeobecnému sněmu proti dekretům papežským, což je bludné, nýbrž o zvláštní prerogativu papeže, o jeho osobní neomylnost. Jestliže protivníci označují Otce menšiny jako odpůrce autority nebo dokonce primátu papežského a tím u věřících v podezření uvádějí, znamená to porušení spravedlnosti a zákona lásky.

Ve druhé kapitole objasňuje autor názor Turrecrematův na neomylnost papežskou v 15. st., podrobuje kritice učení Bellarminovo a poukazuje na nesrovnalosti z dějin, s nimiž si theologové nevědí rady.

Ve třetí nejdůležitější kapitole pak podává 8 protidůvodů proti prohlášení neomylnosti papežské. Učení, které ani v Písmu sv. ani v tradici není tak vysloveno, aby bylo vždy, ode všech a všude věreno, a takovým je mínění o neomylnosti osobní papežské, nemůže býti předmětem dogmatického dekretu. Bude-li papež sám neomylný, je moc ostatních nositelů magisteria popřena. Dále biskupové se stanou pouhými sluhy papežovými. Pro praxi nemá prohlášení významu. Dosud vždy papežové i Pius IX. se před každým dekretem dotazovali biskupů na jich názor. Rovněž sněmy po prohlášení neomylnosti papežské ztratí svou účast na apoštolském úřadě učitelském. Je problémem, co bude s neomylností, onemocní-li papež na duchu aneb bude-li dlouhá sedisvakance. A hlavně následky prohlášení neomylnosti papežovy budou trudné.

V závěrečné kapitole uvádí autor ještě důvody proti oportunitě nového dogmatu; poukazuje na nepřátele, jimž se dá nová příležitost k útokům, na liberální vlády, jež nebudou šetřiti práv církevních, na skutečnost, že protestanté a schismaticové se ještě více odcizí a hlavně, že by bylo zapotřebí spíše biskupy, na jejichž bedrech spočívá obrana církve, podporovati v jejich autoritě než jich autoritu snižovati v očích lidstva. Poslední slova závěru brožurky zní: „Qui se

exaltet, humiliabitur, justissima Dei sententia est. Postquam Bonifatius VIII. Sanctae Sedis in temporalia regna potestatem solemni definitione ad fastigium evexerat, diuturna et foedissima S. Sedis externa humiliatio successit. An nulla ratio est timendi, ne si spiritualis ejusdem Sedis potestas ultra modum justum extolatur, inscrutabili Dei iudicio spiritualis sequetur humiliatio? e. gr. contristatio ejus per magnam animorum a S. Sede alienationem? Ergo nunc reges intelligite!“<sup>7)</sup>

Obsah i styl uvedené brožury dokazují, že pravděpodobně i řeči kardinála Schwarzenberga po stránce theologické byly redigovány Salesiem Mayerem. I nižší duchovenstvo české projevuje souhlas s vystoupením svého metropolity v Římě. Tak duchovenstvo pražské v duchovní správě posílá 23. června 1870 svému arcipastýři do Říma významnou adresu synovské oddanosti a díků za jeho postoj ohledně definice papežské neomylnosti. (Srov. Blahověst 1870, str. 287.) Podobnou adresu souhlasu mu zasílá vyšehradská kapitula, dále představení semináře pražského.

Z venkovského kleru vikariát pardubický, čáslavský a rokycanský.<sup>8)</sup>

Z rokycanského vikariátu je též pozoruhodná adresa duchovenstva v čele se zasloužilým děkanem Kasperem biskupu Strossmayerovi.

## POSTOJ ČESKÝCH KATOLÍKŮ K NEOMYLNOSTI PAPEŽSKÉ

V době koncilu vatikánského se projevují v českém lidu účinněji snahy a tužby po politické svobodě. Ne

---

<sup>7)</sup> Srov.: ČKD, 1870, str. 223 a Abendblatt der Politik 1870. Nr. 1 4.

<sup>8)</sup> Srov.: Em. Friedberg: Sammlung der Aktenstücke z. I. vat. Kon. 1872, str. 126.

neprávem se tvrdilo, že hrob všech rakouských ministrův dlužno hledati v Čechách. Sám pražský arcibiskup byl důsledným odpůrcem rakouského centralismu a známý biskup mohučský Ketteler si stěžuje „na spojování se rakouského episkopátu s feudální stranou autonomistů, zvláště na otevřený přechod kardinála knížete arcibiskupa pražského B. Schwarzenberga k českým autonomistům, vedeným hr. Lvem Thunem.“<sup>9)</sup>

Občanská strana vedená Palackým a Riegrem stejně jako česká šlechta zdůrazňují české státní právo. Později však ustupují tito t. zv. staročeši do pozadí a politického vedení se ujímá též strana mladočechů, pod Dr. Jul. Grégrem, jež má však ráz liberální a je zabarvena husitsky a proticírkevně. Jest sice pravdou, že poslední zbytky josefinismu byly odstraněny v r. 1855 konkordátem, o jehož uzavření má zásluhu kromě Schwarzenberga hlavně býv. vychovatel císaře Othmar Rauscher. Než záhy se projevuje u liberálů nespokojenost s konkordátem, o němž prohlašují, že „znamená jediné vítězství biskupů, možno říci církevní aristokracie“.<sup>10)</sup> A protoliberální strana mladočechů, proticírkevně založená, stojí proti němu nazývají konkordát kořistí Říma.

Bohužel, názory z politického života se přenášejí i do života církevního z nepochopení, že Církev není instituce přirozená, nýbrž zřízení původu božského. Možno říci, že všeobecně v době bojů o definování neomylnosti papežské česká inteligence i lid sympatizovali s opozicí. I u praktických katolíků znamenáme nesouhlas s návrhem vyhlásiti dogma o papežské neomylnosti, ale opět to byly důvody opportunity, jež vedly k tomuto přesvědčení.

---

<sup>9)</sup> Fr. Vígner: Ketteler. R. Oldenbourg, München u. Berlin 1924, str. 525.

<sup>10)</sup> Rich. Charnatz: Österreichs innere Geschichte von 1848 bis 1895, str. 32. B. G. Teubner, Leipzig u. Berlin 1918.

Pádným dokladem postoje českých katolíků jsou dvě resoluce, jež zaujímají odmítavé stanovisko vůči prohlášení dogmatu o neomylnosti papežské.

### *1. Adresa tábora Malínského k českým biskupům*

Dne 26. září 1869 sešel se na polích u Malína blízko Kolína tábor českého katolického lidu v počtu asi 25.000 osob. A v adrese zaslané českému episkopátu vyjádřena je prosba, aby biskupové neprohlašovali na budoucím sněmu dogma papežské neomylnosti. Adresa zaslaná pražskému arcibiskupu a ostatním českým biskupům zní: „Vaše Eminenci! Nejdůstojnější kníže, arcibiskupe, metropolitě království Českého! Vaše Excellence! Nejdůstojnější biskupové diecése českých!

Věrná oddanost k svaté církvi, jejížto vděční synové jsme a hluboké přesvědčení o vznešeném významu a úkolu náboženství naplnily nás žalostí, když jsme uvážili, kterak naší doby vliv náboženský v životě veřejném i rodinném každým dnem povážlivým způsobem klesá, kterak zvláště vzdělané občanstvo vždy více a více všeho církevního života se straní s pohrdavou lhostejností. Jakými prostředky by se dalo zabrániti dalšímu zmáhání se náboženské lhostejnosti. Jsme přesvědčeni, že toto jest vroucím přáním našeho duchovenstva, kteréž věrně oddáno jsouc svému národu, tomuto ve všem upřímně sloužiti chce, sporů náboženských v něm vyvolati sobě nežádá . . . Takovýto spor ovšem by musel nastati, kdyby církev se opírali chtěla těmito směrem, v národě našem již neodvratně vládoucím . . ., anebo kdyby (čehož Bůh uchovej!) biskupové na příštím sněmě římském o *neomylnosti papežské* a v některých větech syllabu obecným usnesením církve schváliti aneb dokonce za dogmata prohlásiti chtěli zásady takové, kteréž proti osvětě naší doby a národa našeho zvláště obstáti nemohou, kteréž také . . . víře a přesvědčení veliké většiny celého kněž-

stva našeho jsou naprosto odporny a kteréž kněžstvo (ač snad mínění své o nich zjevně vysloviti se ostýchá) s pravým strachem očekává, že by snad přece ony zásady se přijmouti mohly . . . Celá historie česká je tomu na svědectví, že pro idey náboženské ochotně se nadchne . . . Biskupové, vrchní pastýři naši, jistě dovedou uvarovati svých soudruhův na sněmu církevním usnesení takových, kteréž by ve světě katolickém a ve vlasti naší zvláště snadno zjevný odpor i v samém kněžstvu vzbuditi mohly, a kteréž by oněm nevěřcům za pravdu daly, kteříž tvrdí, že církev a víra katolická vedle osvěty a svobody obstáti nemohou . . . 25.000 křesťanů katolických, mezi nimi mnoho kněží, sešlo se 26. září 1869 na polích u Malína a předkládají resoluci. Račiz vysocedůstojný episkopát český býti přesvědčen, že předkládající tyto zásady co prosby táboru malínského, činíme tak s poctivým úmyslem prokázati službu církvi, k níž se věrně hlásíme . . . Hrozí nebezpečí, že by na nastávajícím sněmě církevním v Římě vlivem biskupů jinozemských přijaty býti mohly za zásady věrouky katolické: neomylnost papežská a některé věty syllabu, kteréž, jako bezpečně víme, jsou na odpor přesvědčení katolictva českého i kněžstva jeho, a že prohlášení sněmem mohlo by rušiti jednotu církve a vzbuditi zejména ve vlasti naší spory nebezpečné, ba snad i rozdvojení kněžstva českého . . . “<sup>11)</sup> V Malíně 1. XI. 1869. MUDr Štětka, předseda v Kutné Hoře, Dr Štícha v Nových Dvorech, místopředseda, JUDr Jablonský, advokát v Čáslavi atd.

## *2. Resoluce vodňanská*

Podobnou resoluci se 180 podpisy zasílají vodňanští katolíci svému biskupu dne 3. I. 1870, jež zní násled-

---

<sup>11)</sup> Pokrok, pol. časopis. kat. 1869, č. 189 ze 4. listop. Archiv zémský.

dovně: „Jeho Exc. biskupu budějovickému! Strašná katastrofa, jež náš národ bitvou bělohorskou zastihla, byla namnoze piklemi a nástrahami hierarchie vyvolána; každý šlechetný člověk by ji nejraději vymazal . . . My věrní synové národa českého nechceme k břemenu politických otázek, pod nimiž náš díl světa sténá, přiložiti ještě otázku náboženskou, a proto od sebe rozhodně odmítáme vinu všech neblahých následků, jež by nyníjší, v Římě zasedající koncil míti mohl, vyslovující pak tímto souhlas s resolucí malínskou, klademe Vaší Excellenci zmíněnou resoluci na uváženou. Jsme přesvědčeni, že nyníjší stav církve není právě utěšitelný a že ve věci změny nastati musí . . . Nadějeme se, že praktické provedení resoluce zmíněné neuškodí ani církvi ani víře. Kristu se jednalo jen o věc a její podstatu a nikde nečteme, že by byl řekl apoštolům: „Jděte . . . a uveďte věřící pomocí evangelia a tuhé centralisace pode jho Říma . . .“ Jen národní církev má budoucnost. Duchovenstvo chceme národní. Celibát, věc nepřirozená, budiž zrušen. Na místo církevní latiny budiž zaveden při bohoslužbách národní jazyk . . .“<sup>12)</sup>

Obě resoluce, i malínská i vodňanská, ukazují za skutečnost, že politické ideály jsou přenášeny i na půdu církevní, kde se projevuje touha po zdemokratisování ústavy církevní, což ovšem není možné, ježto hierarchicko-monarchické zřízení v Církvi je dílem Krista Pána a tudíž něčím neměnným. Po pročtení obou resolucí chápeme, že byly oprávněny obavy českých biskupů před dogmatisací papežské neomylnosti, již považovali vzhledem k současným prouděním zabarveným husitsky a proticírkevně na půdě naší vlasti za vrcholně neoportunní.

S postojem kardinála Schwarzenberga projevuje souhlas „Katolická beseda“, jež v čele s hr. L. Thunem a Ervínem a Albertem Nostitzem se usnesla po-

---

<sup>12)</sup> Archiv zemský: Národní listy, roč. 1870, čís. 3.

slati svému arcipastýři do Říma pozdravnou a blahopřejnou adresu. Ještě zajímavější je postoj katolických voličů z Rokycanska, shromážděných kolem poslance JUDr Stan. Neumanna, kteří dne 5. VII. 1870 odesílají J. E. kard. Schwarzenbergovi a zároveň diakovarskému biskupu Strossmayerovi do Říma telegrafické osvědčení díků a souhlasu s jejich bojem proti prohlášení neomylnosti papežské.<sup>13)</sup>

Pro zajímavost ještě si uvedeme dopis brněnského profesora ve výslužbě Vavřince Kotzureka ze dne 24. června 1870 s latinským veršovaným věnováním Piu IX. (Dopis originál v archivu arcib.)

V dopise prosí kard. Schwarzenberga, aby upozornil sv. Otce na nebezpečí, jež hrozí Církvi z prohlášení nového dogmatu o neomylnosti papežské, neboť „*parva scintilla saepe excitat incendium*“. Zdá se však, že zajímavé, veršované memorandum z 24. IV. 1870 vysloužilého profesora z Brna kardinál Schwarzenberg sv. Otci nepředložil, ježto je mezi akty zv. *Officiosa* z r. 1870. (V originálním znění uvedeno v doložkách.)

## ČESKÝ TISK O NEOMYLNOSTI PAPEŽSKÉ

Prolistujeme-li tehdejší časopisy, shledáme, že všichni tehdejší tvůrcové lidového, veřejného mínění jsou proti prohlášení dogmatu, ne-li proti učení samotnému.

1. Politický týdeník katolický „Čech“ informuje své čtenáře umírněně a uveřejňuje zajímavé dopisy o průběhu sněmovního jednání z Říma pod značkami S. nebo S. H. Bylo by velmi poučné odšifrovati uvedené značky. Pravděpodobně byli dopisovateli tajemník arcibiskupský Dr J. Houška a profesor Salesius Mayer,

---

<sup>13)</sup> Archiv zemský: Čech, roč. 1870, str. 244.

kteří oba provázeli kardinála Schwarzenberga do Říma. Tak na př. zajímavý dopis z 7. IV. 1870 poskytuje vhléd do situace na sněmu a uvádí na míru pověsti o bouřlivých scénách na koncilu. Dopisovatel prosí, aby čtenáři přemrštěným zprávám časopisů nepřikládali víry. Výslovně píše: „Podobně vše, co noviny o kardinálu arcibiskupu pražském oznamují, dejte vždy napřed do quarantainy, jestliže to ihned co pouhou lež zavrhnouti nechcete. Je to věru k víře nepodobno, k jakým věcem veřejný tisk nyní se použití dává a jak jednotlivé události způsobem hnusným překrucuje.“

2. „Pokrok“, politický časopis katolíků, rovněž projevuje antipatii proti vyhlášení dogmatu o neomylnosti papežské. Tak v čísle 223 z 8. XII. 1869 soudí, že „neomylnost co dogma prohlášená se hodí tak málo do 19. stol., že by tím prohlášením Otcové církve padli v klatbu vzácné nevědomosti, ať nedíme směšnosti. Proč pobuřovat svět prohlášováním toho, co už bez toho jest? Vždyť jesuita Perrone stejně své posluchače toto dogma učí. Spíše je potřebí se ujmouti demokratických zásad století a ujařmených pracujících tříd.“

3. „Národní listy“, liberální deník, projevují proticírkevní smýšlení. Tak článek z 10. XII. 1869, č. 341, hodný pera svobodného zednáře, je toho jasným důkazem. Pod titulem: „Koncil“ líčí zahájení sněmu slovy: „Nejprvnější šli nosítkáři, pak obyčejní kaplani, tajní kaplani, čestní komorníci, tajní komorníci, zpěváci papežské kaple, kolegium prelátů, generální opatové v mitrách, opatové bez miter, biskupové, arcibiskupové, primáti, patriarchové, kardinálové, papež na nosítkách . . .“ S bujnou fantasií novináře líčí autor procesí. Dodává: „Kolosalní obraz, jež bychom mohli nazvati tragedií devatenácti set let! Církev římská je zkažena. Jsou tam důvěrníci, svobodně zvolení zástupci veškeré společnosti římsko-křesťanské? Jsou tam representanti jednotlivých národů? Pravý koncil



by musel vypadat jinak. Nikoli sjezd nejvyššího kněžstva, ale musel by býti na podkladě demokraticko-republikánském a na podkladě zásad svobody a osvěty. "Národní listy informují čtenáře též o „jezovitské“ většině, jež prosazuje na sněmu neomylnost papežskou (č. 5, 1871). V č. 22 citují prohlášení probošta Döllingera proti neomylnosti papeže, v č. 24 uvádějí adresu minority Otců na sněmu vatikánském proti prohlášení neomylnosti papežovy. Skresleně je vylíčen bouřlivý výstup Strossmayerův a Schwarzenbergův na sněmu (č. 88 - 1870) a jiné novinky, jež lahodí zvědavosti čtenářů.

4. Bohemia je sice německý časopis, ale dlužno si ho všimnouti, ježto byl hojně čten českou inteligencí. Na jeho informace o sněmu vatikánském bylo nejvíce oprávněných stížností. Tak je kritisován ostře romanismus římské kurie, ježž prý dovrší jezuitský program sněmu vatikánského.<sup>14)</sup> Koncil má býti „přirozeným korektivem proti přehmatům a upřílišeným nárokům římského kurialismu (č. 287). Neprávem přisuzuje minoritě biskupů na sněmu, že bojuje proti učení o neomylnosti papežské, tudíž prohlašuje Otce menšiny za antiinfallibilisty, ač ve skutečnosti tito byli jen antioportunisty. Tím se ovšem pravověrným biskupům menšiny děje velká křivda.

### *Tisk výslovně proticírkevní*

Protikatolicky a protinábožensky naladěné tiskoviny, jež již v době sněmu vatikánského otravovaly duši českého lidu, samozřejmě napadají a zesměšňují dogma o neomylnosti papežské způsobem neslýchaným. Za články politického časopisu „Svoboda“, redigovaného známým zapřisáhlým odpůrcem katolicismu Jos. Barákem, každý ušlechtilý Čech se musí

---

<sup>14)</sup> Archiv zemský: Bohemia, roč. 1869, č. 283.

před světovým forem stydět. Stačí citovati pouze nadpisy, sršící nenávistí vůči všemu křesťanskému a zvláště katolickému. „Neomylnost papežská a čarodějství“ (č. 11. a 12. - 1872) nebo: „Zlomeny budtež okovy Římem ukované“, „Ze života jednoho také neomylného“ atd.

V budějovické diecési neblaze proslul svým protikatolickým působením známý „sedlák myslitel“, patriarcha českého agrarismu, padařovský filosof Alfons Šťastný. Narodil se 19. IV. 1831 ve Štěkni u Strakonice, jako externista studuje na gymnasiu a pak na technice, ale pro rodinné poměry nechává studii a přebírá rodinný statek v Padařově u Tábora. „V letech 70. následkem vzrušení v národě českém pro nové učení o neomylnosti papežské Šťastný opustiv církev katolickou a zůstav bez vyznání, napsal 7 brožur proti učení autority církve.“<sup>15)</sup> Založil v Jistebnici spolek „Přátel svobody svědomí“, jenž je předchůdcem Volné myšlenky. Přispíval do Národních listů a spřátelil se s Ed. Grégrem. R. 1873 převzal vedení proticírkevního časopisu „Svobody“, ale pro nepochopení do roka musel vydávání zastaviti. Z jeho brožur je nejznámější: Encyklika a syllabus Otce sv. Pia a encyklika a syllabus syna nové doby, Praha 1874. Upozorňuje „nositel osvěty“, že hrozí nebezpečí od jezovitů, „papežských verbířů“. Církev katolickou nazývá nenávistně „sektou neomyláckou“ (str. 18), náboženství „neomylácké“ je nejnesnášenlivější na světě, a proto padařovský filosof předkládá „všem učitelům a přestounům učení rozumového a jejich následovníkům“ svou encykliku, jejímž úkolem je „zkrotit zmáhající se ultramontánství v Čechách.“<sup>16)</sup> Druhá brožura: „Ne-

---

<sup>15)</sup> Ottův naučný slovník, d. XXIV., str. 763.

<sup>16)</sup> Alf. Šťastný: Encyklika a Syllabus Otce Sv. Pia IX. a Encyklika a Syllabus syna nové doby. Dr Grégr, Praha 1874, str. 76.

omylnost papežská“ podobným způsobem útočí na „neomyláckou“ církev katolickou. Nebylo by důstojné a je též zbytečné theologicky vyvracet proticírkevní výpady „filosofa-sedláka“. Šťastný, jenž přímo zbožňoval přírodní filosofii v duchu německého materialismu i podle prohlášení Masarykova je „přímo typickým reprezentantem svobodomyšlnosti“.<sup>17)</sup> Jeho brožurky však svědčí o jeho zaujatosti a stranickosti vůči Církvi, již opustil.

### *Vysvětlení postoje vůči neomylnosti papežské*

Důvod postoje českých biskupů na sněmu vatikánském, že totiž se stavěli proti prohlášení papežské neomylnosti, je jasný. V celém národě českém byl živěn tiskem odpor proti státní centralisaci a zdůrazňována svoboda národní. Bohužel, oprávněné požadavky politické se přenášejí i na půdu církevní v tom smyslu, že i v Církvi volají laikové po decentralisaci a naprosté svobodě. Ovšem ve společnosti duchovní, již Církev jest, správná svoboda záleží v imunitě od mravních kazů a v dosažení nadpřirozeného cíle, určeného Základatelem nejideálnější společnosti náboženské, Ježíšem Kristem. Proto sympatie pro decentralisaci v Církvi nikdy nemohou býti uskutečněny, protože ústava hierarchicko-monarchická v Církvi je původu Božího a tudíž neměnitelná.

Biskupové čeští byli si dobře vědomi tohoto proudění myšlenkového v zemích českých, a proto usilovali, aby byla oddálena dogmatisace článku o neomylnosti papežské, jež v té době budila nelibost, ba přímo odpor i u katolíků dobrého smýšlení.

Byli zde i důvody politické. Liberálové usilují odstraniti konkordát a právě prohlášení neomylnosti papežské bylo jim vítanou záminkou, aby Církev byla ve

---

<sup>17)</sup> Masarykův slovník naučný, díl VII. 1933, str. 84.

svých právech omezena. Obavy biskupů se skutečně splnily, ježto hned po vyhlášení nového dogmatu vláda rakouská prohlašuje konkordát za zrušený s odůvodněním: „Der Kompaziszent ist ein anderer geworden.“ Teprve r. 1874 byl neklid utišen zákonem o vnějších právních poměrech katolické církve.

Každý nezaujatý historik musí uznati, že úmysly českých biskupů na sněmu ve Vatikánu byly ty nejčistší a že postoj jejich proti definování papežské neomylnosti byl s ohledem na domácí poměry české velmi oprávněný. Než současně je jasné, že prohlášení papežské neomylnosti a autority primátu Velekněze římského bylo vůbec pro přítomnost i dalekou budoucnost dílem Prozřetelnosti Boží . . .

## PÁTÁ ČÁST

# BISKUP STROSSMAYER A OSTATNÍ BISKUPOVÉ SLOVANŠTÍ

### BISKUP JOSIP JURAJ STROSSMAYER

Odpůrci neomylnosti papežské bylo nejvíce zneužíváno jména velikého biskupa jihoslovanského Josefa Jiřího Strossmayera. Tento veliký syn bratrského národa chorvátského se narodil 4. února 1815 v Oseku jako deváté dítě J. Strossmayera a jeho manželky, vlastenecké Chorvatky, Anny Erdeljacové. Ve svých vzpomínkách doznává s láskou: „Ako je što dobra u meni, to je od moje majke!“<sup>1)</sup> Studuje na františkánském gymnasiu v Esseku a pak filosofii v Diakově. Bohovědu na universitě v Pešti a byl 16. II. 1838 vysvěcen na kněze. Na žádost svého biskupa, diakovarského, je poslán na další studia na ústav pro vyšší studia bohovědná „Augustineum“ ve Vídni. Tam jako dvorský kaplan po předložení disertace: *De schismate Graecorum cum praecipuo ad Primatum Romani Pontificis respectu a. rigorosech složených* „cum applausu“ je promován na doktora theologie. Když z důvodů zdravotních biskup diakovarský J. Kukovič resignoval, byl jmenován 18. XI. 1849 biskupem diakovarským (býv. Sirmium) Strossmayer a posvěcen příštího roku nunciem Viale Prela na biskupa. Mladý biskup si činí svou devisou: „Sve za vjeru i za domovinu.“ Porocce jej jmenuje kongregace „de Propaganda Fide“ apoštolským vikářem a administrátorem pro katolíky v Srb-

---

<sup>1)</sup> Tade Smičiklas: *Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera*, str. 4. Jugoslavenska Akademija znamenosti i umjetnosti, Zagreb 1906.

sku na zákrok nuncia vídeňského, jenž znal jeho smýšlení slovanské a považoval jej za nejvhodnější osobnost pro navázání styků s církví východní. Nadšenými slovy píše vlastenecký biskup knížeti srbskému Alexandru: „Radujem se, što po tomu u uzi sojuz sa slavjanskom vladom srbskom stupiti sreća mi dostade; u grudich po mojich ona ista krv slavjanska teče, koja i u grudich junačkog naroda srbskov!“<sup>2)</sup>

Ve své diecési staví nádhernou katedrálu v Diakově, jež je zasvěcena apoštolu sv. Petru a má na průčelí vryt nápis, vyjadřující životní poslání svého tvůrce: „Slavi božjij, jedinstvu crkava, slogi i ljubavi naroda svoga.“ To byly tři ideály velkého biskupa, pro něž se fanaticky obětoval: Sláva Boží, sjednocení církví a blaho národa.

### *Biskup Strossmayer a neomylnost papežská*

Na sněmu vatikánském byl Strossmayer rozhodným odpůrcem dogmatisace neomylnosti papežské a jedním z nejhorlivějších členů menšiny. Sami jeho odpůrci přiznávají eleganci a ciceronskou vytržbenost jeho bouřlivých řečí pronesených na sněmu, ač mu při tom přezdívali „biskup z turecké hranice“. „Jisté volnější duchovní zaměření, a jistě spíše velká přímost vše, co si myslel a měl na srdci bezohledně vysloviti, byly jeho charakteristickými vlastnostmi.“<sup>3)</sup> V tomto smyslu se o něm též vyjádřil jeho intimní přítel, podobný jemu svou povahou, biskup orleánský Dupanloup, slovy: „Koncil našel svého člověka.“

Bohužel, řeči Strossmayerových na sněmu vatikánském bylo velmi zneužíváno, a proto Dr Andriž Spile-

---

<sup>2)</sup> Ferdo Šišić: J. J. Strossmayer, Dokumenti i korespondencija. Knjiga I., str. 7. Jugoslavska Akademija, Zagreb 1933.

<sup>3)</sup> Th. Granderath: Geschichte d. V. K. II., str. 103.

tak obhajuje pravověrné smýšlení biskupa diakovarsko-bosenského v knize: Biskup J. J. Strossmayer u vatikanském saboru. Zdůrazňuje v předmluvě: „A mezi řečníky oposice není ani jeden biskup takový, který by byl se připojil ke straně protivníků jako nepřítel Říma a papežství, a takovým je také diakovarský biskup Strossmayer.“ (Srov. str. 5.) A z pěťsvazkového pokračování Mansiho kolekce: *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio* - vydávaného asumptio-nistou D. Ludvíkem Petittem a Iv. Martinem od r. 1923. (Mansi, sv. 49, 50, 51, 52, 53.) cituje latinské řeči Strossmayerovy a překládá do chorvatštiny.

Řeči biskupa diakovarského dokazují, že jihoslovanského vlastence vedly hlavně důvody oportunní k tomu, aby vášnivě bojoval proti vyhlášení dogmatu papežské neomylnosti.

V první své řeči Strossmayer volá vroucně slovy Bossuetovými: „*Lingua arescat, lingua mihi in faucibus exarescat, si quid unquam intentione quadam sinistra dicturus sim, quod iuribus S. Sedis derogare possit . . .*“ Zdůrazňuje své nejčistší úmysly a zapřísahá se, že práva Sv. stolice jsou mu posvátná.

Ve své druhé řeči o návrhu „*de disciplina Ecclesiae*“ staví se za názor kard. Schwarzenberga, že třeba netoliko vytyčovati povinnosti biskupů, ale též vymeziti jejich práva. „*Eminentissimus Cardinalis et archiepiscopus Pragensis, quem honoris causa nomino et cui pro iis, quae hoc loco tanta cum gravitate et auctoritate dixit, mea ex parte intimas ago gratias; dixit ille reformationem ordiri debere ab augusto cardinalium collegio.*“ Tudíž i podle názoru Strossmayerova je třeba začít reformou sboru kardinálského.<sup>4)</sup>

Jeho čtvrtá řeč 22. III. 1870 byla velmi bouřlivě

---

<sup>4)</sup> Andr. Spiletak: Biskup J. J. Strossmayer u vatikanském saboru, Hrvatska bogosl. Akadem. Sv. XII. Zagreb 1929. str. 32.

skončena. Biskup diakovarský kritisuje návrh k úvodu schematu „de Fide catholica“ a pronáší názor, že slovy úvodu by se mohli cítiti uraženi protestanté. Poukazuje, že i mezi protestanty jsou mnozí, dobře smýšlející křesťané. Ježto se řečník odchyluje od schematu, předseda kard. Capalti vybízí biskupa, aby se vrátil k věci. Horkokrevný řečník protestuje proti přerušení své řeči. Shromáždění Otcové volají: „Descendat, descendat!“ Ba ozývaly se i hlasy: „Alter Lutherus est iste“ a podobné. Že řečník zašel do krajnosti, o tom svědčí skutečnost, že den nato sám kardinál Schwarzenberg mu učinil výtku, že zachází daleko a tak kompromituje menšinu.<sup>5)</sup> Této scény bylo využíváno nepřáteli Apoštolské Stolicе a skutečnost skreslována.

Nejdůležitější však řeč Strossmayerova, týkající se papežské neomylnosti, byla pronesena v 63. shromáždění Otců 2. června 1870. Řečník se dovolává proti oportunitě dogmatu neprávem sv. Cypriána. Usiluje vyvoditi z jeho spisu: *De unitate ecclesiae*, že podle učení sv. Cypriána jurisdikce biskupů není omezena toliko na hranice vlastní diecése. Praví výslovně: „*Meo quidem iudicio, praeter hanc iurisdictionem insitum est vi characteris et ordinis episcopalis virtuale quoddam in relinquam ecclesiam ius.*“ Sice doznává, že sv. Cyprián zašel za meze, a proto sv. Augustin o něm právem napsal: „*virum hunc et sanctum egregium suum excessum martyrio abolere debuisse.*“<sup>6)</sup> Přece však z této skutečnosti vyvozuje, že aspoň ve 3. století nebylo nic známo o osobní a naprosté neomylnosti papežské. A zdá se mu, že totéž platí nejen o církvích afrických, nýbrž i maloasijských (dovolává se Firmiliána z Kapadocie).

---

<sup>5)</sup> Srov.: Th. Granderath: *Geschichte d. V. Kon.*, díl II. str. 400.

<sup>6)</sup> Srov.: Andr. Spiletak: Biskup J. J. Strossmayer u vat. saboru, str. 94-114.



Největší však nesnází je mu to, že po prohlášení papežské neomylnosti všeobecné sněmy pak budou zbytečnými a neužitečnými. Je sice vhodné, aby práva primátu byla posvátná a neporušitelná, ale stejně potřebné je, aby byla nedotknutelná práva biskupů. Řečník vášnivě zdůrazňuje: „Ego repeto, huic iuri episcoporum numquam renunciare possum, quia hoc est originis divinae.“ Proto během 18. století církev raději své prerogativy neomylnosti používala, než aby ji definovala. Proti vhodnosti dogmatisace uvádí dále současné poměry. Výslovně praví: „Věřte mi, nejsou zbytečné naše obavy, nejsou neoprávněná nebezpečí, jež předvídáme. Já aspoň mohu říci před Bohem, jenž mne bude souditi, že po prohlášení definice mému stádcí vzniknou mnohá nebezpečí. Katolíci charvátští mezi jižními Slovaný jsou oddáni Apoštolské stolici. Obávám se však, že tento kvas Bohem určený, aby ostatní masu Slovanů prokvasil a přivedl k jednotě, bude mít pak veliké překážky . . .“

Vzletná řeč Strossmayerova prokazuje omyl řečníkův, že biskupská moc by byla ohrožena prohlášením papežské neomylnosti a že není omezena hranicemi diecése. Pius IX. ve své alokuci před slavnostním prohlášením dogmatu zdůraznil právě opačný názor. Rovněž budoucnost ukázala, že obavy biskupa diakovarsko-srémského byly upřílišené, neboť nedošlo k odpadům mezi Charváty pro prohlášení papežské neomylnosti. I z této řeči je patrné, že řečník si přeje nejprve vyřešiti a odstraniti jisté nesnáze historické, ale že není proti učení o neomylnosti papežské vůbec. Proto francouzský historik právem napsal o Strossmayerovi: „Nikdy se neprojevil jako theolog nebo filosof, nýbrž spíše jako taktik katolického apoštolátu.“<sup>7)</sup> Chápeme tudíž jasně postoj ušlechtilého pastýře, který měl příliš

---

<sup>7)</sup> Fer. Mourret: *Histoire générale de l'Église*. T. VIII. Paris 1919, str. 549.

na myslí sjednocení s církví východní a v prohlášení neomylnosti papeže vidí hrob pro svůj životní ideál.

Jména pravověrného biskupa diakovarského bylo zneužito, aby krylo falsifikát jeho 5. vatikánské řeči. Záhy se totiž objevily latinské, italské, německé, ba i české brožurky o neomylnosti papežské, jež byly prohlašovány za dílo Strossmayerovo. U nás vyšla v Brně 1904 brožura: O papežské neomylnosti. Řeč biskupa J. Strossmayera na vatikánském sněmu církevním konaném r. 1870.

Srovnáme-li český falsifikát řeči Strossmayerovy s latinským originálem, na první pohled zjistíme, že jde o nepodařený protestantský padělek. Neboť falsifikát přímo popírá primát papežský slovy, jež jsou vložena v ústa slavného biskupa, diakovarského: „Ano, ještě více, k svému úžasu nenalézám v dobách apoštolských také ani řeč o nějakém papeži, jenž by byl nástupcem sv. Petra a náměstkem Ježíše Krista, zrovna tak jako o Mohamedovi, který tehdy ještě neexistoval. (Srov. str. 6.) Dále uvádí falsifikát důvody proti papežství vůbec. „Syn Jonášův nikoliv za prvního se má pokládati.“ Krásnější byla církev, když nebylo papežství! „Já jsem pátral po papeži nějakém v prvních 4 stoletích, ale nenašel jsem ho,“ pokračuje Pseudo-strossmayer. Proti neomylnosti papežské je uváděn papež Viktor montanista, Liberius arián, Eugenius IV., jenž povolil Čechům kalich, Pius II. jej pak odvolal. Nepravý Strossmayer-protestant volá dále: „Protestanté se zmocní průlomu s tím větší odvahou, že mají na své straně dějiny . . . Vy neprotestujete proti mně, nýbrž proti sv. apoštolům, pod jejichž ochranu, aby tento koncil církev postavil, jsem si přál. Kdyby se svými rubáši přišli ze svých hrobů, pronesli by řeč, jež by se od mé nelišila,“ tak končí Pseudo-Strossmayer (str. 23).

Strossmayer protestoval proti přepisování podobných podvržených řečí svému jménu. V dopise biskupu J. Fesslerovi, býv. tajemníku sněmu vatikánského,

píše: „Vy víte, jakož i oni, kteří byli na sněmu, že jsem nikdy takové řeči neměl, již mi připisují . . .“ (Neue Tiroler Stimmen č. 78, r. 1872.)

A biskup Fessler dosvědčuje, že spisek: Papa e Vangelo, discorso di un vescovo al concilo, připisovaný Strossmayerovi, je podvržený padělek.

V archivu biskupství v Diakovaru je rovněž autentický opis dopisu lazaristy P. Pedra Stollenwerka z Buenos Aires, v němž pisatel osvětluje záhadný původ falsifikátů řeči Strossmayerovy. Prohlašuje, že brožury s podvrženou řečí biskupa diakovarského šířené protestanty v Jižní Americe vyšly z pera Dr José August. de Escudéro, jenž původně byl mnichem, pak zednářem a protestantským biskupem a konečně redaktorem.

Rovněž Dr Nikola Voršak, tajemník Strossmayerův na sněmu vatikánském, protestuje energicky proti šíření podvržené brožury jak italské, tak charvátské pod titulem: Govor biskupa Strossmayera u vatikánském saboru 1870 a prohlašuje za bezcharakternost pod firmou katolického biskupa šířiti protestantské smyšlenky. (Srov. Volkszeitung z 20. XII. 1870.)

Rovněž Glasnik č. 3, r. 1873 (biskupský orgán diakovarský) prohlašuje za „očitu lež“ připisovati podobné řeči biskupu Strossmayerovi.

Biskup diakovarský vyhlásil dekrety sněmu vatikánského v diecézním úředním listě „Glasnik“ 26. XII. 1872.

### *Biskup Strossmayer a český národ*

České časopisy v době sněmu vatikánského nadšeně pší o známém vlasteneckém biskupu jihoslovanském. Tak „Národní listy“ si pochvalují, že Strossmayer vystoupil proti prohlášení neomylnosti papežské slovy: „Aspoň se nebude moci říci, že slovanský svět neměl na koncilu ani jednoho biskupa representanta, který by neměl dosti odvahy anebo dosti rozumu, aby se

byl opřel neslýchanému učení o neomylnosti papežské. <sup>8)</sup> Též katolický „Čech“ přináší zprávu o Strossmayerovi pod titulem: Biskup Strossmayer a bouřlivý výstup v koncilu“ . . . a nazývá jej „chloubou slovan-ského duchovenstva a hlavou oposice koncilní“. V článku je podána též ostrá kritika a obvinění jesuitů biskupem diakovarským, že znetvořují ducha i učení katolické církve. (Srov. č. 88 z 25. III. 1870.) Z českých zemí bylo zasláno biskupu Strossmayerovi několik blahopřejných adres a děkovných telegramů vyslovujících souhlas s jeho postojem na sněmu vatikánském. Tak na př. voličové shromáždění kol poslance Dr St. Neumanna z Rokycanska v červnu 1870 zasílají děkovný telegram, nebo občané pardubičtí a jiní.

Sympatie neplatily tolik jeho boji proti prohlášení neomylnosti papežské jako spíše jeho panslavismu, jenž mu byl připisován v míře upřílišené, v jaké ve skutečnosti jím on nebyl.

### *Strossmayer slovanofil*

K dokreslení osobnosti velkého biskupa diakovarského je třeba si ještě všimnouti jeho úsilí o sjednocení církví a národů slovanských vůbec.

Jeho známá: „Korizmena okružnica: O sjedinjenju crkve iztočne sa zapadnom“, vydaná v Diakově 1882 svědčí o tomto ideálu vlasteneckého katolického biskupa. Zdůrazňuje, že rozkol církevní není dílem Slovanů, nýbrž Řeků. Proto vyčítá Řekům: O, Grci! Što i stoput bi se prije crkva katolička i Slaveni na nas potužiti morali. (Glasnik 1881 č. 4.)

Vždy rázně protestuje proti pomluvám, že prý je odpůrcem římského papežství anebo že by měl v úmyslu se připojit k církvím pravoslavným. Když v časopise anglickém Times se objevila 14. V. 1870 zpráva, že

---

<sup>8)</sup> Národní listy, r. 1870, čís. 5. Archiv zemský.

po prohlášení papežské neomylnosti Strossmayer se spojí se schismatickou církví východní, ihned v časopise „Tablet“ vydává deklaraci, jíž dementuje mu neprávem přičítané úmysly. „Byl jsem vždy přesvědčen pevně,“ píše, „že katolická část mého národa, až si osvojí zásady pokroku po všech stránkách, je povolána šířiti tyto zásady a přivesti k jednotě katolické onu část naší země, jež je dnes oddělena. K dosažení toho zakládal jsem veřejné instituce, jako Akademii věd a umění, katolickou universitu v Záhřebu, hlavním městě Charvátska; klášter v Diakovaru, sídle mého biskupství, je určen k výchově kněží řádu sv. Františka, jehož úkolem je rozšířiti evangelium a civilisaci v turecké Bosně. Obnovil jsem dřívější, zaniklou kapitolu sv. Jeronyma v Římě, založenou Illyry, a to z toho důvodu, aby se vytvořilo pouto mezi Svatou stolicí a Jihoslovany. Postavití jsem dal velkou kathedrálu na území, kde většina obyvatelstva náleží církvi řecké. Za pomoci Boží tato bude záhy zasvěcena sv. Petru, středu jednoty katolické. Tyto skutečnosti dokazují dostatečně, že to, co bylo řečeno na můj účet, není než zlomyslná pomluva.“<sup>9)</sup>

O pravověrnosti a oddanosti biskupa diakovarského Apoštolské stolici svědčí jeho přátelský poměr v korespondenci s papežem Piem IX., a zvláště chápe snahy biskupa bosenského velký přítel Slovanů, papež Lev XIII., jenž měl v úmyslu jmenovati Strossmayera svým kardinálem. Narazil však na odpor vlády uherské. O vzájemné, přátelské lásce mezi velkým „slovanofilským“ papežem a biskupem svědčí dopis župniku Žičkovi z 3. IV. 1900, v němž pisatel doznává: „Sada sam hvala Bogu doživio padesat godišnjicu svoga biskupovanja. I sv. Oca Leona XIII. ljubim iz svega

---

<sup>9)</sup> F. Šišić: Korespondencija Rački-Strossmayer. Knjiga I., Jugoslavenska Akademija znamosti i umjetnosti. Zagreb 1928. Str. 106.

srca i připravam sam za nj dati i svoj život.“<sup>10)</sup> A skutečně Lev XIII. si váží horlivého, vlasteneckého biskupa a vychází jeho snahám, hlavně ohledně staroslověnské liturgie, ochotně vstříc.

O lásce Strossmayerově k Slovanům není pochybnosti. Ovšem není biskup diakovarský podobně jako jeho intimní přítel, ruský filosof Solovjev, krajním nacionalistou, nýbrž rozumným, milujícím vlastencem. Ze Slovanů jsou mu nejbližší Češi. Byl osobním přítelem téměř všech českých vlastenců: Palackého, Jos. Jirečka, Čermáka, Clam-Martinice, a zvláště po 50 let si dopisuje s L. Riegrem. Nadšeně chválí zlatou Prahu a procky zdůrazňuje, že kdyby toto srdce Evropy podleгло Germánům, znamenalo by to konec Evropy!<sup>11)</sup>

Význačné posláni připisuje bratrskému národu ruskému. V dopise Piu IX. z 25. V. 1877 informuje sv. Otce, že se šíří pomluvy o papeži, jako by byl na straně Turků proti Slovanům. Při té příležitosti pronáší svůj názor o posláni Slovanů: „Dle mého náhledu národ slovanský je povolán, aby budoucně vykonával vliv na Evropu i v Asii. Ba zdá se mi, že tento národ je povolán, aby stárnoucí Evropu, abych tak řekl, jaksi obrodil vroucnější vírou a zbožností. Aby tomu mohl dostáti, ovšem celý musí býti katolický.“

Podobný latinský dopis píše 20. VII. 1888 kard. Rampollimu, v němž poukazuje na posláni národa ruského vzhledem ke roztržce, již způsobili Řekové. „Jsem přesvědčen nejpevněji, že slovanský národ ruský je plně s to, aby vyřešil problém smíření církve východní a západní . . . Pravím to z plného svého přesvědčení; neboť první počátky křesťanského náboženství tohoto velkého a zbožného národa byly čisté, svaté

---

<sup>10)</sup> Mil. Prelog: Strossmayerova čítanka. Narodna knjižnica. Zagreb 1924, str. 91.

<sup>11)</sup> Srov.: Mil. Prelog: Strossmayerova čítanka. Narodna knjižnica. Zagreb 1924, str. 73.

a neposkvrněné; naň se mohou proto vztahovati slova velkého Augustina: „Bloudí jistě materielně, ale vědomě nebloudí, bloudí bona fide, protože samí blud nevymysleli, nýbrž od svedených předků svých přijali; bloudí, ale jsou v nitru svém hotovi blud odložití, jakmile budou přesvědčení . . .“<sup>12)</sup>

A v rovněž zajímavém dopise nunciu Galambertimu z 23. VIII. 1888 ostře kritizuje protestantismus, jenž chce celé Evropě diktovati. Píše: „Jestli se neklamu, Onen, který je cesta, pravda a život, jenž pomáhá Církvi, své nejsvětější Nevěště až do skonání věků, zřejmě nechce, aby jediný národ, zvláště když se z největší části odcizil božské víře, aby celému světu rozkazoval a ukládal svůj zákon; chce spíše, aby národy obrozené a posvěcené tajemstvím sv. Kříže došly míru křesťanského . . .“<sup>13)</sup> Z dvou nekatolických císařství které zvítězí?

Postřeh a vhléd velkého biskupa charvátského byl správný, jak dosvědčují současné dějiny. Rovněž si vysvětlujeme z uvedených dopisů, proč Strossmayer vášnivě bojoval na sněmu vatikánském proti vyhlášení dogmatu o neomylnosti papežské, neboť byl skálopevně přesvědčen, že by to bylo nepřeklenutelnou překážkou jeho životního ideálu, spojení církve východní se západní a tím sjednocení národů slovanských.

Veliký biskup jihoslovanský umírá v požehnaném věku 91 let dne 8. dubna 1905. Zaplakal nad jeho odchodem celý charvátský národ i celý slovanský svět.

Z ostatních slovanských biskupů na sněmu vatikánském dlužno si povšimnouti primasa polského, hr. *Mieczysława Halky Ledochowskiho*, arcibiskupa hnězdensko-poznaňského, jenž na sněmu byl stoupencem

---

<sup>12)</sup> Ferdo Šišić: Korespondencija Rački-Strossmayer I. kn. 1928, str. 14, 15.

<sup>13)</sup> F. Šišić: Korespondencija Rački-Strossmayer, 1928, str. 16.

majority a hlasoval pro prohlášení dogmatu o neomylnosti papežské. Pro své vlastenecké vystoupení v kulturním boji, vyvolaném Bismarckem v Německu, byl od 3. února 1874 vězněn po dvě léta, a jmenován kardinálem pro své neohrožené hájení práv Církve. Od r. 1876 žije v Římě.

Podobně i representant Ukrajiny, biskup lublinský Sosnovski, byl na sněmu stoupencem koncilní většiny.

## PAPEŽSKÁ NEOMYLNOST A CÍRKEVNÍ SJEDNOCENÍ NÁRODŮ

Ruský filosof, Vlad. Solověv, vyslovuje názor, že „boj Východu proti Západu, antagonismus mezi Ruskem a západními mocnostmi možno vyvoditi ze starého zápasu mezi Římem a Byzancí, a vyrovnání může dojíti opět jedině po smíření těchto dvou křesťanských principů“.<sup>14)</sup>

Tedy k opravdovému míru světovému dojde, bude-li mu předcházeti upřímné sjednocení všech křesťanů. Podle vůle Boží principem jednoty je primát Apoštolské stolice a s ní nerozlučně spojené neomylnosti papežské. Tudíž zdůrazněním autority tohoto jednotícího úřadu na sněmu vatikánském byl učiněn značný krok kupředu ve vývoji k sjednocení křesťanstva, zvláště slovanského.

Kéž by příslušní činitelé pochopili poslání katolické Církve pro sjednocení celého lidstva v jednotě víry a společenství lásky!

---

<sup>14)</sup> Wlad. Solověv: Rusko a Evropa. Jena 1917, str. 3. Russland und Europa.



## DOLOŽKY

### *1. Dopis kard. Schwarzenberga arcibiskupu mnichovskému. Ž 4. IX. 1870*

*(Arcibiskupský archiv v Praze)*

Hochwürdigster Erzbischof! Hochgeborener Herr!

Nachdem mehrere Zeitungen verschiedenartige Nachrichten über mich verbreiten, so kann bei der freundschaftlichen Theilnahme, mit welcher mich Hochdieselben beehren, nicht unterlassen, nachstehende Mittheilungen zu machen und einige Wünsche denselben anzureichen.

Als ich am 21. Julius l. J. bei dem heil. Vaters Audienz hatte, wurde ich mit besonderem Wohlwollen empfangen, und besonders gütig nahmen S. Heiligkeit meine Aeusserung auf, bevor ich abreise, vor Ihm zuerscheinen, weil ich im Concile eine Meinung vertreten hatte, die nicht die Seinige ist. Auf die Frage des heil. Vaters, ob ich jetzt Seiner Meinung sei? - schwieg ich still und äusserte dann im ferneren Verlaufe des Gespräches, dass ich mich bemühen wolle, mit Klugheit und Schonung meines Hirtenamtes zu walten; für den Fall aber, dass ich nicht mehr werde gedeihlich wirken können, die Bitte, mein Amt niederlegen zu dürfen, wiederholen müsste, deren ich schon im Monate November vorigen Jahres Erwähnung getan. Ich äusserte ferner, dass ich glaubte zu fehlen, wenn ich schon jetzt mein Bisthum resignieren würde, weil hindurch die Aufregung vergrössert werden könnte, worauf S. Heiligkeit freundlichsterwiderte, dass diesessicherlichein Fehlgriff wäre. Ehrerbietig und wirklich etwas aufgerichtet verliess ich den heil. Vater ohne anderweitig zu einer Unterwerfungs-Erklärung auf gefordert werden zu sein

oder eine solche Erklärung abgeben zu haben, wesshalb die Nachricht, welche die *Unita Catolica* unter dem 22. Julius, das *Giornale di Roma* unter dem 22. August und der *Osservatore cattolico di Milano* vom 29. Julius gibt, was meiner Person betrifft, eine unwahr ist.

Kardinal Rauscher hat zwar die dogmatischen Dekrete vom 18. Juli in seinem Diözesanblatte abdrucken lassen, aber keine Unterwerfungs-Erklärung abgeben. Was aber Kardinäle Mathieu und Hohenlohe betrifft, ist mir über ihre Unterwerfung keine sichere Kunde zugekommen. Die Unterwerfung des Erzbischofs von Köln, welche unbezweifelt ist, überrascht mich nicht, wenn ich mir die Äusserungen vergegenwärtige, welche er, so wie der Bischof von Mainz, in den Privatversammlungen der sogenannten Minorität in Rom gethan hat.

Am 21. Juli Abends verliess ich Rom und kam nach einem kurzen Aufenthalte zu Salzburg am 29. früh in Prag an, wo ein glänzender, demonstrativer Empfang vorbereitet war, welchen ich glaubte ausweichen zu sollen, da er doch eigentlich nicht bloss meiner Wiederkehr, sondern noch mehr meiner Haltung im Concil gelten sollte, die mit den Resultaten des Concils im Widerspruche stand. Die Empfang machte ich dadurch unmöglich, dass ich früher eintraf, als ich erwartet worden war.

In meiner Diözese fand ich, wie ich vorausgesehen hatte, die Aufregung sehr gross. Einige fromme Leuten und einige Hochgestellte, welche in der Infallibilitäts-Lehre eine Befestigung des Authoritäts-Prinzips wännen, freuen sich und sehnen sich nach einer baldigen Publikation der neuen dogmatischen Dekrete; die überaus grosse Menge aber ist sehr gereizt, beinahe der gesammte Klerus der deutschen, wie der slawischen Zunge, alle Vertreter der geistlichen Klugheit, Wissenschaft und Intelligenz sind niedergeschlagen

und besorgen die traurigsten Folgen von der Publikation; ich glaube behaupten zu können, dass die Mehrzahl der mir Anvertrauten die dogmatische Dekrete nicht mit wahrer, gläubiger Ergebung annehmen würde. Einer zahlreichen Schaar aus dem Landklerus, die sich am 3. August bei mir einfand und mir ihre lebhaften Besorgnisse bezüglich der Publikation der gedachten Beschlüsse des Concils unverhohlen ausdrückte, antwortete ich, soviel mich ich entsinne, nicht dass ich Sorge tragen wolle das Infallibilitäts-Dogma unschädlich zu machen, wie ein sehr bedenkliches Tagblatt „Politik“ genant, angibt, sondern dass ich nichts publizieren werde, wodurch Beunruhigung vermehrt werden könnte. Ich halte somit für dermalen jede Publikation der bisherigen Beschlüsse des Concils für unmöglich und finde die Nichtpublikation formall schon desshalb gerechtfertigt, weil das Concil weder suspendiert, noch prorogiert oder aufgehoben, noch nicht vollendet ist, und soviel mir bekannt, die trienter Beschlüsse nicht nach den einzelnen Sitzungen und Unterbrechungen, sondern erst nach beendigtem Concil publiziert worden sind. Bis das Concil beendet sein wird, kommt Zeit, kommt Rath. Eine Aufnahme der bisherigen Dekrete des Concilii vaticani im lateinischen Texte in die sogenannten Diözesablättern ohne Übersetzung, Erklärung und Hirtenschreiben schiene mir eine halbe Massregel, welche den Seelsorgsklerus in eine sehr schwierige, weil zweifelvolle Lage versetzen müsste. Die Regierung wird aber jede Art der Publikation wahrscheinlich ignorieren, und ich muss dieses nicht anders als konsequent finden; auch wäre es für uns Bischöfe wohl schmähhlich, wenn uns durch eine Massregel der weltlichen Macht aus Verlegenheit geholfen werden sollte. Leider, vermuthet ich, dass die wenigen Bischöfe Oesterreichs, welche im Concil zur Majorität gehörten, bald zur Publikation schreiten werden, wie dieses der Bischof von Linz und von Gratz

bereits persönlich getan - mit welch' gedeihlichem Erfolge, ist mir noch unbekannt. Ohne Zweifel wird früher oder später die Oekumenizität des Concils, wenigstens die der vierten Sitzung, angetritten werden und ich gestehe, dass ich die Einwendungen gegen die Vorbereitungen zum Concil, gegen die Geschäftsordnung, gegen die Leitung und den Gang der Verhandlungen, wie gegen die Beschlussfassung nach Stimmenmehrheit zu widerlegen mir nicht getraue.

Doktor Michelis fällt allerdings mit der Tür ins Haus durch sein Urtheil, dass er über den heil. Vater ausspricht, wodurch er seiner Sache sehr schadet. Durch eine gründliche Erwägung des Gewichtes der Minorität und durch eine geschichtliche Erörterung der Wirklichkeit, welche in allen Concilien der Minorität zuerkannt worden ist, dürfte mehr geleistet werden können.

Höchst wünschenswerth wäre es, wenn jene Oberhirten, welche sich dem Beschlusse der IV. Sitzung in ihrem Gewissen nicht unterwerfen können und überzeugt sind, dass die Verkündung der bewussten dogmatischen Dekrete keine guten Früchte bringen wird, recht bald gründliche Vorbereitungen und vertrauliche Berathungen untereinander einleiten würden bezüglich ihrer Stellung, welche sie bei der Fortsetzung des Concils einzunehmen hätten.

Der Weisheit Eurer erzbischöflichen Excellenz muss ich es überlassen, ob Sie für gut finden, dieses mein Schreiben den Minoritäts-Bischöfen Bayerns vertraulichst mitzutheilen. Wenngleich die in Rom verlebten Monate uns immer als höchst verantwortungsvoll, folgenreich und wirklich beschwerlich in der Errinerung vorschweben müssen, so werden mir doch unser vertraulichen Besprechungen stäts wegen Antheil unvergesslich genommen haben, und in denen sich manches Band des Vertrauens und der Freundschaft enger knüpfte. Möge uns dieses Band in der Zukunft immer

fester umschlingen und in wichtigen Augenblicken der Tat und der Gefahr unzertrennlich einigen.

Mit unbegrenzten Verehrung geharre ich Euerer erzbischöflichen Excellenz . . .

Prag am 4. September 1870.

Dopis objasňuje situaci v zemích českých po návratu kardinálově z Říma. Na prvním místě prohlašuje pisatel za nepravdivé zprávy italských časopisů: *Unità cattolica*, *Giornale di Roma* a *Osservatore cattolico di Milano*, o audienci své před odjezdem z Říma, jako by se podrobil rozhodnutí většiny sněmovní. Pouhé vyhlášení dekretů v latinském znění, jak to učinil kardinál vídeňský, považuje za polovičatost a nemá v úmyslu podobně jednati.

29. VII. chystala mu Praha téměř demonstrativní přijetí, jež spíše patřilo jeho postoji na sněmu vatikánském, ale předešel všemu svým nečekaným příjezdem. Jen několik „lidiček“ se těší na brzké vyhlášení dekretů, než převážná většina duchovenstva a inteligence vůbec je rozbourena a obává se neblahých důsledků. Venkovský klerus 3. srpna u audience vyslovil své obavy ohledně publikace dekretů, a proto arcipastýř slibuje, že, pokud bude na něm, bude se snažiti dogma neomylnosti učiniti neškodným. Ježto sněm není ani přerušen ani dosud rozpuštěn, podle vzoru Tridentina, není nutně třeba s hlediska právního ihned publikovati dekrety IV. veřejného sedění sněmu. Až bude sněm skončen, pak přijde čas, přijde rada. Vyhlášení dekretů v diecésních listech v latinském textu bez překladu, vysvětlení a pastýřského listu, se mu zdá polovičatým a nedostatečným. Nepochybně budou se dítí námitky proti ekumenicitě sněmu vatikánského a on sám podtrhuje námitku proti přípravám na sněm, proti jednacímu řádu, proti většině při hlasování. Prohlašuje pisatel dále, že oni vrchní pastýři, kteří se nemohou ve svědomí podřídití rozhodnutím IV. sedění

a jsou přesvědčeni, že vyhlášení dekretů bude mít neblahé následky, by se měli důvěrně poraditi ohledně svého postoje, jež by zaujali na sněmu, bude-li pokračovati.

Ponechává na vůli mnichovskému arcipastýři, zda chce obsah dopisu intimovati biskupům bavorským. Podobného znění píše dopis kardinál Schwarzenberg kard. Mathieuovi v Besançonu. Z toho patrně, že biskupové minority považovali za svou hlavu pražského arcibiskupa,

*2: Dopis vratislavského profesora  
Dra Elvenicha kardinálu pražskému  
(Arcibiskupský archiv v Praze - Officiosa 1870)*

Hochwürdigster Herr Cardinal-Fürst-Erzbischof!

H. Eminenz beehre ich mich anliegend eine Nummer der Breslauer Zeitung, in welcher ich ein von mir verfasster, unter dem 8ten d. M. veröffentlichter Artikel über den ökumenischen Charakter des vatikanischen Concils befindet, ehrerbietigst zu überreichen. Die Verantagsendung zu dem Artikel ist in ihm selbst ausgesprochen. Seitdem hat sich aber die Sachlage in der Breslauer Diözese nach menschlichen Masstabe, zu urtheilen, noch bedeutend verschlimmert. Nicht nur wurden diejenigen, die aus gewichtigen Gründen das derart über die persönliche dogmatische Unfehlbarkeit des Papstes als Glaubensartikel nicht anmessen, von den Kanzeln herab als Irrgläubige, Feinde der Kirche u. s. w. bezeichnet, sondern auch sind vor wenigen Tagen drei um die Wissenschaft und die Kirche wohlverdiente Männer, nämlich der Religionslehrer am hiesigen katholischen Gymnasium, Dr Weber, der Professor der Kirchengeschichte an der hiesigen Universität, Dr Reinkens und der Canonicus Dr Baltzer, sämtlich ab ordine, der letztgenannte ausserdem a beneficio suspendiert werden, weil sie es abge-

leset haben, einen Protest gegen die beiden letzten Dekrete des vatikanischen Concils zu widerrufen. Der Herr Fürstbischof fordert einen schluchtsinigen, nicht nur äussern, sondern innern und gläubigen Unterwerfungsakt, ungeachtet er selbst in Rom mit non placet gestimmt, wie auch nach seiner Rückkehr sich dahin geäussert hat, dass der ökumenische Charakter des Concils angegriffen werden könne. Da aus der gebildeten Klasse der Katholiken im Laienstande unter 100 gewiss 90 das Infalibilitäts-Dogma verwerfen und in ihrem altkatholischen Glauben sich verletzt, resp. ihren guten Namen beeinträchtigt finden; so lässt sich nicht absehen, welche Verwirrung noch bevorstehe, und welche Schädigung der Kirche in mehrfacher Hinsicht eintreten könne. In dieser Lage blicken die altgläubigen, den Extremen abgewandten Katholiken zu tausenden auf Eur. Eminenz hin mit dem lebhaftesten Wunsche, dass es Hochdenselben gelingen möge, ein Retter in der Noth zu werden. Auch ich gehöre zu diesen und habe mir deswegen erlaubt, den anliegenden Artikul, obgleich er den Gegenstand nur nach einer Seite behandelt, ehrerbietigst zu überreichen.

Ich darf wohl noch berühren, dass unter den gegenwärtigen Verhältnissen auch die Studierenden der kath. Theologie an der hiesigen Universität zu Schaden kommen. Sie werden angewiesen, beim Professor Reinkens u. bei anderen Dozenten, welche nicht infallibilistisch denken, keine Vorlesungen zu hören, auch wenn diesselben für ihre wissenschaftliche Bildung noch so wichtig sind. Ein solches Verfahren ist gewiss nicht im Sinne E. Eminenz, wenn es bei den der Grafenschaft Glatz angehörenden jungen Theologen angewandt wird.

Ich verharre in tiefster Verehrung . . . E. Eminenz  
ganz gehorsamer Diener: Prof. Dr Elvenich.

Breslau 23. Novemb. 1870.

3. *Dopis profesora Kotzureka z Brna Piu IX.*  
*Ž 24. IV. 1870.*

*(Archiv arcibiskupství v Praze - Officiosa 1870)*

Sancte Pater!

Fulmina praetereunt vibrata tonantibus astris.

Non sine fulminibus Syllabus ille manet.

Mutatas formas tempora nostra volunt.

Dumque infallibili monitu vis ducere cunctos, Duciter in praeceps impetu quisque suo. Sic, infallibilem si Te decreta notabunt, Lis furet in Patrum Christi-adumque choris. - Dilabentur in adversas populi sibi partes, Romanam fugient lite monente fidem. - Auditas refero voces hominumque querelas. Non cedit dubiis concita turba suis. - Sancta fides arcte populi quae pectora jungit; Mox infallibilis semina mortis habet. - Ast infallibili contemnitur Attila mente, Cui raptor rugiens Italus ipse fuit. - Hinc, ne damneris, noli damnare superbe! Numque infallibilis solus et ipse Deus!

Ergo Pontificum maneat modo maxima cura, Luceat ut cunctis gentibus alma salus Septuaginta mihi fluxere volubilis aevi, conformes anni, qui mea fata vehunt . . . V elegických distichonech varuje „rugosus poeta“, jak se zove starý profesor-klasik, sv. Otce před dogmatisací papežské neomylnosti.

4. *Dopis J. Strossmayera redakci „Tablet“*  
*(Šitić: Korespondencija Rački-Strossm. I. 106.)*

Toute ma vie, mes actes politiques et ecclésiastiques de ces derniers 20 ans démentent suffisamment cette assertion. J'ai toujours été fermement convaincu, que la partie catholique de ma nation, lorsqu'elle aura adopté les principes du progrès dans tous les genres, sera appelée à répandre ces principes et à ramener à l'unité catholique la partie de notre pays, qui en est



séparée aujourd' hui. Ce n'était qu'afin d'atteindre ce but, que j'ai fondé des Institutions publiques, telles que l'Académie des Arts et des Sciences; l'université catholique d'Agram, la capitale de la Croatie catholique; le couvent, élevé à Diakovar, siège de mon évêché, est destiné a l'instruction des prêtres de l'ordre de St. François, dont la tâche est, de répandre l'Evangile et la civilisation dans la Bosnie turque. J'ai fait restaurer l'ancien chapitre, tombé en ruines, de St. Jérôme, fondé a Rome par les Illyriens, et cela, dans le but d'établir un lien entre le St. Siège et les Slaves du Sud. J'ai fait construire une grande cathédrale sur un territoire, dont la majorité de la population appartient a l'Église grecque. Dieu aidant, cette cathédrale sera bientôt dédiée a St. Pierre, le centre de l'unité catholique. Tous ces faits prouvent suffisamment, que ce qu'on a dit sur mon compte, n'était qu'une calomnie malveillante.

Jos. Georg. Strossmayer, évêque  
de Bosnie et de Sirmie.

Rome, 2. juin 1870.

## LITERATURA

1. *K. Bihlmeyer*: Kirchengeschichte auf Grund des Lehrbuches von F. X. Funk. 3 díly. Schöningh, Paderborn 1934.
2. *Cuthbert Butler*: Das Vatikanische Konzil. J. Kösel & Pustet 1933
3. *Eug. Cecconi*: Geschichte der allgem. Kirchenversammlung im Vatican. Pustet 1873. Př. W. Molitor.
4. *Herm. Dieckmann*: Theologia fundamentalis. De Ecclesia. Herder, Freiburg 1925.
5. *Aem. Dorsch*: Institutiones theologiae fundamentalis. De ecclesia Christi. F. Rausch, Oenipotente 1928.
6. *E. Dublanchy*: Infallibilité du Pape. Dictionnaire de theol. cath. Paris 1923.
7. *Jos. Fessler*: Das Vatik. Concilium, dessen äussere Verlauf. Wien 1871.
8. *Em. Friedberg*: Sammlung der Aktenstücke z. I. vatik. Concil. Tübingen 1872.
9. *A. Gastroué*: Infallibilité-Dictionnaire pratique des con. relig. Paris 1929.
10. *Th. Granderath*: Geschichte des Vat. Konzils. 2 sv. Herder, Friburg 1903.
11. *Fr. Hettinger*: Die Dogmen des Christentums. 2 sv. Herder, Freiburg 1887.
12. *Rich. Charnatz*: Oesterreichs innere Geschichte. B. G. Teubner, Leipzig 1918.
13. *J. V. Jirsík*: Populární dogmatika. Praha 1847.
14. *A. Justice*: A propos de l'infallibilité du pape. F. Juven, Paris 1908.
15. *L. Lercher*: Institutiones theologiae dogmaticae. F. Rauch, Oenipotente 1939.
16. *Card. Manning*: Die wahre Geschichte des Vatik. Concils. Germania, Berlin 1877.
17. *Ant. Michelitsch*: Elementa apologeticae sive theologiae fundamentalis. Styria, Graz et Viennae 1925.
18. *Fer. Mourret*: Histoire générale de l'Église. Paris, Bloud et Gay 1919.

19. *R. Nostitz-Rieneck*: Ungetrübter Glanz. Wien, Brzezowsky 1887.
20. *Dom. Palmieri*: Tractatus de Romano Pontifice. Pratti 1891.
21. *Mat. Petitdidier*: Tractatus theol. de auctoritate et infallibilitate Summorum Pontificum. Vienne 1727.
22. *Ch. Poulet*: Histoire de l'Église. 2 sv. Paris, G. Beauchesne 1926.
23. *Mil. Prelog*: Strossmayerova čitanka. Zagreb, Narodna knjižnica 1924.
24. *Quirinus*: Römische Briefe vom Concil. München, Oldenbourg 1870.
25. *Bl. Ráček*: Církevní dějiny. Praha, Vyšehrad 1940.
26. *J. Schmidlin*: Papstgeschichte der neuesten Zeit. Kösel Pustet, München 1934.
27. *Reg. Schultes*: De Ecclesia Catholica. Paelect. apol. Paris, Lethelieux 1931.
28. *V. Slavík*: Karla Vinařického korrespondence a spisy pamětní. Sběrka pramenů České akademie 1914.
29. *Tade Smičiklas*: Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera. Jugoslavenska Akademija znamenosti i umjetnosti. Zagreb 1906.
30. *Vlad. Solovjev*: Rusko a Evropa. Jena 1917. (Russland und Europa.)
31. *Andr. Spiletak*: Biskup J. J. Strossmayer u vatikanskom saboru. Hrvatska bogoslov. Akademia. Sv. XII. Zagreb 1929.
32. *Ant. Straub*: De ecclesia Christi. F. Rauch, Oenipotentia 1912. 2 sv.
33. *Alf. Šťastný*: Encyklika a Syllabus Otce Pia IX. Grégr, Praha 1874.
34. *Ad. Tanquerey*: Synopsis theologiae dogm. fundamentalis. Paris, Desclée 1937.
35. *Patr. Toner*: Infallibility-The Catholic Encyclop. Vol. 7. New York.
36. *A. Vacant*: Études théolog. sur les constitutions du Concile de Vatican. Paris, Delhomme et Briguet 1905. 2 sv.
37. *L. Veuillot*: Rome pendant le Concile. Paris, V. Palmé 1872.
38. *Fr. Vigener*: Ketteler. München, Berlin, R. Oldenbourg 1924.
39. *Ed. Winter*: Die geistige Entwicklung Anton Günther und seiner Schule. Paderborn, Fred. Schöningh. 1931.
40. *Const. v. Würzbach*: Biographisches Lexikon. Wien.
41. *Cöl. Wolfsgruber*: Friedrich kard. Schwarzenberg. Wien, Mayer 1916. 3 sv.

**Collectio Lacensis.**

**Offizielle Aktenstücke.**

**Ottův naučný slovník. - Masarykův naučný slovník. ČKD.**

**Archiv zemský: časopisy: Národní listy, Pokrok, Čech, Bohemia atd.**

**Archiv arcibiskupství v Praze: Officialita a pozůstalost kard. Schwarzenberga.**

**Ordinariátní list arcidiecése pražské.**

**Ordinariátní list diecése Č. Budějovic.**

**Památce biskupa Jana Valeriána Jirsíka. „Svépomoch hluchoněmých v Č. Budějovicích 1926.**

# REJSTŘÍK

Ailly 30  
Ankwicz 77  
Antonelli 53, 56  
Athanáš 39  
Sv. Augustin 7, 10, 36  
Aurelius 23

Baltzer 84, 115  
Barák 139  
Bartoš 5  
Bellarmini 30  
Sv. Bernard 37  
Bihlmeyer 74  
Bismarck 55  
Bolzano 82  
Borový 127, 129  
Butler 52, 93

Cajetanus 30  
Capellari 50  
Caterini 53  
Cecconi 61  
Sv. Cyprián 23, 26, 36  
Cullen 65

Darboy 63, 69  
Denzinger 8 atd.  
Deschamps 61, 92  
Dieckmann 25, 27, 46  
Diepenbrock 84  
Döllinger 21, 31, 129 atd.  
Dorsch 29, 30, 43  
Dublanchy 21, 30, 47  
Duns Scotus 65  
Dupanloup 54, 58, 63

Elvenich 115  
Escudéro 149  
Eusebius 23, 26

Febronius 70  
Fessler 55, 71  
Friedberg 67  
Funk 41  
Fürstenberg 63, 67

Galamberti 153  
Galileo Galilei 40  
Garibaldi 54  
Gastroué 17  
Geissel 84  
Gerson 30  
Gladstone 31  
Granderath 52, 60, 61 atd.  
Grégr 133  
Greif 84  
Grisar 41  
Günther 81 atd.

Haynald 58  
Hefe 5, 39, 65  
Hegesipus 23  
Hergenröther 54  
Hettinger 9, 53  
Sv. Hofbauer (Klement) 81  
Hohenlohe 55  
Honorius 39  
Hontheim 49  
Hormisdas 35  
Houška 137  
Hruška 119

Charnatz 133

Choupin 46

Sv. Ignác z Antiochie 10, 23

Inocenc X., XI. 66

Sv. Irenej 10, 23, 36

Jablonský 135

Jan XXII. 41

Janus 54

Jireček 118

Jirsík 5, 63, 117

Josef II. 81

Justice 30

Käse 92

Ketteler 59

Kleugten 84

Sv. Kliment 10, 23

Knoodt 84

Koperník 40

Kotzurek 137, 162

Kukovič 143

Lédochowski 153

Lercher 16, 19

Lev XIII. 50

Liberius 39

Lirinensis (Vincentius) 28

Manning 60, 61, 68, 71, 93

Marsilius 30

Martin 73, 145

Mathieu 115

Mayer 93, 130

Melchior Canus 30

Metternich 78

Michelitsch 11, 36, 40

Mourret 49, 59

Ňáhlovský 129

Neumann 150

Newman 60

Nostiz-Rieneck 75, 76

Palmieri 18, 28

Petit 145

Petitdidier 31

Pius IX. 51 atd.

Poulet 73

Prelog 152

Průcha 90, 116

Querell 64

Quidi 66

Quirinus 21, 59

Ráček 68

Rampolli 152

Rauscher 58 atd.

Reinkens 68, 115

Reissach 52

Ricciardi 54

Richer 31

Rieger 152

Senéstrey 61, 73

Schmidlin 51

Schönborn 80

Schultes 15, 20

Schulte 31, 116

Schwarzenberg 5, 75 atd.

Skočdopole 124

Slavík 119

Smičiklas 143

Solověv 154

Spiletak 5, 145 atd.

Stollenwerk 149

Straub 42, 44

Strossmayer 5, 143 atd.

Šišič 89, 144

Šťastný 119, 140

Sv. Štěpán papež 23, 26

Štětka 135

Tanqueray 13, 34, 38, 41,

Toner 12

Sv. Tomáš 37 atd.

Turrecremata (Torquema-  
da) 30

Turner 126

Ullathorn 52, 93  
Urban VIII. 41

Vacandart 41  
Vacant 82  
Valhala 122  
Veith 84  
Veuillot 54, 57, 58  
Vigener 133  
Sv. Viktor 23  
Vinařický 119

Virgilius 41  
Voršák 149

Wilmers 64  
Winter 83  
Wolfsgruber 75, 79  
Wurzbach 75

Zachariáš (papež) 41  
Zeidler 63, 130  
Zenner 77

# OBSAH

|                                                                 |    |
|-----------------------------------------------------------------|----|
| Předmluva . . . . .                                             | 5  |
| <i>První část: Neomylnost církevní</i> . . . . .                | 7  |
| Poslání a dílo Ježíše Krista . . . . .                          | 7  |
| Ustanovení učitelského úřadu . . . . .                          | 9  |
| Neomylnost učitelského úřadu . . . . .                          | 11 |
| Pojem neomylnosti . . . . .                                     | 12 |
| Důkazy neomylnosti Církve . . . . .                             | 15 |
| Učitelský úřad apoštolů . . . . .                               | 17 |
| Primát v Církvi . . . . .                                       | 18 |
| Důkazy primátu . . . . .                                        | 19 |
| Prvenství římského biskupa . . . . .                            | 22 |
| Nositelé neomylnosti . . . . .                                  | 24 |
| Učitelská autorita biskupů . . . . .                            | 25 |
| Neomylnost papeže . . . . .                                     | 29 |
| Odpůrci neomylnosti papežské . . . . .                          | 30 |
| Vatikánská definice neomylnosti . . . . .                       | 32 |
| Důkazy neomylnosti papeže . . . . .                             | 34 |
| Námítky falibilistů . . . . .                                   | 38 |
| Vhodnost definice . . . . .                                     | 44 |
| Předmět neomylnosti papežské . . . . .                          | 44 |
| Řádné magisterium papeže . . . . .                              | 46 |
| <i>Druhá část: Sněm vatikánský</i> . . . . .                    | 49 |
| Příprava na sněm . . . . .                                      | 51 |
| Odpůrci ekumenického sněmu . . . . .                            | 53 |
| Jednací řád . . . . .                                           | 55 |
| Vznik kontroverze . . . . .                                     | 56 |
| Rozvinutí činnosti sněmu . . . . .                              | 61 |
| Změna jednacího řádu . . . . .                                  | 64 |
| Vyvrcholení sněmovního jednání . . . . .                        | 65 |
| Postoj Pia IX. . . . .                                          | 68 |
| Názor menšiny sněmovní . . . . .                                | 70 |
| Význam sněmu vatikánského . . . . .                             | 73 |
| <i>Třetí část: Neomylnost a biskupové našich zemí</i> . . . . . | 75 |
| Kardinál Bedřich kn. Schwarzenberg . . . . .                    | 75 |
| Kardinál Schwarzenberg jako theolog . . . . .                   | 81 |



|                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Schwarzenberg a škola Güntherova . . . . .                                  | 81  |
| 2. Schwarzenberg a jeho postoj k dogmatu o ne-<br>poskvrněném Početí . . . . . | 86  |
| 3. Schwarzenberg a jeho postoj k učení o neomylnosti papežské . . . . .        | 87  |
| Příprava kardinála na sněm . . . . .                                           | 89  |
| Řeč Schwarzenberga 18. V. 1870 . . . . .                                       | 94  |
| Oposice proti vyhlášení dekretů . . . . .                                      | 114 |
| Biskup Jan V. Jirsík . . . . .                                                 | 117 |
| Postoj biskupa Jirsíka na sněmu . . . . .                                      | 120 |
| <i>Čtvrtá část: Neomylnost papežská a český lid.</i> . . . .                   | 127 |
| Neomylnost papežská a české duchovenstvo . . . . .                             | 127 |
| Postoj českých katolíků . . . . .                                              | 132 |
| Adresa tábora malínského . . . . .                                             | 134 |
| Resoluce vodňanská . . . . .                                                   | 135 |
| Český tisk o neomylnosti . . . . .                                             | 137 |
| Tisk proticírkevní . . . . .                                                   | 139 |
| Vysvětlení postoje vůči neomylnosti . . . . .                                  | 141 |
| <i>Pátá část: Biskup Strossmayer.</i> . . . .                                  | 143 |
| Biskup Strossmayer a neomylnost papežská . . . . .                             | 144 |
| Strossmayer a český národ . . . . .                                            | 149 |
| Strossmayer slovanofil . . . . .                                               | 150 |
| Závěr: Papežská neomylnost a sjednocení národů . . . . .                       | 154 |
| Doložky . . . . .                                                              | 155 |
| Literatura. . . . .                                                            | 165 |
| Rejstřík . . . . .                                                             | 169 |

Dr JOSEF KUBALÍK

PAPEŽSKÁ NEOMYLNOST

*a její ohlasy v zemích slovanských zvláště českých*

Vydalo léta Páně 1947 nakladatelství Universum v Praze  
v nákladu 1.500 výtisků - Písmem Baskerwille Borgis vytiskly  
Č. A. T. v Praze - Vydání první - Cena brož. Kčs 60.—